

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

SAIJA KÄRKKÄNEN

Läheisyhteistyö ja vuorovaikutus palvelukodeissa

Läheisyhteistyön kuvaus Jokikodossa

HYVINVOINTIPALVELUJEN KEHITTÄMINEN JA JOHTA-
MINEN YLEMPI AMK
2023

Tekijä Kärkkänen Saija	Julkaisun laji Opinnäytetyö, ylempi AMK	Päivämäärä joulukuu 2023
	Sivumäärä 104	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Läheisyhteistyö ja vuorovaikutus palvelukodeissa Läheisyhteistyön kuvaus Jokikodossa		
Tutkinto-ohjelma Hyvinvointipalvelujen kehittäminen ja johtaminen		
Tiivistelmä <p>Tämä opinnäytetyö on toteutettu tutkimuksellisen kehittämisen keinoin, joka yhdistää tutkimuksen ja kehittämisen. Tämä tarkoittaa työn jakautumista kahteen suunniteltuun vaiheeseen, jotka ovat tutkimusmenetelmillä toteutettava tutkimusvaihe sekä kehittämismenetelmillä toteutettava kehittämisvaihe. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä harjavaltaisen Attendo Jokikodon kanssa. Jokikoto tarjoaa tehostettua palveluasumista aikuisille mielenterveyskuntoutujille ja ikäihmisille. Tarkoituksena oli kartoittaa Jokikodon läheisyhteistyön nykytilaa ja kehittämismahdollisuuksia sekä saada lomake käyttöön henkilökunnalle asukkaan elämänhistorian selvittämiseksi.</p> <p>Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä tehtiin ensin teoriaosuus ja kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jonka jälkeen edettiin kehittämismenetelmiin. Kehittämismenetelminä olivat ryhmähaastattelut henkilökunnalle ja postikyselyt läheisille. Menetelminä olivat myös havainnointi, tutkimuspäiväkirja sekä kehittämispalaverit, joita tehtiin käytännössä Jokikodossa. Kirjallisuuskatsaus ja teoriaosuus tutkimukselliseen kehittämistyöhön tehtiin ennen käytäntöön menoa, jotta saatiin tietää, mitä pitää Jokikodossa havainnoida ja kysyä. Jokikodon kehittämispalaverissa käytettiin erilaisia osallistavia menetelmiä ja työkaluja, joita olivat aivoriihi, Innopajatoiminta sekä fasilitointi.</p> <p>Jokikodossa kehittämiseen tuli esille henkilökunnalta ja läheisiltä monia hyviä ehdotuksia. Läheisyhteistyön nykytilan kuvaus ja kehittämismahdollisuudet selvitettiin. Jokikotoon elämänhistorian kartoitukseen henkilökunnalle kehitettiin lomake. Teorian ja tutkimustulosten mukaan toimivaan omaisyhteistyöhön vaikuttavat omahoitajuus, turvallisuus, läpinäkyvyys ja luottamus. Merkittäviä asioita ovat ensikohtaaminen, tiedonkulku, yhteiset tilaisuudet, perhelähtöisyys, elämänhistorian tunteminen sekä henkilöstön osaamisen vahvistaminen.</p>		
Avainsanat läheiset, omaiset, yhteistyö, vuorovaikutus, elämänhistoria		

Author Kärkkänen Saija	Type of Publication Thesis, upper university	Date, Month Year December, 2023
	Number of pages 104	Language of publication: Finnish
Title of publication Family co-operation and interaction in service homes Description of family co-operation in the Jokikoto		
Degree programme Master`s degree programme in developing and managing welfare services		
<p>Abstract</p> <p>This thesis has been implemented by means of research-based development, which combines research and development. This means that the work is divided into two planned phases: the research phase to be carried out using research methods and the development phase to be carried out using development methods. The thesis was done in cooperation with Attendo Jokikoto in Harjavalta. Jokikoto offers intensified assisted living for adults mental health rehabilitees and the elderly. The purpose was to map the current state and development possibilities of Jokikoto's close cooperation and to make a form available to the staff to find out the resident's life history.</p> <p>In this research-based development work, a theoretical part and a descriptive literature review were first carried out, after that the development methods were advanced. The development methods consisted of group interviews with staff and postal surveys with loved ones. The methods also included observation, a research diary and development meetings, that were carried out in practice in Jokikoto. A literature review and a theoretical part of the research-based development work were carried out before going into practice in order to know what needs to be observed and asked in Jokikoto. Various participatory methods and tools were used in the development meetings in Jokikoto, such as brainstorming, Innovating and facilitation.</p> <p>In Jokikoto many good suggestions for development came up from the staff and loved ones. A description of the current state of close cooperation and opportunities for development were examined. A form was created for mapping the life history of Jokikoto for the staff. According to theory and research results, well-functioning family cooperation is influenced by self-care, safety, transparency and trust. Important issues include first encounters, flow of information, joint events, family orientation, knowledge of life history and strengthening the competence of personnel.</p>		
<p>Keywords relatives, cooperation, interaction, life history</p>		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ	7
3 TUTKIMUKSELLISEN KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS, TUTKIMUSKYSYMYKSET JA KEHITTÄMISTEHTÄVÄT	8
4 TUTKIMUKSELLINEN KEHITTÄMINEN	9
5 LÄHEIS- JA OMAISYHTEISTYÖ	12
5.1 Elämänhistoria	14
5.2 Yhteistyö	16
5.3 Vuorovaikutus	19
5.4 Kehittäminen	22
6 KUVVAILEVA KIRJALLISUUSKATSAUS	24
6.1 Tutkimusten valinta	26
6.2 Aineisto	26
6.3 Tulokset	30
7 KEHITTÄMISMENETELMÄT	32
7.1 Lähestymistapa	32
7.2 Aineiston hankinta ja analyysi	34
7.2.1 Havainnointi ja tutkimuspäiväkirja	35
7.2.2 Haastatteluaineiston analyysi	36
7.2.3 Kyselyt läheisille ja omaisille	40
7.2.4 Ryhmähaastattelut henkilökunnalle	41
7.3 Jokikodon kehittämispalaverissa käytetyt menetelmät	42
8 KYSELYJEN JA HAASTATTELUJEN TULOKSET	43
8.1 Läheisten kyselyn tulokset	43
8.2 Ryhmähaastattelujen tulokset	45
9 KEHITTÄMISPALAVERIT JOKIKODOSSA	54
9.1 Aivoriihi	55
9.2 Innopaja	56
9.3 Palautekeskustelu ja arviointia	58
9.4 Kehittämistyöskentelyn arviointi	58
10 POHDINTA	61
10.1 Tulosten yhteenveto	62
10.2 Eettisyys ja luotettavuus	66
10.3 Kehittämisehdotukset ja jatkotutkimuskohde	68
10.4 Oman oppimisen tarkastelu	69

LÄHTEET.....	71
LIIKTEET	78

1 JOHDANTO

Suomessa ikärakenne on muuttunut, ja ikääntyneiden määrä kasvaa. Tilastokeskuksen väestörakennetilaston mukaan Suomessa oli vuoden 2019 lopussa 874 314 yli 70 vuotta täyttänyttä. Määrä on kasvanut 100 000 henkilöllä kolmessa vuodessa. (Suomen virallinen tilasto, 2019.) Hoidon ja hoivan tarve on myös lisääntynyt. Vuonna 2018 omaishoidon tuen ja säännöllisten palvelujen piirissä oli joka neljäs 75 vuotta täyttänyt. Ympäri vuorokautisen hoidon palveluissa oli alle yksi kymmenestä. Tehostetussa palveluasumisessa asui 67 000 asukasta. (Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen kuntaliitto, 2020, s. 18.) Samaan aikaan vanhainkotien ja terveyskeskusten osastojen määrä laskee.

Lainsäädännön, ohjauksen ja palvelutaloelämän tulisi olla kunnossa iäkkäille. Lainsäätäjät on kuunnellut etiikan asiantuntijoita, ja palveluntuottajat ovat ymmärtäneet hyvän hoitamisen perusidean eli ”kunnioitetaan vanhoja ihmisiä yksilöinä”. Heille turvataan arvokas elämä tarjoamalla mahdollisuus mielekkäseen tekemiseen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen. Omatoimisuutta, toimintakykyä ja kuntouttavaa työtä pyritään toteuttamaan. Läheisten kokemus ei aina ole lainsäädännön, eettisten ohjeiden ja palveluntuottajien lupauksen mukainen. (Pirhonen, 2017a, s. 1.) Läheisten ja omaisten kanssa tehtävää yhteistyötä tulisi edelleen kehittää, sillä heillä on merkittävä osa asukkaan hyvinvoinnin edistämiseksi. Läheis- ja omaisyhteistyön kehittämällä voidaan vaikuttaa myös työyhteisön hyvinvointiin. Sen avulla voidaan tukea myös työntekijöiden ammatti-identiteettiä ja työhyvinvointia. (Kotiranta 2016, s. 8.)

Opinnäytetyö tehdään yhteistyössä harjavaltaisen Attendo Jokikodon kanssa. Jokikoto tarjoaa tehostettua palveluasumista aikuisille mielenterveyskuntoutujille ja ikäihmisille. Tarkoituksena on kartoittaa Jokikodon läheisyhteistyön nykytilaa ja kehittämismahdollisuuksia sekä saada lomake käyttöön henkilökunnalle asukkaan elämänselvityksen selvittämiseksi.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Jokikodossa on kaksi osastoa, Aarni ja Bertta. Jokikoto Aarni tarjoaa tehostettua palveluasumista aikuisille mielenterveyskuntoutujille. Jokikoto Bertta tarjoaa tehostettua palveluasumista iäkkäille, yli 65-vuotiaille, joilla on ikääntymisen tuomien haasteiden lisäksi tehostetun hoidon tarvetta. Hoidon tarve on voinut lisääntyä somaattisen, muisti- tai psyykkisen sairauden oireiden lisääntyessä. Attendo Jokikoto on kodinomainen ja virikkeellinen asumisympäristö. Henkilökunta koostuu johtajan lisäksi kahdesta sairaanhoitajasta, kahdestakymmenestä lähihoitajasta sekä yhdestä siistijästä. Asukkaita on tällä hetkellä yhteensä 33. Asukkailla on omat huoneet ja yhteisiä tiloja. (Attendo, 2022.)

Jokikodon tarjoama tehostettu palveluasuminen on sosiaalihuollon palvelua. Sosiaalihuollolla tarkoitetaan sosiaalihuoltolain sosiaalipalveluja sekä mainittuihin palveluihin liittyviä toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on edistää ja ylläpitää yksityisen henkilön tai perheen sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä. Asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta tulee kohdella siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata ja hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan. Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon asiakkaan etu ja yksilölliset tarpeet, toivomukset, mielipide sekä hänen kulttuuritaustansa ja äidinkielensä. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa säädetään hyvinvointialueen velvollisuudesta järjestää sosiaalihuoltoa. Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on laadittava hoito-, palvelu-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, 2000/812, 2 luku, 3 §, 4 § ja 7§.)

Teen tutkimuksellista kehittämistyötä Jokikodossa opiskelijana ja olen tutkija-kehittäjän roolissa. Jokikoto ei ollut entuudestaan tuttu paikka.

3 TUTKIMUKSELLISEN KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS, TUTKIMUSKYSYMYKSET JA KEHITTÄMISTEHTÄVÄT

Tavoitteena on kuvata läheisyhteistyön nykytila Jokikodossa henkilökunnan ja läheisten näkökulmasta tulevaa kehittämistä varten. Tavoitteena on kartoittaa läheisyhteistyön kehittämismahdollisuuksia Jokikodossa. Tarkoituksena on tuoda arkeen tietoa ja ymmärrystä menneisyydestä, sekä ymmärtää ja auttaa tiedon lisääntyessä asukkaita arjessa paremmin.

Olen muotoillut kehittämistehtävät kysymysten muotoon. Kirjallisuuskatsaukseen on tutkimuskysymykset. Kirjallisuuskatsauksen tulosten perusteella jatkan kehittämisosaa, jossa tavoitteena on selvittää käytännössä läheisyhteistyötä Jokikodossa henkilökunnan ja läheisten näkökulmasta.

Pääkysymys:

- Minkälaiseksi läheiset ja henkilökunta kokevat yhteistyön Jokikodossa?

Alakysymykset:

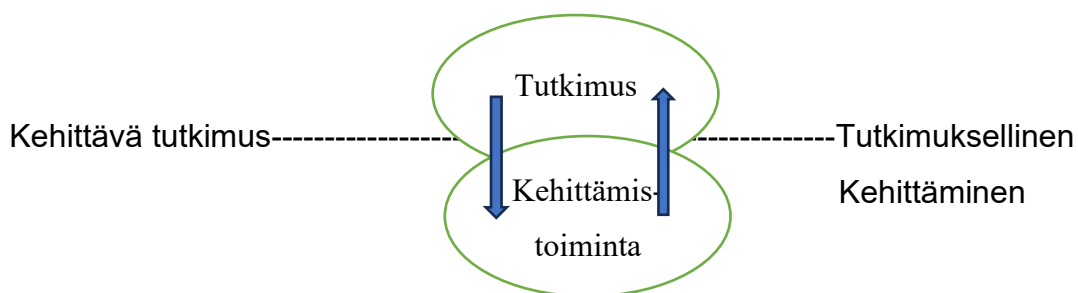
- Mitkä ovat keskeisiä asioita läheis- ja omaisyhteistyössä palvelukohteissa?
- Millaista vuorovaikutus on läheis- ja omaisyhteistyössä palvelukohteissa?

Läheisyhteistyön nykytilan selvittämisen keinoja Jokikodossa ovat omaisten ja läheisten kokemusten kuvaaminen kyselyn avulla, ja henkilökunnan kokemusten kuvaaminen ryhmähaastattelujen avulla. Keinona tutustua asukkaan elämänselämään, on luoda henkilökunnalle alkukartoituslomake, jossa kartoitetaan asukkaan elämänselämää.

4 TUTKIMUKSELLINEN KEHITTÄMINEN

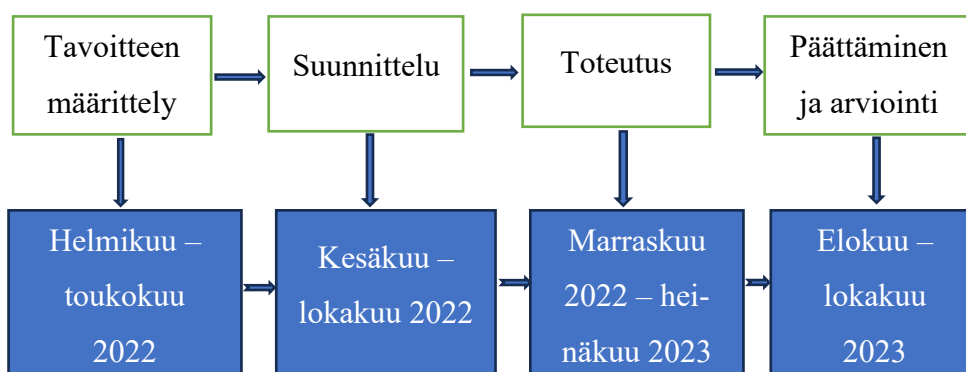
Opinnäytetyö on toteutettu tutkimuksellisen kehittämisen keinoin, joka yhdistää tutkimuksen ja kehittämisen. Tämä tarkoittaa työn jakautumista kahteen suunniteltuun vaiheeseen, jotka ovat tutkimusmenetelmillä toteutettava tutkimusvaihe sekä kehittämismenetelmillä toteutettava kehittämisvaihe. Tutkimusvaihe noudattaa tieteellisen tutkimuksen perusperiaatteita, jolloin tutkimukselle asetetaan tutkimuskysymys tai kysymykset. Näihin etsitään vastauksia tieteellisesti hyväksytyin menetelmin, kuten kirjallisuuskatsauksen avulla. Tutkimusvaihetta seuraa kehittämisvaihe, joka toteutetaan erilaisten kehittämismenetelmien avulla käytännössä. Näille menetelmille on tyypillistä keskustelu- ja osallistuvuus, jolla tarkoitetaan kehittäjien osallistumista toimintaan ja toimijoiden osallistumista kehittämiseen. (Satakunnan ammattikorkeakoulu, 2022.)

Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa käytännön kysymykset ja ongelmat ohjaavat tiedontuotantoa. Tietoa tuodaan käytännön toimintaympäristöistä, jolloin tutkimukselliset asetelmat ja menetelmät toimivat apuna. Kehittämistoiminta määrittelee tutkimuksen reunaehdot. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa kuvataan kehittämistoiminnan ja tutkimustoiminnan yhteyttä. Se kohdentuu kehittämistoiminnan ja tutkimuksen risteyspaikkaan, joka on kuvattu kuviossa 2. (Toikko & Rantanen 2009, 21–22.)

Kuvio 2. Kehittämistoiminnan ja tutkimuksen risteyspaikka (Toikko & Rantanen 2009, 21.)

Opinnäytetyössä käytetään lineaarista mallia, joka on yksinkertainen malli hahmottaa tehtäväkokonaisuuksia. Linearisessa vaiheessa on neljä kohtaa, joita ovat tavoitteen määrittely, suunnittelu, toteutus sekä päättäminen ja arviointi. (Toikko & Rantanen, 2009, s. 64.) Tavoitteen määrittelyä tein helmikuun-toukokuun 2022 aikana, suunnittelua kesä-lokakuun 2022 aikana, toteutusta marraskuun 2022 – heinäkuun 2023 aikana sekä päättämistä ja arviointia elokuun-lokakuun 2023 aikana. Tätä lineaarista mallia kuvataan kuviossa 3.

Kuvio 3. Kehittämistehtävän lineaarinen malli opinnäytetyössä. (Toikko & Rantanen 2009, 64.)

Tutkimuksellinen kehittäminen voidaan jäsentää myös muutostyön prosessiksi, jonka avulla on mahdollista luoda uudenlaista ammatillista tietoa. Keskeistä on soveltaa, muokata ja luoda uusia ratkaisuja. Teorian ja menetelmien rooli on auttaa kehittämisen tavoitteiden saavuttamisessa. Uuden tiedon luominen ei perustu vain ongelmien ratkaisuun. Tutkimuksellinen kehittämistyö on kysymysten muotoilua, tutkimista, vuorovaikutusta, tiedon tuottamista, uusien yhteistyösuhteiden rakentamista ja muutoksen hakemista ja ohjaamista. Se on myös epävarmuuden kohtaamista, liikkumista tuntemattomalla alueella sekä haasteiden käsittelyä. Myös hiljaisella tiedolla on työelämässä keskeinen rooli. Dokumentoimalla tätä hiljaista tietoa, voidaan uudistaa työelämän tietoa ja osaamisperustaa. Työn tuotos voi olla myös uusi toimintatapa tai –malli, strategia, ohjekirja, lomake, palvelu tai tuote. (Ojasalo ym., 2014, 19-20.)

Keskeistä kehittämisessä on näkökulman löytäminen, josta katsoen tutkimuksellisessa kehittämistyössä edetään. Käsitejärjestelmä tarjoaa tällaisen näkökulman. Tämä jäsentää kehittämisen kohdetta, jossa keskeiset käsitteet ja

niiden väliset suhteet määritellään. Tietoperustaksi kutsutaan olemassa olevaa kirjoitettua tietoa, johon suunnittelu ja toteuttaminen nojaa, ja sitä voidaan kutsua myös teoreettiseksi taustaksi tai -viitekehikseksi. (Ojasalo ym., 2014, 24–25.) Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön suunnitelma ja toteutus nojaa tietoperustaan. Alna käydä tätä tietoperustaa läpi seuraavissa luvuissa.

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä tehdään ensin teoriaosuus ja kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jonka jälkeen edetään kehittämismenetelmiin. Kehittämismenetelminä ovat ryhmähaastattelut henkilökunnalle ja postikyselyt läheisille. Menetelminä ovat myös havainnointi, tutkimuspäiväkirja sekä kehittämispalaverit, joita tein käytännössä käydessäni Jokikodossa. Kirjallisuuskatsaus ja teoriaosuus tutkimukselliseen kehittämistyöhön täytyi tehdä ennen käytäntöön menoa, jotta sain tietää, mitä pitää Jokikodossa havainnoida ja kysyä. Jokikodon kehittämispalaverissa käytetään erilaisia työkaluja, joita ovat aivoriihi, Innopajatoiminta sekä fasilitointi, joita käsittelen tarkemmin luvussa yhdeksän.

Henkilökunnan ryhmähaastatteluista ja läheisten kyselyistä teen sisällönanalyysin erikseen sekä yhteenvedon näistä analyyseistä. Yhteenvedosta nousseita kehittämissuhteita ja muita asioita käydään läpi henkilökunnan kehittämispalaverissa. Näin etsitään yhdessä keinoja läheisyhteistyön kehittämiseen. Havainnointi ja tutkimuspäiväkirja kulkevat mukana koko tutkimuksellisen kehittämistyön tekemisen ajan. Kirjaan havainnot ja pohdinnat tutkimuspäiväkirjaan säännöllisesti ja Jokikodossa käyntien jälkeen.

5 LÄHEIS- JA OMAISYHTEISTYÖ

Teoreettinen tausta syntyy käsitesanojen auki kirjaamisella (Kananen, 2015, s. 20.) Keskeiset käsitteet tässä opinnäytetyössä ovat läheiset, omaiset, yhteistyö, vuorovaikutus ja elämänhistoria. Tässä luvussa käyn läpi läheis- ja omaisyhteistyön kulmakiviä, ja mistä tekijöistä se syntyy. Työssäni läheisellä ja omaisella tarkoitan niitä ihmisiä, joilla on merkitystä autettavan elämään. Hoitohenkilöstö kuvaa yksikön johtajaa, lähihoitajia ja sairaanhoitajia, jotka ovat vuorovaikutuksessa läheisten ja omaisten sekä hoidettavien kanssa. Palveluasumisella tarkoitan tehostettua palveluasumista, johon autettava on siirtynyt asumaan psyykkisen, fyysisen, tai kognitiivisen vajavuuden, ja avuntarpeen vuoksi.

Läheinen ja omainen kulkevat käsitteenä usein yhdessä. Lähtökohtaisesti omaisella tarkoitetaan aviopuolisoa, vanhempia tai lapsia. Läheinen tai omainen voi olla puoliso, lapsi, lapsenlapsi, vanhempi tai läheinen henkilö. Sukulaisuus ei aina määritä sitä, kuka on asukkaan omainen tai läheinen. Läheinen voi olla myös naapuri tai ystävä. Myös perhe voi olla erilainen, kuin ydinperhe. Elämänmuutosten yhteydessä on saattanut syntyä esimerkiksi uusperhe. Läheinen on usein se, joka hoitaa asukkaan käytännön asioita ja on säännöllisesti yhteydessä asukkaaseen. Ympäri vuorokautisen hoidon, kuten palveluasumisen asukas saattaa olla myös yksinäinen ja ilman läheisiä tai omaisia. Jos hänellä ei ole myöskään ystäviä tai sukulaisia, asioita hoitaa yleensä hänelle määrätty yleinen edunvalvoja. (Salin & Åstedt-Kurki, 2010, 172.)

Läheiset ja omaiset ovat erilainen joukko ihmisiä. He voivat olla asukkaalle läheisiä tai etäisiä. Läheisillä ja omaisilla saattaa olla myös erilaiset kokemusmaailmat, kuin esim. hoitohenkilökunnalla. Tämän vuoksi heillä voi olla hyvin erilainen tietämys asukkaan terveydellisistä ongelmista, elämäntilanteesta ja niihin liittyvistä tuen ja ohjauksen tarpeista ja tukitoimista. Läheisten ja omaisten on tämän vuoksi tärkeää saada sellaista tietoa alan ammattilaisilta, joka on soveltuvaa heidän kokemusmaailmaansa. (Karhula, 2015, s. 57.)

Molemminpuolinen luottamus, kunnioitus ja aito kuunteleminen ovat kulmakiviä läheis- ja omaisyhteistyössä. Luottamus syntyy toista kunnioittamalla ja kuuntelemalla. Joskus läheisen tai omaisen mielipidettä voidaan myös kyseenalaistaa, mutta kuulemisen ja luottamuksen avulla voidaan kuitenkin saavuttaa onnistunut lopputulos. Läheisten ja omaisten oma vointi ja luottamus palveluihin ja tukitoimiin vaikuttavat myös ympärivuorokautisessa hoidossa olevan ihmisen elämään. Kunnioitukseen kuuluu myös, että ymmärtää läheisten ja omaisten erilaisuuden. Osa haluaa olla aktiivisesti mukana arjessa, ja osa osallistuu vähemmän. Joskus esteenä voivat olla myös läheisen tai omaisen oma jaksaminen tai haastava elämäntilanne. (Hänninen, 2016, s. 17.)

Läheisten ja omaisten sekä työntekijöiden yhteistyö ja vuorovaikutus ovat avain asioita tukea tarvitsevan hyvään elämään. Pysähtyminen ja tilanneherkkyys olla läsnä ovat tärkeitä taitoja läheisten ja omaisten kohtaamisessa. Myös asettuminen toisen ihmisen asemaan voi auttaa löytämään oikeita sanoja tai avata ymmärrystä. Läheisillä ja omaisilla sekä työntekijöillä on hyvä olla myös yhteinen ymmärrys siitä, miten tukea tarvitsevalle mahdollistuu oman näköinen elämä. Heidän roolinsa on siis olla mahdollistajia, ei puolesta päättäjiä. (Tamisto & Marjamäki, 2016, s. 7-9.)

Läheiset ja omaiset voivat olla voimavara henkilökunnalle, ja on tärkeää saada luotua avoin ja arvostava suhde heidän kanssaan, jotta heidän tietonsa ja taitonsa tulevat nähdyksi ja yhteiseen käyttöön. Läheisiltä ja omaisilta voi ja kannattaa pyytää myös apua. He voivat mahdollisuuksien mukaan olla esimerkiksi käytännön apuna retkillä ja tilaisuuksissa. Myös ympärivuorokautisen hoidon yksiköissä on tärkeää ylläpitää aikaisempia läheisiä ihmissuhteita, jotta ne eivät katkea. Läheisillä ja omaisilla on usein runsaasti sellaista ymmärrystä ja tietoa, jota työntekijät eivät voi välttämättä saavuttaa. (Hänninen, 2016, s. 17.) Läheisten ja omaisten merkitys asukkaiden hoidon ja hyvinvoinnin osana on hyvin tärkeä. Myös läheiset ja omaiset tarvitsevat tukea. Läheis- ja omaisyhteistyön kehittämisen tulisikin olla jatkuva prosessi. (Sartolahti, 2016, s. 3.)

Läheisillä ja omaisilla on suuri merkitys hoitotyöntekijöille. He voivat sekä antaa voimia että ottaa voimia. Hoitoa koskevan tiedon saannin helppous

nykyään on johtanut siihen, että monesta läheisestä ja omaisesta on tullut entistä vaativampi ja valveutuneempi. Hoitohenkilökunnan toimintatapoja saateen kyseenalaistaa ja arvostella. Läheisten ja omaisten haastava asenne saattaa myös johtua siitä, että heillä on huono omatunto oman läheisen muuttaessa laitokseen. Huono omatunto voi johtua esimerkiksi tunteesta, että ei välitä riittävästi tai ole yrittänyt auttaa riittävästi. Läheisille ja omaisille muutto yksikköön on voinut tulla myös yllätyksenä. Heidät olisi kuitenkin tärkeää ottaa osaksi asukkaan hoitoa jo siinä vaiheessa, kun asukas muuttaa yksikköön, jotta luottamuksellinen suhde syntyisi. Ensivaikutelma on tärkeä. Se vaikuttaa peruskäsitykseen hoitohenkilökunnasta ja yksiköstä. Tätä peruskäsitystä on vaikea myöhemmin muuttaa. (Molander, 2014, s. 248–249.)

Suomessa on myös paljon läheisiä ja omaisia, jotka antavat erilaisissa ympärivuorokautisen hoidon, kuten palveluasumisyksiköissä asuville läheisilleen tai omaisilleen säännöllistä apua ja tukea. He voivat olla voimavara niin asiakkaille kuin ammattilaisillekin, ja antaa merkittävää tukea. Tämä voimavara kannattaa ottaa käyttöön. (Karhula 2015, 52.)

5.1 Elämänhistoria

Kaikilla on oma tausta, joka elää, vaikka kasvamme tai vanhenemme. Taustaa ei voi ohittaa, vaan se tulee ymmärtää vahvuutena ja kokemuksena. Läheisten ja omaisten kanssa yhteistyötä tekemällä, voi paremmin ymmärtää myös asukkaan historiaa, kuulla tarinoita juurista, lapsuudesta ja menneisyydestä. Kun tuntee asukkaan elämänkaaren, voi paremmin oppia tuntemaan myös hänen identiteettinsä rakentumista. Ja näin myös auttaa tuottamaan yksilöllisiä tukitoimia tai palveluita. Läheisillä ja omaisilla on myös oma historiansa, joka voi olla murheiden sävyttämä tai sisältää käsittelemättömiä kokemuksia. Tärkeää on työntekijänä ymmärtää, että aiemmat kokemukset ovat saattaneet jättää jäljen. Esim. läheisellä tai omaisella ja asukkaalla saattaa olla käsittelemättömiä ristiriitoja, jotka vaikuttavat suhteeseen edelleen. Työntekijöiden olisi hyvä myös pysähtyä kuuntelemaan läheisen tai omaisen kuulumisia. (Hänninen, 2016, s. 16.)

Läheisyhteistyö ja siitä saatu tieto elämänhistoriasta ei vielä yksin riitä identiteettiä tukevan hoitotyön toteutumiseen. Myös taitoa, hyvää vuorovaikutusta ja sovittuja käytäntöä tarvitaan hoitotyön kohtaamisissa. Hoitotyön arjessa se tarkoittaa sitä, että asioiden tärkeysjärjestystä tulisi uudelleen arvioida. Tavoitteena on se, että ihmisen tulisi saada elää oman näköistä elämää myös palveluasumisessa ja säilyttää identiteettinsä näkyvänä itselleen ja muille. Identiteettiä tukevaan hoitotyöhön kuuluu aiemman elämäntyylin, elämänhistorian tukeminen ja säilyvyys, sekä tunneilmaisun ja huumorin salliminen. Elämänhistorian tuntemus on myös laadukkaan ja yksilöllisyyttä tukevan hoidon edellytys. (Pirhonen, 2017 b, s. 110.)

Pirhonen (2017a, 149) kuvaa, että ikäihmisen identiteetti on myös vaarassa kadota, kun hän muuttaa ympärivuorokautisen hoivan yksikköön. Hän vertaa tätä tilannetta kertoen näkymättömästä vanhuksesta ”Martista”, ja vertaa häntä Tove Janssonin näkymättömään lapseen ”Ninniin”. Pirhonen tuo esiin myös filosofi Axel Honnethin pohdinnan sosiaalisesta näkymättömyydestä. Tällä tarkoitetaan tilannetta, jossa ihminen on fyysisesti paikalla, mutta sosiaalisesti häntä ei nähdä persoonana ja läsnä olevana. Yksi merkittävä asia, joka vaikuttaa näkymättömyyden syntymiseen liittyy hoitotyöhön. Jossa henkilökunta voi joko luoda ikäihmiselle uutta identiteettiä hoidon kohteena ja tukea hänen identiteettinsä säilymistä tai potilaana, jossa perustarpeet ja lääkehoito tulevat hoidetuksi, mutta muuhun ei juuri kiinnitetä huomiota. (Pirhonen, 2017a, s. 149.)

Jokaisella asukkaalla on omat tarpeensa ja toiveensa arjen sujumisen suhteen. Asiakaslähtöisen hoitotyön lähtökohtana on oppia tuntemaan ja ymmärtämään jokainen asukas yksilönä, omien kokemustensa ja elämänsä muokkaamina ihmisinä. Omaiset ja läheiset ovat tärkeä osa tätä tuntemaan oppimista. He ovat läheisensä elämän asiantuntijoita, ja siten myös läheisensä laadukkaan hoidon kehittäjiä. (Kotkaslahti, 2011, s. 6.)

Ympärivuorokautisen hoidon piirissä esim. palvelutaloissa on paljon myös muistisairaita ihmisiä, ja muistisairaudet lisääntyvät. Elämänhistorian

tunteminen kuuluu myös muistisairaahan ihmisen hyvän hoidon kriteereihin. Elämänhistorian tunteminen on perusta hyvän elämänlaadun ja omannäköisen elämän toteutumiselle. Muistisairas ihminen on ainutlaatuinen persoona, joka kantaa mukanaan elettyä elämäänsä ja tarinaansa. Aina hän ei sairauden edessä pysty ilmaisemaan itseään ymmärrettävästi. Elämänhistorian tunteminen antaa avaimia arjen kohtaamisiin. Jos taustan jättää huomioimatta, se voi aiheuttaa ahdistuneisuutta ja epävarmuutta muistisairaille. Elämänhistorian tuntemisella voidaan vastata toiveisiin ja tarpeisiin, tukemaan identiteetin säilymistä sekä järjestämään arkeen mielenkiintoista toimintaa. Elämänhistoria on hyvä kirjata ylös riittävän ajoissa yhdessä sairastuneen, läheisen ja hoitajan kanssa. Tällöin muistisairasta ja hänen läheistään pyydetään kertomaan elämäntapahtumista, perheestä, harrastuksista, mieltymyksistä, kyvyistä, elintavoista sekä erityisosaamisesta. (Muistiliiton julkaisusarja, 2016, s. 10.)

5.2 Yhteistyö

Läheisten ja omaisten vastuu perheenjäsenistä on poistettu lainsäädännöstä. 1950-lukuun asti perheellä on ollut velvollisuus osallistua muun muassa laitoshoidon kustannuksiin. 1970-luvulla tehtiin lakimuutos, jossa todettiin, että lapset eivät ole juridisesti vastuussa vanhemmistaan tai isovanhemmistaan. (Huoltoapulaki 116/1956, 4 §.) Lainsäädännössä ei ole omaisille velvoitteita, mutta siihen on kuitenkin kirjattu omaisten auttamisen osallisuus. Vanhuspalvelulaissa edellytetään tekemään yhteistyötä omaisten kanssa. Kunnan on myös kerättävä säännöllisesti palautetta palveluja käyttäviltä, heidän läheisiltään sekä kunnan henkilöstöltä palvelujen laadun ja riittävyyden arvioimiseksi. (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista 980/2012, toinen luku, 6§.)

Yhteistyössä läheisten ja omaisten kanssa, on kyse yhdessä toimimisesta, missä pyritään saavuttamaan tavoite, joka on yhdessä asetettu. Yhteistyö edellyttää sitoutuneisuutta, ja ilman sitä eivät tavoitteet toteudu. Selkeä työnjako ja yhteinen näkemys siitä, miten asioiden suhteen tulee edetä, edesauttaa yhteisen tavoitteen saavuttamisessa. Yhteistyö ei aina suju toivotulla tavalla,

mutta onnistuessaan, se on palkitsevaa. Toimiva yhteistyö tarjoaa siihen osallistuville tahoille positiivisia kokemuksia. (Isoherranen, 2012, 38.)

Läheisen ja omaisen sekä ammattilaisen yhteistyö toteutuu vähän, kun autetaan ja tuetaan erillään. Tällöin osapuolilla on tiedossaan, että toinen on olemassa ja tieto vaihtuu sattumanvaraisesti. Yhteistyön lisääntyminen vaatii kuitenkin tiedon vaihtamista sovittujen tapojen mukaisesti ja yhteistyö sisältää tällöin vastavuoroista keskustelua. Tiivistä läheis- ja omaisyhteistyötä kuvaa roolirajojen rikkominen, jolloin keskustelu on dialogista vuorovaikutusta, jossa pyritään muodostamaan yhteinen ymmärrys asiasta ja tutkitaan asiaa yhdessä. Tiiviissä yhteistyössä toimitaan yhdessä, ja yhteisen hyvän eteen. (Karhula, 2015, s. 35.)

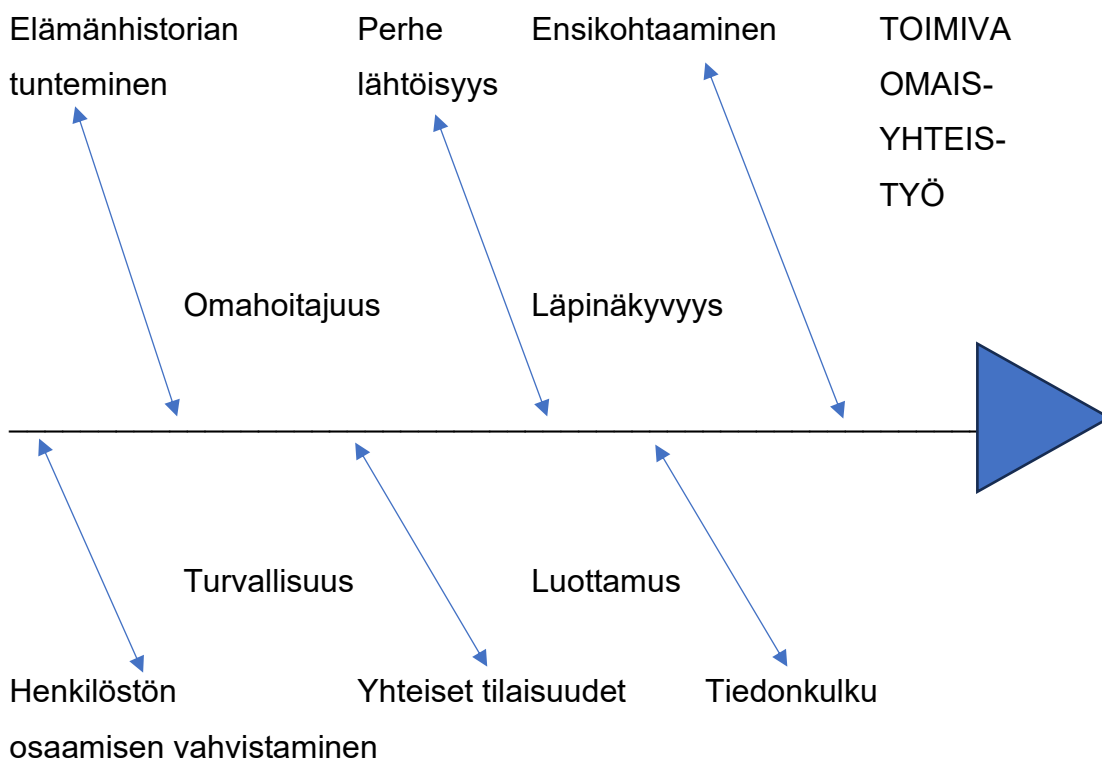
Hoitolaitokseen muuttaminen on merkittävä vaihe asukkaan, omaisen ja työntekijän kannalta. Se on tärkein hetki yhteistyön rakentumisen kannalta. Tutkimuksen mukaan omaisyhteistyötä rakennetaan myös omahoitajuudella, säännöllisillä palvelusuunnitelma- ja hoitoneuvotteluilla, riittävällä tiedon saannilla asukkaaseen liittyvistä asioista ja avoimuudella. Omainen tarvitsee tukea ja neuvontaa sekä kuuntelijaa. Hoitajien koulutuksessa omaisiin ja omaisyhteistyöhön tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Läheisyhteistyön merkitys esim. asukkaan identiteetin säilymisessä on tärkeää. (Uronen, 2011, s. 57-59.)

Kodin ulkopuoliseen hoitoympäristöön siirtyminen pysyvästi koetaan yleensä kuormittavana elämänkaaren taitekohtana. Ei ole ohjetta siihen, miten asukkaan tai hoitoa tarvitsevan läheiset ja omaiset tulisi huomioida. On tärkeää miettiä, millaisia yhteistyötoiveita ja -tavoitteita hoitokulttuurissa asetetaan läheisille ja omaisille. Muutokseen ja muutostilanteeseen on hyvä kutsua omaiset ja läheiset mukaan. Hoitoyksikössä voi esimerkiksi järjestää työntekijöiden, asukkaiden, läheisten ja omaisten yhteisiä kokoontumisia, joissa luodaan käytännöt toimivalle yhteistyölle. Ensikohtaaminen ja yhteistyön alku vaikuttavat siihen, miten läheis- ja omaisyhteistyö sujuu jatkossa. (Kotiranta, 2016, s. 6.)

Muuttaessa kodin ulkopuolelle hoitoympäristöön, elämä muuttuu paljon. Hyvän ja aktiivisen elämän tukeminen lähtee siitä, että tiedetään, mistä ketäkin

pitää, mitkä asiat ovat tuottaneet hyvää mieltä ja millainen asukkaan elämä on ollut. Näiden selvittäminen ja aito kohtaaminen ovat lähtökohta aktiivisen ja hyvän elämän tukemiselle hoitoympäristössä. Asukkaan hyvään elämään kuuluu myös terveydestä ja toimintakyvystä huolehtiminen. Oikeus parhaaseen mahdolliseen hoitoon, sairauksien ennaltaehkäisyyn ja kuntoukseen kuuluu kaikille. (Kulmala, 2019, s. 11–12.)

Hyvä läheis- ja omaisyhteistyö edellyttää hoitoyhteisöissä pohdintaa, mitä läheisillä ja omaisilla on annettavana hoitotyöhön, mikä on heidän roolinsa, ja mistä läheiset ja omaiset voivat päättää. Näihin kysymyksiin ei löydy vastauksia, kuin kohtaamalla läheisiä ja omaisia ja luomalla luontevia vuorovaikutustilanteita. Läheis- ja omaisyhteistyön edistäminen vaatii ammattilaisilta ammattitaitoa ja rohkeutta tarttua asiaan ja hetkeen. (Kotiranta & Laakso, 2009–2011, s. 18, Innokylä, 2023.) Omaisyhteistyön kehittämisen mallia on kuvattu kuviossa 1.

Kuvio 1. Omaisyhteistyön kehittämisen malli Kotiranta & Laakso, 2009-2011. (Kotiranta, 2015, s. 5.)

Yhteistyöhön läheisten- ja omaisten kanssa on erilaisia malleja. Näistä paljon käytetty on Kotirannan & Laakson omaisyhteistyön malli. Omaisyhteistyön toimintamallin avulla voidaan kehittää omaisyhteistyötä mm. erilaisissa palveluasumisyksiköissä ja kotihoidossa. Valtakunnallisesti tätä toimintamallia levitetään Innokylän ja omaisena edelleen ry:n kautta. Tätä toimintamallia on pilotoitu runsaasti, ja tietoja on kerätty sekä asukkaiden, asiakkaiden läheisiltä ja omaisilta että henkilökunnalta. (Kotiranta & Laakso, 2009-2011, s. 15-18)

5.3 Vuorovaikutus

Kaiken kehittämisen ja yhteistyön perusta on vuorovaikutus. Vuorovaikutus on luonnollinen osa kanssakäymistä. Aito kohtaaminen ja hyvät vuorovaikutustaidot muodostavat toimivan vuorovaikutuksen keskeiset elementit. Jokaisella on tarve tulla kuulluksi, nähdyksi ja hyväksytyksi. Miten toiseen ihmiseen asennoituu, on yhteydessä siihen, kokeeko hän tulleensa kohdatuksi ja kunnioitetuksi. Sanoilla ja puhettavalla on suuri merkitys. Myös aktiivisen kuuntelun avulla voi ilmaista hyväksyntää ja tukea toista. Läheisen ja hoitohenkilökunnan välinen yhteistyö on tärkeää sekä asukkaan, läheisen että hoitohenkilökunnan kannalta. Hyvä vuorovaikutus on avointa keskustelua ja asioiden jakamista asukkaan parhaaksi. Hyvällä vuorovaikutuksella ohjataan ja tuetaan asukkaita päivittäisissä toiminnoissa ja ylläpidetään osaltaan toimintakykyä. Vuorovaikutuksella on merkitystä myös työ- ja asuinilmapiiriin. (Pynnönen, 2019, 234–235.)

Ihmisten välisissä kohtaamisissa on paljon hienojakoisia sävyjä, ja jokaisen sanan, eleen tai teon voi ymmärtää eri tavoin. Riippuen tilanteesta olevista muista tekijöistä. Kohtaaminen ilmenee siinä, miten toiset ihmiset nähdään ja heidän toimimistaan edesautetaan. Kohtaamisen ensimmäinen vaihe on aina hyvin tärkeä, sillä toisesta luodaan ensivaikutelma ensimmäisten sekuntien aikana. Luottamuksen syntymisen kannalta tämä vaihe on myös keskeinen. Luottamus ei pääse rakentumaan, jos osapuolille ei anneta tilaa rakentaa tarinaa, tai tuoda esiin kokemuksiaan ja ajatuksiaan. Kun suhteen kivijalka on muodostunut toisessa vaiheessa, alkaa vähitellen oikeus viedä keskustelua

uudelle tasolle haasteineen. Kolmannessa vaiheessa dialoginen kohtaaminen on mahdollista, kun kaikki osapuolet uskaltavat astua uudelle, tuntemattomalle alueelle, jossa syntyy uusia ajatuksia. Tavoitteena on riittävä yhteinen ymmärrys asioista. Lisäksi oikea ajoitus on eri vaiheissa tärkeää. (Mönkkönen, 2018, s. 207-208.)

Hyvän yhteistyön perusta rakentuu vuorovaikutuksesta. Sen olennainen osa on ihmisten välinen dialogi, joka koostuu kysymyksistä, vastauksista ja näiden kuuntelusta. Dialogi on keskustelua, jossa etsitään tietoisesti yhteistä merkitystä ja tavoitteena on olla mahdollisimman avoin erilaisille näkemyksille ja tiedostaa, että oma näkemys ei välttämättä aina ole se oikea. Yhteistyön alussa on tärkeää saada aikaan jaettu ymmärrys, mitä tavoitellaan ja miten edetään. Tämä vaatii toimivaa dialogia. Tärkeää on myös, että yhteisistä tavoitteista pystytään sopimaan. Ymmärryksen luomisessa voidaan edetä kysymysten avulla ja käsitellä eri näkökulmat. Tärkeää on kuunnella, miten kysymyksiin vastataan. Näin on mahdollista lisätä selkeyttä ja säästää työaika. Tarkkaavainen kuuntelu myös auttaa ymmärtämään paremmin toisia ja sujuvoittaa yhteistyötä. (Aho, 2023, s. 213.)

Toimiva vuorovaikutus tukee aina hoidettavan aktiivista arkea. Kohtaaminen on tärkeää vuorovaikutuksessa, ja erityisesti niissä tilanteissa, joissa hoidettava kaipaa tulevana kuulluksi ja hakee tukea elämässään. Kohtaamisessa ihminen asettuu kasvokkain toisen kanssa ja jakaa ihmisyyden iloineen ja suruineen. Läsnäolo, avoimuus ja myötätunnon osoittaminen lisäävät uskottavuuden ja luotettavuuden tunnetta ja välittämisen ilmapiiriä. Läsnäolo on pysähtymistä toisen edessä niin, että siirtää muut asiat mielestään ja omistautuu kokonaan asialle. Jotta kohtaaminen olisi on kunnioittavaa, tulisi hoitajan asennoitua hoidettavaan keskustelukumppanina, jonka kanssa on vastavuoroisesti vuorovaikutuksellisessa suhteessa. Tärkeää on myös kunnioittaa toista ihmistä arvokkaana, jolla on tärkeitä asioita kerrottavana ja tuotavana yhteiseen keskusteluun. Aito kohtaaminen on mahdollista, kun hoitaja asennoituu suhteeseen varauksettomasti, myönteisesti ja ennakkoluulottomasti. (Pynnönen, 2019, s. 237-238.)

Läheisen ja ammattilaisen välisessä yhteistyössä luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen rakentuminen on edellytys sille, että läheinen tuntee olonsa varmaksi ja kokee saavansa tukea sekä tietoa silloin, kun niitä tarvitsee. Tietojen vaihto, hoidettavan elämäntilanteen pohdinta tai ongelmatilanteiden ratkaiseminen ovat asioita, joihin tulisi kiinnittää enemmän huomiota. (Karhula, 2015, s. 35.)

Vuorovaikutus vaatii onnistuakseen sosiaalisia taitoja, rehellisyyttä, hienotunteisuutta ja tahdikkuutta. Tärkeää on, miten puhutaan, mitä sanoja käytetään ja lupauksia annetaan. Hyvä on myös muistaa, että vain pieni osa vuorovaikutuksesta on sanallista viestintää. Ilmeet, äänenpaino ja kehonkieli kertovat enemmän, kuin sanat. Vuorovaikutuksessakin on mukana koko ihmisen elämänselitys. Hyvä on varmistaa, että asiat on ymmärretty samalla tavalla, sillä sanatkaan eivät merkitse kaikille samaa. Tarkkana tulee erityisesti olla, kun antaa negatiivista palautetta, sillä se koetaan helposti hyökkääväksi, ja aiheuttaa puolustautumisreaktion. Eräs hyvä muistisääntö on, että negatiivinen palaute on hyvä antaa kahden kesken ja positiivinen kaikkien kuullen. (Tammisto & Marjamäki, 2016, s. 8-9.)

Vuorovaikutus on sanallista ja sanatonta viestintää, jonka jokainen kokee eri tavalla ja yksilöllisesti. Vuorovaikutus on sanojen lisäksi kosketuksia, ilmeitä ja eleitä. Hoitotyössä vuorovaikutus toteutuu eri tavoilla ja yksilöllisesti liittyen avuntarpeeseen sekä vuorovaikutustilanteen ja sen tavoitteisiin. Parhaimmillaan vuorovaikutus on dialogista, jossa keskustellaan tasa-arvoisesti ja toista kunnioittaen. (Koivisto, 2019.)

Ihmisten välinen vuorovaikutus perustuu siis vastavuoroiseen suhteeseen, jolloin yhteyttä rakennetaan sekä sanattomasti että sanallisesti. Vuorovaikutuksen onnistuminen rakentuu useasta osatekijästä. Lähtökohtana on usein se, miten suhtaudumme toiseen tasavertaisena toimijana, ja kuinka kohtaamme hänet yksilönä. Tähän liittyy kokemus arvostetuksi tulemisesta. Hyvä kohtaminen edellyttää, että sille on rakenteet tai puitteet, jossa vuorovaikutus on mahdollista. Vuorovaikutuksen rakenteisiin kuuluvat fyysiset tilat, osallistujien

sijoittuminen tilaan, keskustelun askelmerkit sekä pelisäännöt. Puitteiden ollessa suotuisat, avoin ja keskusteleva ilmapiiri tulee mahdolliseksi. Kohtaamiset vaikuttavat myös esimerkiksi, millaisia kohtaamiset ovat. Kohtaamisen yhteydessä voidaan havainnoida monenlaisia asioita, kuten luottamusta, vastavuoroisuutta, asioiden kehittämistä tai innovatiivisuutta. Hyvä on myös pohtia, tuleeko kohtaamisen tuloksena yhteistä vaikuttavuutta. Tämä ei tarkoita pelkkää yhdessä toimimista, vaan miten vaikuttavaa yhteinen tekeminen on ja mitä lisäarvoa sen avulla syntyy. (Mönkkönen ym., 2019, s. 51-52.)

5.4 Kehittäminen

Kehittäminen on toimintaa, jolla tähdätään selkeästi määritellyn tavoitteen saavuttamiseen, jonka kohde, organisointitapa, lähtökohta ja laajuus voivat vaihdella huomattavasti. Kehittämistoiminnalla voidaan suuntautua yhden työntekijän työn kehittämiseen. Se voi olla myös laaja-alainen, ja koskea koko organisaation toimintaa. Kehittäminen on usein toimintaa, jolla on tietty ajallinen jatkumo, jolle asetetaan tavoitteet, määritellään toimintatavat ja varmistetaan arviointiasetelma. Kehittämisen tulisi tähdätä muutokseen, jolla pyritään tekemään jotain parempaa. Lähtökohtana voivat olla toiminnan tai tilanteen ongelmat tai kehittämistarpeet. (Toikko & Rantanen 2009, 14–16.)

Kehittäminen ei sisällä pelkästään asioiden toteamista, vaan myös niiden ohjaavaa arviointia sekä parannusehdotusten laatimista. Kehittäminen on parantamista, edistämistä ja asioiden avartamista. (Suomisanakirja, 2022.) Usein kehittäminen nähdään konkreettisena toimintana, jolla tähdätään jonkin selkeästi määritellyn tavoitteen saavuttamiseen. Kehittäminen voi pitää sisällään uusien ideoiden keksimistä, ja niiden leviämistä ja vakiinnuttamista. Se on käytännöllistä asioiden korjaamista, parantamista ja edistämistä. (Toikko & Rantanen, 2009, s. 15–16.) Kehittämistoiminta on myös sosiaalinen prosessi, joka edellyttää ihmisten vuorovaikutusta ja osallistumista. Osallistuminen perustuu dialogiin, jonka avulla osapuolet voivat tarkastella kehittämistoiminnan tavoitteita, toimintatapoja ja perusteita. (Toikko & Rantanen, 2009, s. 89.)

Yhdessä kehittämisellä tarkoitetaan asiakkaan palvelujen ja palvelupolkujen kehittämistä, joka tapahtuu yhteistyössä asiakkaiden, läheisten ja omaisten sekä ammattilaisten vuorovaikutuksessa. Yhteinen kehittäminen on kehitettävien käytäntöjen tai prosessien katsomista asiakkaan arjen kautta. Yhteinen kehittäminen on vuoropuhelua, ei vastakkainasettelua, kilpailua tai puolustautumista. Yhdessä kehittämisen periaatteita ovat tasavertaisuus, moniäänisyys sekä luottamuksellisuus. (Työterveyslaitos, 2023.)

Yhteistyön kehittäminen läheis- ja omaisyhteistyössä on merkittävää. Tiedon ja yhteistyön lisääntyminen, sekä työntekijöiden kehittyminen yksilöinä on oleellista. Myös kehittämiskohteiden löytäminen on kehittämistyössä tärkeää. Kokonaisuudessaan yhteistyön kehittäminen on työelämää, työntekijöitä ja asiakkaita palvelevaa kehittämistä. Myös sosiaalialan työtä ohjaavat lait puhuvat kehittämisen puolesta ja kehittämisprosessin yksi tarkoitus on muistuttaa siitä, että työtä kehittävä työ on osa työtä, vaikka joskus se nähdään ja koetaan omasta työstä irrallisena osana. (Kuusenoja, 2022, s. 3.)

Läheis- ja omaisyhteistyö ja sen kehittäminen on henkilökunnalle myös vaativa työn osa-alue. Siihen ei virallinen koulutusjärjestelmä vielä anna riittävästi eväitä, joten henkilökunnan osaamisesta huolehtiminen on hyvin tärkeää, jotta läheisten ja omaisten kanssa tehtävälle työlle voisi asettaa tavoitteita tai kehittämisen kohteita. Läheiset ja omaiset ovat yhdessä henkilökunnan sekä palveluiden käyttäjien kanssa rakentamassa yhteistä tarinaa. Perheet ovat erilaisia ja samoin kulttuurit, joten osaamista ja sovittuja käytäntöjä tarvitaan. (Kekki ym., 2016, s. 20.)

Läheis- ja omaisyhteistyölle on vielä useita kehittämiskohteita. Erityisesti tulisi panostaa perhelähtöisyyden tukemiseen, tiedotukseen ja viestintään sekä pandemian aikaisten käytäntöjen toimivuuteen. (Kärkkäinen & Rantanen, 2021, s. 3.) Kärkkäinen & Rantanen ovat tehneet myös ”Ymmärryksestä yhteistyöhön” toimintamallin käsikirjan. Tämä on hoivakoteihin omaisyhteistyön kehittämisen tueksi suunniteltu toimintamalli, jonka tarkoitus on auttaa tunnistamaan omaisyhteistyön kehittämisen kohteita. Toimintamalli auttaa myös

ymmärtämään omaisyhteistyön tarpeita yhteistyölle, sekä millaisilla palveluilla, toimintatavoilla tai tuotteilla tarpeisiin voidaan vastata. Mallin avulla voidaan myös perustella ja tarkentaa, miksi läheis- ja omaisyhteistyötä tehdään sekä motivoida kehittämään sitä. (Kärkkäinen & Rantanen, 2021, s. 56.)

6 KUVAILEVA KIRJALLISUUSKATSAUS

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tarkoitus on tarkastella tutkimuksen kohdetta monipuolisesti, mutta lisäksi siihen kuuluu tutkimusmateriaalin kriittinen arviointi ja erilaisin menetelmin tuotettu synteesi. (Salminen, 2011, s. 7–8)

Hoitotyön tutkimussäätiö Hotus suosittelee tutkimuskysymysten ja aiheen rajauksen muotoilussa käytettäväksi PICO-menetelmää. Tutkimuksen tiedonhaakuun liittyvät asiasanat määritellään PICO:n avulla. Asiasanoja määritellessä on hyvä tutustua myös aiheesta etukäteen tehtyihin kirjallisuuskatsauksiin. (Siltanen ym., 2023, s. 4)

Tutkimuskysymyksiä voi olla yksi tai useampia, ja valittaville tutkimuksille määritetään ennalta mukaanotto- ja poissulkukriteerit. Nämä määrittävät, millaisia tutkimuksia otetaan mukaan. Jos aiheeseen liittyviä tutkimuksia pitää kartoittaa laajasti, voi tutkimuskysymyksenkin olla jo hakuvaiheessa laajempi. Tällöin tutkimuskysymys ja hakustrategia laaditaan käyttämällä PCC-menetelmää, joka tarkoittaa kartoitettavaa hakua, ja tätä kuvataan taulukossa 1. Asiasanoja määriteltäessä käytetään sanoja, joiden määrittelyssä huomioidaan synonyymit ja englannin kielessä käytetyt käsitteet, jotka voivat poiketa suorista käännöksistä. (Siltanen ym., 2023, s. 13).

Taulukko 1. PCCmenetelmä

P	Ryhmä	Läheiset, omaiset
C	Käsite	Vuorovaikutus
C	Konteksti	Palveluasumisen toimintaympäristö

Tämän opinnäytetyön hakukysymykset on muodostettu PICO-menetelmällä, jossa käytän PCC-muotoa. Siinä nousee esille asiakasryhmä, käsite sekä konteksti. Opinnäytetyössä asiakasryhmänä on läheiset ja omaiset, käsite on vuorovaikutus ja kontekstina on toimintaympäristö palvelukodissa.

Tavoitteena kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa on tutkimuskysymyksiin tai -kysymykseen vastaaminen. Tähän tavoitteeseen päästään, kun rakennetaan käsittelyosa, joka vastaa asiaan aineiston tuottamana laadullisena kuvailuna, jossa yhdistetään ja analysoidaan kriittisesti aineiston sisältöä. Aineistosta tehdään jäsennelly kokonaisuus. Sen tavoitteena on luoda aineiston sisäistä vertailua, analysoida olemassa olevan tiedon vahvuuksia ja heikkouksia sekä tehdä päätelmiä aineistosta. (Kangasniemi ym., 2013, 296.)

Asiasanojen määrittelyssä käytettiin Hoidokki-järjestelmää, joka on hoitotyön asiasanasto. Se perustuu Medical Subject Headings-asiasanastoon (MeSH) ja ICNP-hoitotyön luokitukseen. Käytettiin myös suomalaista sanasto- ja ontologiapalvelu Fintoa, jonka kautta YSO-sanastoa. (Siltanen ym., 2023, s. 48).

Opinnäytetyön kirjallisuuskatsauksen aineiston valinta sekä analyysi voivat tapahtuen osittain samanaikaisesti. Aineiston valinnassa kiinnitetään huomiota alkuperäistutkimusten rooliin suhteessa tutkimuskysymyksiin. Aineisto jäsen-tää, täsmentää, kritisoi ja avaa tutkimuskysymyksiä. Kuvailevassa kirjallisuus-katsauksessa painoarvo on aikaisempien tutkimusten sisällöllisellä valinnalla. Aineiston valinta on vastavuoroista ja jatkuvaa reflektointia suhteessa tutki-muskysymyksiin. Tutkimukseen valittu aineisto myös tarkentuu koko tutkimus-prosessin ajan. (Kangasniemi ym. 2013, 295–296.)

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus koostuu siis selkeistä ja loogisista vaiheista. Tämä kirjallisuuskatsaus voidaan tiivistää viiteen vaiheeseen, joita ovat tutki-muskysymyksen tai -ongelman asettaminen, aineiston keruu, tutkimusaineis-ton laadun arviointi, aineiston analysointi sekä tulkinta ja tulosten esittäminen. (Stolt ym, 2016, s. 110.)

6.1 Tutkimusten valinta

Tutkimusten valinnassa edetään järjestelmällisesti käymällä läpi hakutuloksia otsikoiden, tiivistelmien ja koko tekstien osalta suhteessa ennalta määriteltyihin mukaanotto- ja poissulkukriteereihin. (Siltanen ym., 2023, s. 15). Tärkeänä kriteerinä on se, että aineisto ei ole yli 10 vuotta vanhaa, sillä tämä on kirjattu opinnäytetyön ohjeisiin. Taulukossa 2 on määritelty mukaanotto ja poissulkukriteerit.

Taulukko 2. Mukaanotto- ja poissulkukriteerit

Mukaanottokriteerit	Poissulkukriteerit
Aineisto vastaa tutkimuskysymyksiin.	Aineisto ei vastaa tutkimuskysymyksiin.
Aineisto on julkaistu vuonna 2013-2023.	Aineisto on yli 10 v. vanha.
Aineiston julkaisukieli on suomi tai englanti.	Muut, kuin suomen- tai englanninkieliset hakutulokset.
Aineisto on väitöskirja, pro gradu tutkielma tai ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyö.	Aineisto on AMK-opinnäytetyö.
Aineisto käsittelee läheis- ja omaisyhteistyötä ja vuorovaikutusta palveluasumisen ympäristössä.	Otsikko ei liity aiheeseen olennaisesti.

6.2 Aineisto

Kirjallisuuskatsauksen aineiston keruu perustuu etukäteen tehtyyn suunnitelmaan, joka on esitelty edellä. Aineiston keruuta varten valitaan asiasanat, niiden yhdistelmät ja tietokannat, joista haku toteutetaan. Mukaan liitetään usein myös valittujen lähteiden kirjallisuusluetteloiden manuaalinen tarkastus. (Stolt ym, 2016, s. 110.)

Tiedonhaun apuna on ollut Satakunnan ammattikorkeakoulun informaattikko. Kirjallisuuskatsaukseen valittujen tutkimusten lähteet on tarkastettu manuaalisesti, ja todettu ne luotettaviksi. Taulukossa 3 kuvataan kirjallisuushaun tulokset.

Taulukko 3. Kirjallisuushaun tulokset

Tietokanta	Hakusanat	Tulokset	Hyväksytyt
Samk Finna	(läheisyhteistyö OR omaisyhteis- työ) AND (vuoro- vaikutus) AND (palveluasumi- nen OR asumis- palvelut)	20	1
Google scholar	(läheisyhteistyö OR omaisyhteis- työ) AND (vuoro- vaikutus) AND (palveluasumi- nen OR asumis- palvelut)	97	7
Finna.fi	(läheisyhteistyö OR omaisyhteis- työ) AND (vuoro- vaikutus) AND (palveluasumi- nen OR asumis- palvelut)	9	1
Theseus	(läheisyhteistyö OR omaisyhteis- työ) AND (vuoro- vaikutus) AND (palveluasumi- nen OR asumis- palvelut) YAMK opinnäytetyö	48	5

Aineisto kerättiin eri tietokannoista, joita olivat Samk Finna, Google scholar, Finna.fi ja Theseus. Aineistoa haettiin myös journal.fi.-, stm.fi.-, julkkari.fi.- ja thl.fi-sivustoista. Niistä ei kuitenkaan löytynyt kriteerit täyttäviä tutkimuksia tähän kirjallisuuskatsaukseen. Hyväksi käytettiin hakusanoja sekä sisäänotto- ja poissulkukriteereitä. Tutkimukset käytiin läpi ja suljettiin pois tutkimukset, jotka eivät vastanneet aihetta. Kirjallisuuskatsaukseen otettiin mukaan yksi väitös-kirja, kaksi pro gradu -tutkielmaa ja viisi ylemmän ammattikorkeakoulun opin-näytetyötä. Yhteensä mukaan otettiin kahdeksan tutkimusta. Osittain hakutu-loksilla tuli samoja tutkimuksia eri tietokannoista. Taulukossa 4 kuvataan kir-jallisuuskatsaukseen mukaan otetut tutkimukset, jotka on tarkemmin esitetty liitteessä 1.

Taulukko 4. Kirjallisuuskatsaukseen mukaan otetut tutkimukset

Koivula R. Muistisairaana ihmisen omaisena terveyskeskuksen pitkäaikaisosastolla, 2013. Väitöskirja. Suomi.
Savolainen E. Omahoitajan ja omaisen välinen vuorovaikutussuhde. 2014. Pro gradu. Suomi.
Myllymäki E. Läheisten ja hoitohenkilökunnan välinen yhteistyö. 2014. YAMK-opinnäytetyö. Suomi.
Ikäheimo H. Yhdessä omaisten kanssa: Yhteiskehittämisellä uusia innovaatioita Silvonrinteen asumispalveluyksikössä. 2016. YAMK-opinnäytetyö. Suomi.
Korpela M. Läheisyhteistyön kehittäminen itsemääräämisoikeutta kunnioittaen asumispalveluyksikössä. 2017. YAMK-opinnäytetyö. Suomi.
Reijo S. Ikäihmisten arvostusten mukainen elämä tehostetussa palveluasumisessa. 2019. Pro gradu -tutkielma. Suomi.
Kulmala S. ja Vesaniemi M. Omaisyhteistyö tehostetussa palveluasumisessa. 2021. YAMK-opinnäytetyö. Suomi.
Perä J. Omaisyhteistyön kehittäminen vanhuksen identiteetin säilymiseksi hoivakodissa. 2022. YAMK-opinnäytetyö. Suomi.

Tarkistuslistoja ja arviointikriteerejä voidaan käyttää, jos se on mahdollista, mutta tarkistuslistamaiset työkalut eivät ole aina sovellettavissa kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa ei ole päämääränä analysoida aina eri menetelmin tehtyjen tutkimusten tuloksia, vaan tavoitteena voi olla esim. käsitteen määrittely aikaisempien tutkimusten perusteella. Olennaista on kuitenkin raportoida, millaisia lähteitä on käytetty ja miten niitä on käytetty tässä katsauksessa. (Stolt ym., 2016, s. 112.) Tähän kirjallisuuskatsaukseen valitun aineiston kuvasin, ja arvioin sen lähdeaineiston laadun. Kirjallisuuskatsauksessa määritellään aikaisempien tutkimusten perusteella, mitkä ovat keskeisiä asioita läheis- ja omaisyhteistyössä palvelukodeissa, ja millaista vuorovaikutus on läheisten ja omaisten kanssa palvelukodeissa. Suurelta osin kirjallisuuskatsauksessa on käytetty ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetöitä, sillä aiheesta on vähän tutkittua tieteellistä tietoa.

Kirjallisuuskatsauksen aineiston analysoinnissa päämääränä on huolellinen ja tasapuolinen katsaukseen sisällytettyjen tutkimusten ja teoreettisten aineistojen tulosten tulkinta. Aineiston analysointi on hyvä suunnitella jo ennen katsauksen suorittamista. Analysointivaihe on vaikein ja virheille altis katsauksen

vaihe. (Stolt ym, 2016, s. 112.) Tämän aineiston analyysi toteutettiin niin, että ensin on huolellisesti asiasanojen avulla etsitty kriteerit täyttävät tutkimukset, ja tämän jälkeen tutkittu ja analysoitu tutkimusten tuloksia. Jokainen lähde tutkittiin ja vain ne työt otettiin mukaan, jotka täyttivät mukaanotto- ja poissulku-kriteerit. Tärkeänä pidin sitä, että mukaan otetut tutkimukset eivät olleet yli 10 vuotta vanhoja.

Aineiston analysointi vaatii valitun aineiston lukemista useampaan kertaan aineiston sisällön hahmottamiseksi. Tavoitteena on tiivistää aineiston sisältö ja löytää siitä oleellinen tieto. Kerätyn aineiston avulla on tarkoitus saada ratkaisu tutkimusongelmiin. Tavoitteena on myös kuvata kohdeilmiö, etsiä aineistosta vastaus tutkimuskysymyksiin ja ymmärtää mistä tutkimuksessa on kyse. Aineistoa voi tulkita monella tavalla ja menetelminä voi käyttää ilmiön tekijöiden määrää, esiintymisyhteyksiä, toimintamalleja ja rakenteita tai hyvää kuvausta ilmiöstä. (Kananen, 2015, 171–177.) Kirjallisuuskatsauksen aineiston analyysi on esitetään liitteessä 2.

Kirjallisuuskatsauksen aineisto on analysoitu sisällönanalyysillä. Aineistolähtöisen sisällön analyysin tarkoituksena on löytää tutkimusaineistosta toiminnan logiikka tai tutkimusaineiston ohjaamana tyyppillinen kertomus. Tämän jälkeen tutkimusaineisto pelkistetään, ja tutkimusaineistosta karsitaan tutkimusongelman kannalta epäolennainen tieto pois. (Vilkkä, 2021, 163.)

Tämän jälkeen tutkimusaineisto tiivistetään ja pilkotaan osiin. Tiivistämistä ohjaavat tutkimuskysymykset. Tutkimusaineisto ryhmitellään uudeksi johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Tämä tehdään sen mukaan, mitä tutkimusaineistosta ollaan etsimässä. Ryhmittely tapahtuu niiden käsitysten, piirteiden tai ominaisuuksien mukaan, jotka löytyvät analyysin kohteena olevasta analyysiyksiköstä. Se voi olla sana, lause, lauseen osa tai ajatuskokonaisuus. Sen jälkeen jokainen ryhmä nimetään ryhmän sisältöä parhaiten kuvaavalla katto-käsitteellä. Tutkimuksen tuloksena ryhmittelystä muodostuu käsitteitä, luokitte-
teluja ja teoreettinen malli. Tulosten avulla pyritään ymmärtämään tutkittavan ilmiön tai asian kuvaamaa merkitystä ja kokonaisuutta. (Vilkkä, 2021, 164.)

6.3 Tulokset

Tässä kirjallisuuskatsauksessa menetelmänä on käytetty hyvää kuvausta ilmiöstä, ja vastattu tutkimuskysymyksiin. Seuraavassa kuvataan keskeisiä asioita, jotka nousivat esiin kirjallisuuskatsauksen perusteella, ja vastataan kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymyksiin, jotka ovat, ”Mitkä ovat keskeisiä asioita läheis- ja omaisyhteistyössä palvelukodeissa” ja ”Millaista vuorovaikutus on läheis- ja omaisyhteistyössä palvelukodeissa?” Analysoinnin perusteella seuraavaksi tiivistetään oleellisin kahdeksasta eri tutkimuksesta.

Mitkä ovat keskeisiä asioita läheis- ja omaisyhteistyössä palvelukodeissa?

Hyvä ja vanhuksen identiteettiä tukeva hoivatyö pohjautuu luottamukselliseen omaisyhteistyöhön, jossa yhtenäinen tiedonkulku, vuorovaikutus ja henkilökunnan tuttuus ovat avainasemassa. Yhteistyön kehittämiseksi on tarvetta myös poikkeusoloissa, esim. korona-aikana. Ensikohtaaminen hoivasuhteen alussa ja tutustuminen lisäävät luottamusta ja vanhuksen identiteetin pysyvyyttä. Vanhuksen elämänselämänsä tutustuminen on keskeistä ja se koetaan tärkeäksi.

Läheisten toiveita yhteistyöstä ovat kokonaisvaltainen tiedottaminen asukkaan arjen sujumisesta ja voinnista. Laadukkaaseen hoitoon vaikuttaa läheisyhteistyön lisäksi sosiaalinen ja fyysinen ympäristö. Läheisyhteistyön kehittämiseen vaikuttavia tekijöitä on useita, ja yhteistyö on monivaiheista. Läheisiltä kerätään arvokasta tietoa, joka auttaa kehittämään yhteistyötä. Toimintaa voidaan kehittää tiedon avulla vastaamaan enemmän läheisten toiveita.

Läheisyhteistyö tukee asukkaan osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä mahdollistaa oman näköisen elämän toteutumisen. Läheisten vierailut ja yhteydenpito ovat tärkeä osa asukkaan elämää ja vaikuttavat positiivisesti elämänlaatuun. Läheisyhteistyössä kehittäminen vaatii kaikilta osallistujilta uuden tavan omaksumista ja se voi tuoda myös haasteita, sillä uuden tavan hyväksyminen edellyttää vanhasta tavasta luopumista. Esimiestyö ja henkilökunnan vaihtuvuus

vaikuttavat kehittämistyöhön myös osaltaan. Jos esimies panostaa läheisyhteistyöhön, se koetaan työyhteisössä tärkeäksi ja tavoiteltavaksi asiaksi. Kun henkilökunta vaihtuu, tutustuminen läheisiin kestää jonkin aikaa, sillä hyvä yhteistyö tulee tutustumisen ja luottamuksen kautta.

Millaista vuorovaikutus on läheis- ja omaisyhteistyössä palvelukohteissa?

Omaisyhteistyön alue rakentuu moniammatillisten työntekijöiden sekä muiden toimijoiden ja omaisten yhteistyöllä. Se rakentaa sekä omaisen että laitoksessa asuvan ihmisen toimijuutta. Tämä on vuorovaikutusalue, jossa tilanteellisesti toteutuvat omaisen toiminnan mahdollisuudet ja voimiset. Omaisten toiminnan vastuut ja oikeudet jäävät vielä henkilökunnalle epäselviksi, ja henkilökunta ei ole saanut riittävästi ohjeita tai koulutusta omaisyhteistyöhön. Vuorovaikutus ja sen toimivuus nousevat kuitenkin keskeiseksi, kun omaiset ja henkilökunta kohtaavat.

Palvelutaloasukkaiden toimintamahdollisuuksiin yhteydessä olevat tekijät ovat luonteeltaan fyysiseen palveluympäristöön, henkilökunnan ja asukkaan väliseen vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen tukeen liittyviä. Vuorovaikutus ja mahdollisuus sosiaalisille suhteille koetaan tärkeäksi. Tärkeäksi koetut asiat läheisyhteistyössä ovat läheinen, hyvä ja luottamuksellinen vuorovaikutussuhde sekä asiantuntijuus. Läheisyhteistyön vuorovaikutuksen ominaispiirteitä ovat kasvokkaisuus, suunnitelmallisuus ja spontaanisuus. Kaikissa kohtaamisissa yhdistyy vuorovaikutus ja kokonaisvaltainen ihmisenä oleminen ihmiselle.

Hoitohenkilökunnan ja omaisen välinen yhteistyö lisää omaisen kiinnostusta olla hoidossa mukana. Jokaisen omaisen, asukkaan ja työntekijän kohtaaminen on erilaista. Toimiva läheisyhteistyö muodostuu empatian, empaattisen vuorovaikutuksen, itsemääräämisoikeuden kunnioittamisen ja dialogisen vuorovaikutuksen tuloksena. Hoitotyö perustuu moniammatilliseen yhteistyöhön ja sen keskeisimmät osaamisalueet ovat asiakaslähtöisyys, eettisyys, ammatillisuus, kommunikointi, opetusosaaminen ja ohjaus sekä omahoidon tukeminen.

Keskeiset käsitteet opinnäytetyöhön nousivat esiin kirjallisuuskatsauksen avulla. Käsitteet ovat läheiset, omaiset, yhteistyö, vuorovaikutus ja elämäshistoria.

Tukea tarvitsevan ihmisen, kuten palvelutalon asukkaan hyvän elämän rakentamiseen on hyvä ottaa mukaan hänelle tärkeät ihmiset, eli läheiset. Läheisyhteistyöhön tarvitaan luottamusta, joka syntyy toista kuuntelemalla. Myös läheisten vointi ja luottamus palveluihin vaikuttavat tukea tarvitsevan elämään ja edistävät henkilökunnan työviihtyvyyttä. Läheisyhteistyö on erilaista eri palvelutaloissa. Jota kuvaan seuraavissa luvuissa lisää.

7 KEHITTÄMISMENETELMÄT

7.1 Lähestymistapa

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä lähestymistapana on tapaustutkimus, joka soveltuu kehittämistyön lähestymistavaksi, kun pyritään tuottamaan kehittämisideoita ja -ehdotuksia. Tutkimuksen kohde voi olla yritys tai sen osa, tuote, palvelu, prosessi tai toiminta. Tapaustutkimus tuottaa tietoa tapahtuvasta ilmiöstä todellisessa tilanteessa ja ympäristössä. Pyrkimyksenä on myös tuottaa yksityiskohtaista ja syvällistä tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Näin on mahdollista ymmärtää kehittämisen kohdetta totuudenmukaisesti ja kokonaisvaltaisesti. Tämä tuo kehittämistyöhön myös moninaisuuden ymmärrystä ja syvällisyyttä. Tilaa annetaan ilmiön monimuotoisuudelle yrittämättä yksinkertaistaa liikaa. Tärkeämpää on siis saada selville suppeasta kohteesta paljon kuin laajasta vähän. Kysymys ei ole siitä, kuinka yleistä jokin on, vaan siitä, miten jokin on mahdollista tai tapahtuu. Tapaustutkimuksessa tapaus ei ole otos suuremmasta joukosta. Sillä ei myöskään pyritä tilastolliseen yleistettävyyteen, vaan pyritään tutkimaan huomioimalla ajalliset, paikalliset sekä sosiaaliset yhteydet ja tilanteet. Tarkoituksena kehittämistyössä on kuitenkin tuottaa uutta tietoa kehittämisen tueksi. (Ojasalo ym., 2015, s. 52-53.)

Tapaustutkimus soveltuu kehittämistyön lähestymistavaksi, kun halutaan ymmärtää kehittämisen kohdetta syvällisesti ja tuottaa kehittämissuhteita. Se soveltuu esimerkiksi ymmärtämään työntekijöiden välistä toimintaa ja suhteita työympäristössä tai selvittää heikosti ymmärrettyjen tilanteiden tai prosessien kulkua. Tapaustutkimuksessa tutkimuksen kohteita on siis vähän. Näitä voivat olla organisaatio, ryhmä, yksilö, tapahtuma, prosessi tai toiminto. Oleellista on, että kohde ymmärretään kokonaisuutena eli tapauksena. Kohde tutkimukselle valitaan yhteistyössä työelämän kanssa. Se valitaan myös käytännön tarpeen ja kehittämistyölle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Tapaustutkimusta voidaan käyttää kaikessa kehittämisessä ja tutkimuksessa, jossa kohde voidaan rajata kategorisesti. Eli voidaan erottaa jokin fyysinen yksikkö tai yksikköjen joukko tutkimuskohteeksi, ja erotetaan jokin toiminnallinen kokonaisuus eli prosessi tai tilanne tutkimuskohteeksi. (Ojasalo ym., 2015, s. 53.) Työssäni tutkitaan läheis- ja omaisyhteistyötä, joka on valittu kohteeksi yhdessä työelämän edustajan eli Jokikodon kanssa. Tutkitaan toiminnallista kokonaisuutta eli läheis- ja omaisyhteistyön nykyisyyttä ja kehittämismahdollisuuksia siinä.

Vuorovaikutus on keskeistä erityisesti sellaisissa kehittämistoimintaan liittyvissä asetelmissa, joissa pyritään nostamaan esiin toimijoiden omia näkökulmia tai tekemään perusteltuja tulkintoja esimerkiksi toimintakulttuurista. Lisäksi voidaan kiinnittää huomiota konkreettisen toiminnan ja diskurssin väliseen suhteeseen, esim. havainnoimalla mitä kukin sanoo ja millä tavalla. Tiedon tuottaminen voidaan kohdistaa myös osallisten kertomuksiin ja mielipiteisiin. Diskurssien ja konkreettisen toiminnan välinen ero liittyy kehittämistoiminnan ontologiseen perusvalintaan, eli onko lähtökohtana fakta- vai tulkinnallinen näkökulma. Tulkinnallinen näkökulma ei tyydy faktojen kuvaamiseen, vaan pyrkii toimintaa selventäviin ja ymmärrettäväksi tekeviin tulkintoihin. (Toikko & Rantanen, 2009, s. 118.)

Tässä kehittämistoiminnassa on tulkinnallinen näkökulma, jonka avulla toimintaa Jokikodossa läheisyhteistyön nykytilaa pyritään kuvaamaan selvemmin ja ymmärrettävämmin. Jokikodossa tavoitellaan henkilökunnan ja läheisten maailman ymmärtämistä, ja heiltä kerätään tietoa, jonka avulla voidaan paremmin

vastata tavoitteisiin ja mielenkiinnon kohteisiin. Osallistavina menetelminä ovat mm. kehittämispalaverit, ja niissä ryhmäkeskustelut aiheeseen liittyvistä asioista. Tietoa käytetään läheisyhteistyön kartoittamiseksi ja kehittämismahdollisuuksien selvittämiseen.

7.2 Aineiston hankinta ja analyysi

Tyypillisin piirre tapaustutkimukselle on, että monenlaisia menetelmiä käyttämällä saadaan monipuolinen, syvälinen ja kokonaisvaltainen kuvaus tutkittavasta tapauksesta. Tutkimusta on mahdollista tehdä niin määrällisin kuin laadullisinkin keinoin, tai niitä yhdistelemällä. Yleensä aineistot kerätään luonnollisissa ympäristöissä ja tilanteissa havainnoimalla tai analysoimalla kirjallisia aineistoja. Erilaiset haastattelut ovat yleisiä, sillä tapaustutkimus liittyy tyypillisesti ihmisen toiminnan tutkimiseen eri tilanteissa. Tällöin itse toimijat eli kehitettävän ilmiön asiantuntijat voivat selittää ja kuvata ilmiötä. He myös selvittävät tilanteeseen johtaneita syitä ja seurauksia, joita voidaan myös tutkia. Taustutkimukseen menetelmäksi soveltuu hyvin mm. aivoriihiyöskentely. (Ojasalo, 2015, s. 55.)

Monenlaisia, mutta tarkoituksenmukaisia aineistoja suositellaan käyttämään kehittämistyön tukena. Tulkinnalliseen näkökulmaan lukeutuu aineistoja, joiden kokoamistavan tutkija on valinnut kohderyhmään sopivaksi. Näitä ovat esimerkiksi kyselyt, haastattelut ja ryhmäkeskustelut. Tulkinnallisen näkökulman aineiston voi koota myös havainnointimenetelmillä, kuten osallistuvalla tai systemaattisella havainnoinnilla. Myös kohteen itsedokumentointiin perustuvat aineistot ovat tulkinnallisen näkökulman aineistoja, kuten tutkimuspäiväkirjan pitäminen. Myös itse tutkimustilanteessa kokoamat aineistot, kuten tekstiaineisto ja kohderyhmälle järjestetyt ryhmätilaisuudet, kuten aivoriihi ja ryhmäpalaverit ovat tulkinnallisia aineistoja. (Kostamo ym., 2022, s. 49-50.)

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä kuvataan sekä läheisten että henkilökunnan näkökulmaa läheisyhteistyöstä. Käytän menetelminä havainnointia, tutkimuspäiväkirjaa, postikyselyä läheisille ja ryhmähaastatteluja

henkilökunnalle. Myös muistiinpanoja tehdään kaikista ryhmäpalavereista sekä aivoriihistä. Valitsen nämä tiedonkeruumenetelmät, koska niiden avulla on mahdollista kerätä tietoa mahdollisimman kattavasti, syvällisesti ja kokonaisvaltaisesti.

7.2.1 Havainnointi ja tutkimuspäiväkirja

Havainnoinnissa on ajatuksena kerätä tietoa tutkittavasta ilmiöstä tietoa luonnollisessa ympäristössä. Jotta havainnointi olisi systemaattista, keskeistä aineiston keruussa on havaintojen kirjaaminen. Etukäteen tulee päättää, mitä havainnoidaan. Esimerkiksi ympäristöä, suhteita, toimintaa vai jotain muuta. Havaintojen kirjaamisessa tulee olla huolellinen. (Ronkainen ym., 2013, s. 115.) Havainnoin henkilökunnan toimintaa, vuorovaikutusta ja sanatonta viestintää käydessäni Jokikodossa sekä kaikissa palavereissa. Käynnit sovitaan aina etukäteen johtajan kanssa. Roolini on tutkija-kehittäjä, ja olen opiskelijan roolissa. Jokikoto ei ole entuudestaan tuttu paikka.

Peruslähtökohtana havainnoinnissa on myös tutkimuspäiväkirja, johon havainnot kirjataan mahdollisimman tarkasti ylös ja suoritetaan näin jatkuvaa aineiston analyysiä. Havainnot kirjataan käynnin yhteydessä tai heti jälkeen tarkasti ylös. Päivän aineistoon perehdytään ja siitä tehdään tiivistelmä. Ratkaistaan, mitä aineisto kertoo ja mitä siitä löytyy. (Kananen, 2012, 97.) Havainnointi on suositeltava menetelmä kehittämistyöhön. Kun havaintoja kirjaa säännöllisesti ja järjestelmällisesti, havainnoinnista tulee keskeinen kehittämismenetelmä. Havainnot tulee kirjata tutkimuspäiväkirjaan koko kehittämisprosessin ajan. (Ojasaloym., 2015, 41–42.) Näin olen toiminut. Tärkeää erityisesti on, että kirjasin havainnot heti, koska muuten kaikkea ei muista.

Tutkimuspäiväkirja on vain tutkijan omassa käytössä ja omalla tietokoneella. Tutkimuspäiväkirja toimii kehittämistyön apuna. Kirjoitan tutkimuspäiväkirjaan käyntien tuloksia, havainnoinnin tuloksia, suunnitelmia, niiden muutoksia, oivalluksia ja haasteita. Eli kaikkea, mitä kehittämistyössä tapahtuu. Tutkimuspäiväkirja on apuna tiedon käsittelyssä ja auttaa myös prosessin hallintaan.

Kirjoitin siis tutkimuspäiväkirjaan havaintoja, tuntemuksia ja yhteenvetoa ajatuksista, jota opinnäytetyön prosessi toi mukanaan.

7.2.2 Haastatteluaineiston analyysi

Kenttätutkimuksissa, jossa aineistoa kerätään monissa eri vaiheissa ja rinnakkaisesti eri menetelmiä, kuten haastattelu ja havainnointi, analyysia ei tehdä vain yhdessä tutkimusprosessin vaiheessa, vaan pitkin matkaa. Aineistoa analysoidaan ja kerätään osittain yhtä aikaan. (Hirsjärvi ym., 2014, s. 223.) Analysointi alkaa aineiston tutkimisella, josta muodostetaan kokonaiskuva. Tämän jälkeen varsinainen voi analysointi alkaa. Analyysi jakautuu eri vaiheisiin, jotka ovat aineiston pelkistäminen, aineiston ryhmittely ja teoreettisen käsitteiden luominen. Pelkistämisessä aineistoa tutkitaan ja poistetaan kaikki epäoleellinen. Sitä voi myös pilkkoa pienempiin osiin. Etsitään tutkimuskysymyksiin viitattavia asioita ja vastauksia. Pelkistys voi olla sana tai lause, joka on saatu alkuperäisilmaisusta. Pelkistetyistä ilmaisuista etsitään samankaltaisia ja ryhmitellään ne luokan alle, joka on tutkittavan ilmiön piirre. Tämä tiivistää tietoa, koska useat ilmiöt menevät aina yhden luokan taakse. Teoreettisten käsitteiden luominen tapahtuu luokkia yhdistelemällä niin kauan, kun se on mahdollista, ja uutta tietoa ei enää tule esille. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 108–111.)

Haastattelujen ja kyselyiden aineistot analysoitiin aineistolähtöisen sisällön analyysilla. Aineistolähtöisessä analyysissä pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Siinä analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävän asettelun mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 108.) Ryhmähaastattelujen ja kyselyjen aineistot kirjoitetaan puhtaaksi sanasanaisesti eli litteroidaan, jonka jälkeen ne teemoitellaan. (Hirsjärvi ym., 2014, s. 222.) Litteroinnin tein heti samana päivänä henkilökunnan ryhmähaastattelujen jälkeen, ja kävin aineistot läpi teema-alueittain. Litteroin aineistot kokonaan. Myös läheisten ja omaisten kyselyn tulokset litteroitiin, teemoiteltiin ja analysoitiin aineistolähtöisen sisällön analyysilla heti tulosten tultua. Tämä vei paljon aikaa, sillä ryhmähaastatteluista tuli 10 sivua tekstiä, jonka riviväli oli 1,5, ja kyselyistä tekstiä tuli viisi sivua ja riviväli oli myös 1,5.

Sisällönanalyysi on hyvin lähellä teemoittelua. Sisällönanalyysissa keskitytään siihen, mistä asioista, aiheista ja teemoista aineisto kertoo, eli mistä haastattelutavat puhuvat, mitä asioita mediatekstissä käsitellään, mitä valokuva esittää ja niin edelleen. Aineiston kielellistä tai muuta ilmaisullista muotoa ei yleensä oteta systemaattisen analyysin kohteeksi. Sisällönanalyysia voi käyttää kirjoitettujen tekstien, haastattelujen, nauhoitetun puheen, tekstin ja kuvaa sisältävien aineistojen analyysiin. Analyysissa aineisto järjestetään selkään ja tiiviiseen muotoon, jossa ei kadoteta sen tarjoamaa informaatiota. Lopulta voidaan päätyä tulkintaan, jossa koko aineistoa kuvaa yksi yhteinen käsitteellinen ilmaus. (Tietoarkisto, 2023.)

Teemoittelu on vasta työvaihe tälle analyysille, eikä sen tuloksena tehty aineiston sisällön kuvaus vielä sellaisenaan käy sisällönanalyysiksi. Aineiston sisällöistä pyritään tekemään johtopäätöksiä, jotka kertovat jostakin tutkimuksellisesti kiinnostavaa. Eli mikä sisällöissä on kiinnostavaa, mitä eri aineiston osissa on eroavaa, ja mikä yhdistävää sekä miten yksityiskohdista muodostuu kokonaiskuva. Tässä vaiheessa tutkimusongelmakin yleensä täsmentyy. Sisällönanalyysi ei pohjaa millekään erityiselle teoreettismetodologiselle ajattelulle, joten analyysille ei löydy yhteisiä sääntöjä, ja analyysia ei ohjaa erityiset menetelmälliset käsitteet. (Tietoarkisto, 2023.)

Laadullinen sisällönanalyysi perustuu tutkijan tekemälle teemoittelulle, jossa tunnistetaan ja nimetään aineistostaan sisällöllisiä elementtejä. Teemoittelu voi olla aineistolähtöistä, jolloin tutkija lähtee etsimään sellaisia kohtia aineistosta, jotka kertovat tutkittavasta asiasta jotakin tutkijaa kiinnostavaa. Huomiota kiinnitetään aineistoyksiköiden välisiin eroihin ja samanlaisuuksiin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että aineisto on voitava jakaa useisiin analyysiyksiköihin, joita sitten voidaan verrata. Sisällönanalyysin tavoite on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus ilmiöstä, jota tutkitaan. Aineisto tarjoaa näkymän tähän ilmiöön. (Tietoarkisto, 2023.) Olen toiminut juuri edellä mainitulla tavalla tehdessäni teemoittelua ja sisällönanalyysia.

Jokikodon henkilökunnan ryhmähaastattelun vastauksia ja niistä tehtyä teemoittelua kuvaan seuraavassa taulukossa 5. Teemoista nousi seuraavia asioita: Läheisyhteistyö henkilökunnan näkökulmasta, toiveita läheisyhteistyöstä,

läheisyhteistyöhön vaikuttavat monet tekijät, henkilökunnan kokemukset asukkaan hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä, henkilökunnan toiveita läheisyhteistyöstä, henkilökunnan osallistuminen läheistenpäiviin, asukkaan elämänselämän merkitys arjessa sekä läheisten merkitys.

Taulukko 5. Teemoittelua henkilökunnan ryhmähaastattelun vastauksista

Läheisyhteistyö henkilökunnan näkökulmasta
<p>Yhteistyö on suppeaa. Ohjaajilla on aktiivinen rooli. Yhteistyö on aktiivista ja tapahtuu eri keinoin. Yhteistyö asukkaan kanssa ja puolesta tapahtuvaa. Yhteistyö vaihtelevaa riippuen läheisestä. Asukkaan elämänselämän vaikutus vahva. Läheisten luottaminen ohjaajien ammattitaitoon tärkeää. Tulee varmistaa asukkaan antama tieto hoidosta. Läheisten liiallinen herkkujen tuominen ongelmana. Asukkaan ruokahalun menetys ruoka-aikoina. Herkkujen epäsopevuus. Läheisten kohtaamisia on ulko-oven avauksen yhteydessä. Aina läheiset eivät huomioi muiden asukkaiden hoitotoimenpiteitä, joka tuntuu henkilökunnasta ikävältä.</p>
Toiveita läheisyhteistyöstä
<p>Toive yhteistyön avoimuudesta, rakentavuudesta ja kiireettömyydestä. Asukkaan sairauden tuomat rajoitteet ja käytöksen muutokset läheisten vaikea ymmärtää. Henkilökunnan uskomisen asukkaan asioissa vaihtelevaa. Toive kohtaamisista ja yhdessä olosta yksikön ulkopuolella. Hyvä teemapäivänä läheisen osallistuminen asukkaan hoitoon. Grillauspäivänä yhdessäoloa yksikön pihalla. Runsas osanotto asukkaista ja henkilökunnasta mahdollinen. Aika riittävän pitkä, johon sisältyisi yksikön normaalit ruoka-ajat. Toive aikaan ja hyvään vuorovaikutukseen läheisten kanssa. Riittävästi apukäsiä toimintaan.</p>
Läheisyhteistyöhön vaikuttavat monet tekijät
<p>Asukkaan ja läheisen välit, asukkaan asuma-aika yksikössä ja läheisen suhde asukkaan sairauteen. Ensikohtaaminen luo pohjan yhteistyölle. Omaiset usein varautuneita. On huoli ja huono omatunto. Väärinkäsitysten ehkäisy tärkeää. Asukkaan sana on vahva, mutta asian oikea laita olisi hyvä varmistaa henkilökunnalta. Ymmärtämättömyys siitä, että asukkaan vointi voi huonontua laitoksessa. Tulee usein yllätyksenä varsinkin omaisille, jotka asuvat kaukana.</p>

<p>Ymmärrys tärkeää, että ohjaajat toimivat asukkaan parhaaksi välimatkasta huolimatta.</p> <p>Henkilökunnan täytyy tutustua asukkaaseen mahdollisimman hyvän tuen ja auttamisen aikaansaamiseksi.</p> <p>Asukkaat erilaisia.</p> <p>Yhteistyöstä on hyviä kokemuksia.</p> <p>Omainen tuo, mitä asukas tarvitsee.</p> <p>Joskus vaatteet tai tavarat ovat epäkäytännöllisiä.</p> <p>Läheisillä on usein usko, että sama hoitaja on paikalla 24/7.</p>
<p>Henkilökunnan kokemukset asukkaan hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä</p>
<p>Kokemukset erilaisia hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä.</p> <p>Tärkeää on avoimuus ja kiireettömyys sekä keskustelu asukkaan asioista yhdessä.</p> <p>Hoitopalavereissa tulevat kuulluksi läheisen ja hoitohenkilökunnan näkemykset.</p> <p>Näkemysten vaikuttavat ja mahdollistavat hyvän yhteistyön.</p> <p>Sovituista asioista kiinni pitäminen tärkeää. Läheisten ymmärrys herkkujen negatiivisesta vaikutuksesta hyvinvointiin.</p> <p>Omaisten käyminen vaikuttaa hyvinvointiin. Harmitus omaisen käymättömydestä.</p> <p>Haikeutta omaisen lähtemisestä.</p> <p>Lähellä asuvia omaisia haluttaisiin nähdä usein.</p> <p>Ymmärtämättömyys omaisen estyneisyydestä.</p> <p>Asukkaan vaatimus itseltään hyvästä pärjäämisestä. ja asioiden todellisuuden salaaminen läheisiltä.</p> <p>Läheisten häpeän tunteet asukkaan sairautta ja siitä johtuvaa käytöstä kohtaan.</p> <p>Läheisten järjestämät lomat hyvä asia. Ymmärrys siitä, että asukkaan vointi voi muuttua huonompaan.</p>
<p>Henkilökunnan toiveita läheisyhteistyöstä</p>
<p>Asukkaan kokemus olevansa tärkeä läheisille.</p> <p>Läheiset enemmän osa asukkaan elämää.</p> <p>Läheisen osallistuminen asukkaan arjen toimintaan.</p> <p>Omahoitaja keskustelut säännöllisesti.</p> <p>Tyytyväinen nykyiseen.</p> <p>Teemapäiviä lisää.</p> <p>Läheinen sovitusti päiväksi asukkaan arkea seuraamaan.</p> <p>Omaisille menneet tärkeät paperit yksikköön.</p> <p>Yhdessä sopiminen läheisten tehtävistä ja ohjaajien tehtävistä.</p> <p>Tavaroiden hankkiminen yhteistyössä ja yhteisymmärryksessä läheisten kanssa.</p> <p>Henkilökuntaa riittävästi läheisille järjestettäviin tilaisuuksiin.</p> <p>Aikaa keskustelulle.</p>
<p>Henkilökunnan osallistuminen läheistenpäiviin</p>
<p>Erilaisiin tapahtumiin osallistuminen on tapahtunut työvuorojen mukaan.</p> <p>Näitä ovat läheistenpäivät ja -tapahtumat. Pikkujoulut, kevät- ja kesäkahvitilaisuuteen sekä tilaisuudet, joissa on esiintyjä.</p>

Grillausillat ja kesätapahtumat.
Asukkaan elämänhistorian merkitys arjessa
<p>Elämänhistoria vaikuttaa asukkaan jokapäiväiseen kohtaamiseen. Elämänhistorian tuntemus etenkin muistisairailta auttaa ymmärtämään rutiinin omaisia toimintoja.</p> <p>Hoitotyön arjessa voidaan hyödyntää tietoa asukkaan elämänhistoriasta. Tuoda tuttuja arkirutiineja elämänhallintaa tukemaan ja piristämään.</p> <p>Elämänhistorian tuntemus auttaa ymmärtämään ja huomioimaan asukkaan tottumukset hoitotoimenpiteissä mahdollisuuksien mukaan.</p> <p>Eri kulttuurista tuleva asukas voi kulttuuriustansa vuoksi käyttäytyä eri tavalla.</p> <p>Vanhat valokuvat auttavat muistamaan asioita ja elämänhistoriaa.</p> <p>Väline keskustelulle.</p>
Läheisten merkitys
<p>Läheisten merkitys vaihteleva.</p> <p>Ei ole läheisiä tai on huonot välit.</p> <p>Yhteistyön hankaluuden vuoksi, läheisten puuttuminen koetaan helpottavaksi.</p> <p>Asukas kieltänyt yhteydenpidon läheisiin huonojen kokemusten vuoksi.</p> <p>Läheiset ovat löytäneet uudestaan.</p> <p>Kaikilla ei ole läheisiä.</p> <p>Muiden läheiset merkityksellisiä.</p> <p>Edunvalvoja toimii läheisenä.</p> <p>Läheisen kaipuu näkyy jouluna ja merkkipäivänä.</p> <p>Omaohjaaja tai henkilökunta omaisen roolissa.</p>

7.2.3 Kyselyt läheisille ja omaisille

Läheisille lähetettiin kyselylomakkeet palautuskuorineen. Kyselytutkimusten etu on, että niiden avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto, jossa suurelta määrältä ihmisiä voidaan kysyä monia asioita. Eräs perusvaatimus kyselylle on, että aiempaa tietoa tutkittavasta ilmiöstä on riittävästi. Lomakkeen tulee olla myös selkeä ja riittävän lyhyt. Sen täyttämiseen saisi mennä aikaa 15-20 minuuttia. Ongelmana usein on kato, eli kaikki eivät vastaa kyselyihin. (Ojasalo ym., 2014, s. 121)

Läheisille lähetetyt kirjekuoret teimme Jokikodon johtajan kanssa valmiiksi niin, että laitoin kuoreen kysymyslomakkeen, saatekirjeen ja palautuskuoret postimerkkeineen, mutta johtaja kirjoitti nimet ja osoitteet. Tällöin ei läheisten henkilöllisyys käynyt selville. Edunvalvojille ei lähetetty kyselyä. Päädyin kyselylomakkeiden lähettämiseen, koska alun perin suunnitellut yksilöhaastattelut peruuntuivat pitkän välimatkan vuoksi. Läheiset voivat kertoa tärkeitä asioita asukkaan elämästä ja läheisyhteistyöstä, joten heidänkin näkökulmansa on hyvä saada esille. Läheisiä lähestyn Saatekirjeen avulla, joka on kuvattu liitteessä 3. Läheisille suunnattu kyselylomake on kuvattu liitteessä 4.

7.2.4 Ryhmähaastattelut henkilökunnalle

Henkilökunnalle pidettiin ryhmähaastattelut. Ryhmähaastattelu on käyttökelpoinen menetelmä kehittämistyössä, jonka avulla usein saadaan arvokkaita ideoita kehittämisen tueksi. Sen etuna on, että saadaan tietoa useilta henkilöiltä samanaikaisesti. Asioissa päästään syvemmälle, kuin yksilöhaastattelussa. Tutkimuksellisen kehittämistyön toteuttajana tein muistiinpanoja havainnoista ryhmäkeskustelujen jälkeen ja siirsin ne päiväkirjaan tietokoneelle. Tämä toimi myös opinnäytetyön aineistona. Muistiinpanoissa huomioin ajatuksia ja mielikuvia, joita haastatteluista tuli esim. haastateltavien puhe- ja elekielistä. Muistiinpanot toivat esille asioita, joita ei keskustelunauhoituksista tule näkyväksi. (Puusa & Juuti, 2020, 125–126). Henkilökunnan ryhmähaastattelussa käytän heille suunnattua kysymysrunkoa, joka on kuvattu liitteessä 5. Aineiston analyysi läheisten ja omaisten kyselyistä on kuvattu liitteessä 6.

Ryhmähaastatteluista nousseita asioita käsitellään myöhemmin kehittämissalavereissa henkilökunnan kanssa, esimerkiksi käsitellään esille tulleita ilmiöitä tai pohditaan ongelmiin ratkaisuja. Tämän vuoksi kehittämissalaverit pidetään, kun haastattelujen ja kyselyjen aineistot on analysoitu, sillä tieto siitä, mitä pitäisi ehkä muuttaa tai tehdä toisin, tulee esille kyselyjen ja ryhmähaastattelujen tuloksista. Ratkaisujen on myös hyvä lähteä henkilökunnasta, jotta niitä on helppompaa toteuttaa.

7.3 Jokikodon kehittämispalavereissa käytetyt menetelmät

Jokikodossa kehittämispalavereissa käytettiin apuna Innokylän työkaluja, jotka ovat aivoriihi ja Innopajatoiminta sekä fasilisointi. Nämä työkalut helpottavat kehittämistoiminnan tekemistä ja varmistavat, että kaikki kehittämiseen liittyvät asiat tulee huomioitua.

Aivoriihi on luova ja ongelmanratkaisun menetelmä, jonka tavoitteena on kehittää suuri määrä luovia ideoita turvallisessa ympäristössä siten, että kaikki ryhmän jäsenet osallistuvat. Aivoriihen periaatteena on, että määrä tuottaa laatua. Aivoriiheä käytetään suuren ideamäärän tuottamiseen ja kaikkien ryhmän jäsenten osallistamiseen. Tällöin määritellään ratkaistava ongelma ja rajataan se. Ryhmässä jokainen ideoi omia ajatuksiaan esimerkiksi kirjaamalla niitä ylös paperille. Kriittikivaihe tulee varsinaisen aivoriihen jälkeen, eli vetäjän tulee muistuttaa avoimen ja luovan ilmapiirin ylläpidon merkityksestä. Sen jälkeen, kun ideoita on kerätty, niitä voidaan niputtaa yhteen. Lopuksi valitaan parhaat ideat. Menetelmän etuna on, että myös hiljaisemmat osallistujat pääsevät mukaan. Näin kaikkien mielipide tulee esille. (Innokylä, 2023.)

Innopajatoiminta on työpajatyöskentelyä. Siinä eri näkökulmien edustajat, kuten asiakkaat, ammattilaiset, johto sekä muut toimijat voivat kohdata. Tätä innopajatyöskentelyä voidaan hyödyntää erilaisessa kehittämisessä. Se on väylä osallistumiseen ja tuo uusia näkökulmia käytäntöjen kehittämiseen. Innopajatyöskentely perustuu innokylän innovaatiomalliin, joka jäsentää koko prosessin tarpeiden tunnistamisesta ideointiin, konseptointiin sekä käytäntöön viemiseen. Se tarjoaa samalla viitekehyksen kehittämistyön toteuttamiseen. Kehittämiseen osallistuvat voivat osallistua kehittämiseen tuomalla keskusteluun omia näkökulmiaan, ja erilaiset näkökulmat huomioidaan läpi prosessin. Innopajassa työskentelyllä on jokin yhteinen kohde eli asia, jota käsitellään. Työstämällä yhdessä, sekä keskustelun avulla, luodaan näkemys kehitettävästä asiasta. Keskeistä on erilaisten näkökulmien ja tarpeiden esiin tuominen, kuuleminen ja sovittaminen yhteen. Innopajassa ohjaaja varmistaa, että noudatetaan innopajan periaatteita. Ohjaaja voi olla esim. järjestävän tahon edustaja tai fasilitoija. (Innokylä, 2023).

Fasilioitu arviointikeskustelu on työkalu, joka soveltuu esim. työpajatyöskentelyn yhteiseen arviointiin pienryhmissä. Työkalua käytetään yhteisen työskentelyn onnistumiseen ja arviointiin. Onnistunut innopaja vaatii hyvän fasilisoinnin. Hyvä fasilitoija on neutraali ohjaaja, joka ei ota kantaa asiasisältöön, mutta toimii aktiivisesti auttamalla osallistujia osallistumaan. Hänen pitää myös huolehtia siitä, että aikataulu pysyy ja keskustelu sovitun aiheen ympärillä. Merkitys korostuu siinä, että osallistujat voivat keskittyä aiheeseen ja tavoitteeseen. Hyvä valmistelu on kaiken lähtökohta. Tärkeää on osallistujien motivointi sekä turvallisen ja avoimen ilmapiirin luominen. (Innokylä, 2023.) Fasilisointi on siis mukana Jokikodossa kehittämispalaverien arvioinnissa, ja toimin arviointipalavereissa fasilitaattorina.

8 KYSELYJEN JA HAASTATTELUJEN TULOKSET

8.1 Läheisten kyselyn tulokset

Läheisiä, joille kysely postitettiin, oli 16 henkilöä. Vastauksia palautui 5 kpl. Vastaukset nostivat esille tärkeitä asioita läheisyhteistyön kehittämisen kannalta. Kehittämisessä tärkeää on tieto, joka auttaa kehittämään mahdollisimman hyvää palvelua läheisten näkökulmasta. Lähiomaisia kyselyyn vastanneista oli neljä ja yksi läheinen oli vanha luokkatoveri, joka toimii myös asukkaan edunvalvojana, joita kuvataan taulukossa 6. Välimatka vaikuttaa tapaamiseen. Lähempänä asuvat kävivät kerran viikossa (3 läheistä) ja kauempana asuvat 2-3 kertaa vuodessa (2 läheistä).

Taulukko 6. Kyselyyn vastanneet läheiset

Lähiomainen	4 vastaajaa	1 luokkatoveri/edunvalvoja
Lähellä asuva omainen	3 vastaajaa	käynti kerran viikossa
Kaukana asuva omainen	2 vastaajaa	käynti 2-3 kertaa vuodessa

Läheisten ja omaisten vastaukset koostuivat kahdeksasta avoimesta kysymyksestä. Läheisistä ja omaisista kyselyn palautti viisi. Kaikki viisi olivat vastanneet kahdeksaan kysymykseen. Kysymyslomake läheisille on liite 4.

Vastaajista neljä oli omaisia ja yksi läheinen luokkatoveri ja myös edunvalvoja.

Vastaajista kolme kertoi käyvänsä kerran viikossa ja kaksi kertoi käyvänsä kahdesta kolmeen kertaa vuodessa. Käymiseen vaikutti välimatka. Lähellä asuvat läheiset kävivät useammin, kuin kaukana asuvat.

Vastaajista yksi kertoi, että läheisyhteistyö Jokikodossa on ollut kohtuullisen hyvää, yksi kertoi olevan hyvää ja yksi erittäin hyvää. Yksi vastaajista kertoi, että Jokikodon taholta yhteistyö on ollut hyvää, mutta vähäinen yhteistyö on johtunut hänestä itsestään. Yksi vastaajista kertoi, että on vielä hyvin vähän kokemusta yhteistyöstä, koska Läheinen on asunut vasta vähän aikaa Jokikodossa.

Yksi vastaajista kertoi, että läheisyhteistyön vaikutus hyvinvointiin on näkynyt niin, että läheinen on ollut pirteämpi, yksi vastaajista kertoi, että läheisyhteistyöllä on ollut positiivinen vaikutus, yksi vastaajista kertoi, että ei ole voinut havaita asiaa tavattaessa, yksi vastaajista kertoi, että hänestä läheinen kokee läheisyhteistyön tuovan turvallisuutta ja luottamusta myös hänen ja hoitajien kesken. Yksi vastaajista kertoi, että ei vielä ole kokemusta riittävästi tästä asiasta.

Kaksi vastaajista kertoi osallistuneensa lähes aina kaikkiin läheisille järjestettyihin tapahtumiin Jokikodossa. Yksi vastaajista kertoi osallistuneensa lähes aina. Hän kertoi, että yleensä on ollut kaksi kertaa vuodessa läheistapahtuma. Toinen joulun aikaan ja toinen kesällä. Yksi vastaajista kertoi, että ei ollut osallistunut mihinkään läheistapahtumaan. Yksi vastaajista ei osannut sanoa vähäisen kokemuksen vuoksi. Aikataulut ja pitkä välimatka vaikuttavat läheisille järjestettyihin tapahtumiin osallistumiseen.

Yhteistyöhön henkilökunnan ja läheisten välillä tuli erilaisia vastauksia. Yksi vastaajista toivoi, että henkilökunta ottaisi herkemmin yhteyttä erilaisissa asioissa, ja vastaisi aina viesteihin. Kuittaus viestiin olisi hyvä. Yksi vastaajista kertoi, että tällä hetkellä on hyvää yhteistyötä. Hän toivoisi lisää kiireetöntä keskustelua. Yksi vastaajista kertoi, että omahoitajan kanssa säännölliset keskustelut ovat tärkeitä. Yksi vastaajista kertoi, että yhteistyö toimii hyvin, ja toivoo, että myös hoitajista ja heidän jaksamisestaan pidettäisiin huolta, sillä tutut hoitajat merkitsevät paljon sekä läheisille että asiakkaille. Yksi vastaajista kertoi, että nykyinen yhteistyö on ollut riittävää.

Elämänhistoria on vastaajien mielestä merkityksellinen asia, ja kaikki kertoivat mitä läheisen elämään on kuulunut aiemmin. Yksi vastaajista kertoi, että läheinen on ollut poikamies ja matkustellut paljon. Hän toivoi myös, että tilanteen ja voinnin mukaan asukas osallistuisi läheistilaisuuksiin. Yksi vastaajista kertoi, että läheinen on perheen isä, jolla on kaksi lasta ja vaimo. Vaimosta on aikanaan eronnut ja elämä on sen jälkeen ollut vaikeaa. Vastaaja toivoi myös, että muistettaisiin hoitokodin olevan hänen kotinsa. Yksi vastaajista kertoi, että läheinen on ollut kahdesti naisisissa, ja sen jälkeen asunut yksin. Hänellä on kaksi lasta. Läheinen on myös rakennusalan ja musiikin ammattilainen. Hänellä on näistä molemmista asioista paljon tietoa, ja olisi hyvä, jos voisi keskustella näistä asioista samantasoisen ihmisen kanssa. Myös ryhmä- ja virike-toiminta olisi hänelle hyväksi. Yksi vastaajista kertoi, että läheisen vaikean sairastelun ja kipujen myötä, tämä ei ole jaksanut pitää yhteyttä entisiin ystäviin, vaikka ennen sosiaalinen elämä on ollut tärkeää. Nyt oma perhe ja muutama läheinen on hänen kanssaan tekemisissä. Elämä pyörii sairauden ympärillä, johon läheinen toivoisi muutosta.

8.2 Ryhmähaastattelujen tulokset

Ryhmähaastattelut pidettiin Jokikoto Aarnissa 14.12.2022 ja Bertassa 17.1.2023. Haastattelut kestivät Aarnissa 30 minuuttia ja Bertassa 60 minuuttia eli yhteensä 1,5 t. Ajankohta suunniteltiin Jokikodon aikatauluun sopivaksi. Haastattelut ajoitettiin niin, että henkilökuntaa oli mahdollisimman paljon

paikalla, eli iltavuorolaisten tullessa töihin, oli aamuvuoro vielä paikalla. Haastattelut alkoivat, kun iltavuoro alkoi klo 13.00. Asukkaiden kahvi oli klo 14, johon haastattelut viimeistään päättyivät. Tämä määrittä haastattelujen aikaa.

Ryhmähaastattelussa kaikki osallistujat saivat puheenvuoron, ja vaikutti siltä, että asiat tulivat esille, joista haluttiin keskustella. Ryhmähaastattelut nauhoitettiin ja haastattelujen jälkeen aineisto kirjoitettiin sanasanaisesti ylös. Aineistoa tuli yhteensä kymmenen sivua. Ryhmähaastatteluja ja niiden kestoa ja toteutumista on kuvattu taulukossa 7.

Taulukko 7. Henkilökunnan ryhmähaastattelut

Henkilökunnan ryhmähaastattelu	Osallistujat henkilökunnasta	Ryhmähaastattelun kesto	Haastattelun aineisto	Osallistuminen
14.12.2022 Aarni	Osallistui 5 henkilöä	30 minuuttia	Neljä sivua.	Muutama osallistujista puhui vähän.
17.1.2023 Bertta	Osallistui 6 henkilöä	60 minuuttia	Kuusi sivua.	Kaikki osallistuivat keskusteluun.

Ryhmähaastatteluihin henkilökuntaa osallistui yhteensä 11 henkilöä 24:stä. Kaikilla oli mahdollisuus osallistua, mutta työvuorossa olevat osallistuivat.

Työntekijöiltä kysyttiin seitsemän kysymystä, ja vastaukset koostuivat seitsemästä avoimesta kysymyksestä, joka on kuvattu liitteessä 5. Ryhmähaastatteluista on tehty aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Sisällönanalyysi henkilökunnan ryhmähaastatteluista on kuvattu liitteessä 7.

Seuraavassa kuvaan henkilökunnan ryhmähaastattelun tuloksia, jotka tulivat esiin sisällönanalyysistä.

Läheisyhteistyö vaihtelee tilanteen, asukkaan ja läheisen mukaan

Läheisten ja henkilökunnan välinen yhteistyö Jokikodossa vaihtelee, koska tilanne ja läheinen vaikuttaa. Eli millainen asukkaan läheinen on ja miten hän suhtautuu asioihin. Yhteistyö voi olla suppeaa silloin, kun läheiset eivät ota

yhteyttä, vaan Jokikodon henkilökunta ottaa yhteyttä läheisiin, ja osallistutaan välttämättömiin tapaamisiin, kuten hoitokokouksiin tai omaistenpäiviin. Läheisyhteistyö on myös aktiivista. Yhteistyö tapahtuu usein puhelimitse, kirjeitse ja kasvokkain. Yhteistyö on tällöin asiakkaan kanssa ja puolesta tapahtuvaa.

Toimivassa läheisyhteistyössä avoimuus, kiireettömyys, ymmärrys, luottamus ja dialogi ovat keskeisiä asioita

Yhteistyötä, jota toivotaan olevan henkilökunnan ja läheisten välillä, on kiireettömyys, avoimuus ja rakentavuus. Kiireetöntä, sillä henkilökunnalla tulisi olla enemmän aikaa läheisille ja asukkaille. Yhteiset keskustelut ja tutustuminen koetaan tärkeäksi. Hyvä yhteistyö lisää ymmärrystä ja luo turvallisen ja luottamuksellisen suhteen. Läheiset eivät aina ymmärrä, että asukkaan vointi voi huonontua laitoksessa. myös sairauden tuomat muutokset ja rajoitteet on läheisen usein vaikea ymmärtää. Olisi hyvä, että läheiset huomioisivat ja ymmärtäisivät rajoitteet ja käytöksen muutokset.

Hyvä vuorovaikutus ohjaa läheisyhteistyötä ja hoitopalaverit koetaan tärkeiksi

Tekijöitä, jotka vaikuttavat läheisten ja henkilökunnan väliseen yhteistyöhön on paljon. Hyvä vuorovaikutus ohjaa läheisyhteistyötä ja hoitopalaverit ovat tärkeitä yhteistyössä. Hoitopalavereissa luodaan pohja yhteistyölle, sillä läheiset ovat asukkaan elämän asiantuntijoita. Avoimuus asukkaan ja läheisen välillä on tärkeää sekä keskusteleminen asukkaan asioista yhdessä. Hoitopalavereissa tulee kuulluksi kaikkien osapuolten näkökulma asioiden nykyisyydestä ja etenemisestä. Yhteiset näkemykset luovat vahvan pohjan yhteistyösuhteelle. Sovituista asioista kiinni pitäminen on tärkeää, sillä ne lisäävät luottamusta. Luottamuksen vuoksi lupaukset käymisestä asukkaan luona tulisi myös pitää. Ensi kohtaaminen läheisen kanssa luo pohjan tulevalle yhteistyölle. Eli sillä on myös tärkeä rooli läheisyhteistyön suhteen kehittymisessä.

Läheisten tuomien herkkujen vaikutus asukkaan hyvinvointiin

Asiat, jotka vaikuttavat läheisyhteistyössä asukkaan hyvinvointiin, on erilaisia. Yksi näistä on hyvää tarkoittavien tuliaisten ja herkkujen epäterveellisyys. Läheisten tuomien herkkujen vaikutus asukkaan hyvinvointiin koetaan pääsääntöisesti negatiiviseksi, sillä usein ne ovat asukkaalle epäterveellisiä ja ruokahuu menee, eli ruoka-aikoina ei tee mieli syödä kunnan ruokaa. Asukkaat eivät myöskään halua antaa herkkuja pois, vaikka ne olisivat pilaantuneita, ja saisivat vatsan sekaisin. Läheisten tulisi ymmärtää, miten tuliaiset vaikuttavat hyvinvointiin negatiivisesti. Olisi myös hyvä, jos tuliaisista voitaisiin sopia.

Elämänlaatuun ja mielialaan vaikuttavat läheisten käyminen ja käymättömyys

Asukkaan hyvinvointiin vaikuttaa myös läheisten käyminen ja käymättömyys. Kun läheinen käy katsomassa asukasta, se vaikuttaa positiivisesti, on nähtävissä myös haikeutta, kun läheinen lähtee ja harmitusta, kun ei läheinen ei käy lainkaan. Aina asukas ei halua ymmärtää, jos lähellä asuvalla läheisellä on esteitä tulla käymään. Tunteita on laidasta laitaan. Tässä erityisesti korostuu läheisen suuri merkitys, ja se on myös mielialaan ja elämänlaatuun keskeisesti vaikuttava tekijä.

Henkilökunnan ohjaaminen läheisten kanssa ongelmatilanteissa

Yhteistyö korostuu varsinkin haastavissa tilanteissa. Henkilökunnan ohjaaminen läheisten kanssa on keskeistä varsinkin ongelmatilanteissa. Välillä ongelmia ja kohtaamisia tulee, kun yksikön ulko-ovi on lukossa. Läheisille pitää avata ovi tullessa ja lähtiessä. Joskus vieraat läheiset saattavat tulla kesken hoitotoimenpiteiden pyytämään oven avausta. Tämä koetaan ikäväksi. Läheisten tulisi ottaa paremmin huomioon muut asukkaat ja muistaa eettisyys. Läheisyhteistyöhön vaikuttavat myös välit, ja asukkaan sairauden sekä muutosten hyväksyminen ja asukkaan asuinaika yksikössä.

Läheisyhteistyöhön vaikuttavat asukkaan ja läheisen välit ja asuttu aika yksikössä

Välit voivat olla hyvät tai huonot. Jos välit ovat hyvät se vaikuttaa positiivisesti, ja päinvastoin. Joidenkin asukkaiden välit läheisiin ovat menneet kokonaan. Asuinaika vaikuttaa, koska läheisyhteistyö ja luottamuksellinen suhde kehittyvät hiljalleen. Asukas on voinut myös kieltää yhteyden tai läheiset. Voi olla aikaisempia vaikeita ja huonoja muistoja elämän varrelta. Toisinaan läheiset ovat voineet löytyä uudestaan, vaikka yksikköön tultaessa ei ole ollut läheisiä. Myös suhde asukkaan sairauteen vaikuttaa, eli onko hyväksynyt sen vai ei. Asukkaan sairauden aiheuttamien muutosten hyväksyminen ja ymmärtäminen vaikuttavat osaltaan läheisyhteistyöhön.

Läheisyhteistyössä on tärkeää hyväksyä ja tunnistaa myös läheisten tunteet asukkaan muuttaessa palvelukotiin

Läheiset tarvitsevat myös tukea tunteilleen ja luottamuksellisen yhteistyösuhteen henkilökunnan kanssa. Henkilökunnan ammatillisuus ja tunteiden hyväksyminen sekä tiedon anto ovat tärkeitä asioita läheisyhteistyössä, sillä läheiset ovat usein varautuneita. On huoli ja huono omatunto, kun oma läheinen on muuttanut asukkaaksi laitokseen. Väärinkäsitysten ehkäisy on aina yhteistyössä tärkeää. On todettu, että asukkaan sana on vahva, mutta asian oikea laita olisi hyvä kuitenkin varmistaa henkilökunnalta. Henkilökunnan uskominen asukkaan asioissa on vaihtelevaa. Läheisyhteistyössä tiedonkulku ja tiedon varmistaminen keskeistä. Asukas voi antaa väärää tietoa omaiselle hoidostaan. Läheisten tulisi luottaa siihen, että kaikki menee hyvin ja henkilökunta on osaavaa ja tietää, mikä on asukkaan parhaaksi.

Väärinymmärrykset ovat vältettävissä yhteistyöllä ja suunnittelemalla asioita sekä tunnustelemalla huumorin käyttöä

Yhteistyöllä ja suunnittelemalla asukkaan tarvitsemat asiat, sekä tunnustelemalla huumorin käyttöä, ovat väärinymmärrykset vältettävissä. Läheisten tuomien vaatteiden ja tavaroiden epäkäytännöllisyys asettavat haasteita. Myös

erilainen huumori saattaa luoda vaikeita tilanteita. Suunnitelmallisuus ja yhdessä pohtiminen asukkaan tarvitsemista tavaroista on tärkeää. Joskus saatetaan tuoda esim. liian pieniä tai epäkäytännöllisiä vaatteita tai tavaroita. Kuten kännykkä, jota asukas ei osaa käyttää. Tavaroita tulisi hankkia yhteistyössä läheisten ja henkilökunnan kanssa. Esim. puhelimen hankinnasta voi olla enemmän haittaa, kuin hyötyä. Ohjaajat tietävät, onko asukkaan vointi sellainen, että pystyy puhelinta käyttämään. Myös yhteisen puhelimen käyttäminen yksikössä on mahdollista tiettyinä aikoina.

Läheiset myös käsittävät välillä asioita väärin. Esim. huumori otetaan loukkauksena, vaikka se ei ole tarkoitus. Kohdatessa pitää tunnustella, millainen huumori sopii, vai sopiiko lainkaan. Hyvä läheisyhteistyö on tutustumista toisiinsa sekä neuvottelua asukkaan hyväksi. Tutustuminen on pohja yhteistyölle, ja hyvä yhteistyö on läheisen tuomia ja asukkaan tarvitsemia asioita. Henkilökunnan täytyy myös ensin tutustua asukkaaseen, jotta voi parhaiten tukea ja auttaa häntä. Mm. oma tila on tärkeä monelle asukkaalle, ja muut, varsinkin vieraat ihmiset, eivät saa tulla lähelle. Yhteistyöstä läheisten kanssa on hyviä kokemuksia. Esim. kysytään, mitä asukas tarvitsee, kuten vaatteita. Tuodaan aina, mitä tarvitaan ja huomioidaan merkkipäivät.

Yhteisymmärrys, vuorovaikutus ja luottamuksellinen yhteistyö tärkeää

Yhteisymmärrys, vuorovaikutus, luottamuksellisuus ja yhteistyö ovat tärkeitä asioita läheisyhteistyössä. Ymmärrys on tärkeää, että ohjaajat toimivat asukkaan parhaaksi välimatkasta huolimatta. Ymmärtämättömyys on ongelma. Usein vointi huononee laitoksessa, ja joskus myös paranee. Tämä tulee usein yllätyksenä varsinkin läheisille, jotka asuvat kaukana. Ymmärrys olisi hyvä siitä, että ohjaajat toimivat aina asukkaiden parhaaksi. Kaukana asuvat omaiset eivät ymmärrä, mitä omaiselle kuuluu, ja voinnin huononeminen voi tulla yllätyksenä.

Henkilökunnan ammatillisella roolilla keskeinen merkitys

Henkilökunnan ammatillinen rooli on tärkeää, kun läheiset häpeävät asukkaan käytöstä tai ei haluta hyväksyä hänen sairauttaan. Asukas voi kokea, että hänen on pärjättävä hyvin ja tästä aiheutuu salailua läheisten suuntaan. Hän ei kerro, miten oikeasti menee, vaan kaunistelee asioita. Toisaalta läheiset voivat hävetä asukkaan sairautta tai sairaudesta johtuvaa käytöstä. Sairaus muuttaa ihmistä, jota ei aina ymmärretä. On hienoa, jos asukkaita viedään välillä esim. kotilomalle tai mökille. Aina ei kuitenkaan ajatella, että asukkaan kunto olisi muuttunut. Kuvitellaan hänet sellaisena, kuin oli ennen. Tällöin ammatillisuus näkyy mm. siinä, että kerrotaan mahdollisesta sairaudesta ja millainen vointi on juuri tällä hetkellä.

Tiedonkulun tärkeys ja varmistaminen

Läheisyhteistyössä on tärkeää varmistaa asukkaan kertomat asiat henkilökunnalta. Asukas voi myös antaa väärää tietoa läheiselle hoidostaan. Läheisten tulisi luottaa siihen, että kaikki menee hyvin ja henkilökunta on osaavaa ja tietää, mikä on asukkaan parhaaksi. Jos tärkeät asukasta koskevat paperit ovat menneet läheiselle, ne tulisi toimittaa yksikköön, jotta asukkaan paras mahdollinen hoito toteutuisi. Esim. tärkeät lääkärin ajat ja sairauskertomukset tulisivat henkilökunnan tietoon.

Positiivisesti yhteistyöhön vaikuttavia tekijöitä

Läheisyhteistyötä voisi kehittää teemapäivien ja ohjelman merkeissä. Siellä tapahtuva mahdollinen kiireetön yhteistyö sekä kokemukset vaikuttaisivat positiivisesti läheisyhteistyöhön. Yhteistyö voisi olla kohtaamista ja keskustelua yhdessä, ja myös mahdollisesti yksikön ulkopuolella. Tällaista voisi olla kesäpäivän vietto, erilaiset tapahtumat ja teemapäivät. Teemapäivänä asukkaan läheinen voisi osallistua asukkaan hoitoon. Myös grillauspäivä yksikön pihalla olisi hyvä, johon mahdollisimman moni voisi osallistua. Aika olisi hyvä olla riittävän pitkä, jotta päiväkahvi ja päivällinen olisi samassa tilaisuudessa. Onnistumisen vuoksi, olisi tärkeää, että tilaisuudessa on riittävästi henkilökuntaa.

Teemapäivinä olisi myös mahdollisuus kokea ja osallistua asukkaan arkeen. Yhteiset tilaisuudet lisäävät tiedon kulkua, ja läheisyhteistyön rakentumista. Tapahtumat lujittavat yhteistyötä ja ovat merkityksellisiä kaikkien osapuolten mielialalle sekä ilmapiirille.

Arjen hyvinvointi ja omannäköinen elämä

Läheisyhteistyössä arjen hyvinvointiin ja omannäköiseen elämään vaikuttavia tekijöitä ovat asukkaan arkeen tutustuminen, omahoitajan tärkeys ja asukkaiden kokeminen itsensä tärkeäksi. Läheisyhteistyötä voisi kehittää niin, että asukas kokisi olevansa tärkeä läheisille. Läheiset voisivat olla enemmän osa asukkaan elämää ja osallistua enemmän asukkaan toimintaan yksikössä. Läheisillä on usein usko, että tietty hoitaja on paikalla aina. Halutaan keskustella aina saman hoitajan kanssa. Omahoitajan merkitys on myös keskeinen.

Elämänhistorian merkitys on suuri ja yksilöllisyyttä tukevan hoidon edellytys

Asukkaan elämänhistorian tuntemusta voidaan huomioida hoitotyön arjessa. Henkilökunnan mukaan asukkaan elämänhistorian merkitys on suuri ja tukee yksilöllisyyttä. Elämänhistorian vaikutuksen ymmärrys helpottaa henkilökunnan ja asukkaiden yhteistyötä. Hoitotyön arjessa voidaan hyödyntää tietoa asukkaan elämänhistoriasta. Tuoda tuttuja arkirutiineja elämänhallintaa tukemaan ja piristämään. Etenkin muistisairaiden kohdalla elämänhistorian tuntemus asukkaasta auttaa ymmärtämään tiettyjä toimintoja, joita he voivat rutiinomaisesti toistaa.

Hoitotyössä voi hyödyntää tietoa elämänhistoriasta ja ammatista sekä tuoda asukkaalle tuttuja arkirutiineja elämän hallintaa tukemaan ja piristämään. (Esimerkiksi eräs asukas keräsi ruokailuvälineitä huoneeseen. Ne olivat hänelle puita puulämmitteiseen vanhaan kotiin. Toinen asukas oli tehnyt tuoleista pinoja, joka kuvasi asukkaan vanhaa työtä koulun kiinteistön huoltajana.) Elämänhistoria voi auttaa ymmärtämään ja huomioimaan mahdollisuuksien mukaan myös, mihin asukas on aikaisemmin tottunut mm. hoitotoimenpiteissä.

Esim. kaikki eivät halua esim. miesohjaajaa pesemään pesuja. Tällöin toiveita pitää kunnioittaa.

Vanhojen valokuvien merkitys

Vanhojen valokuvien ja tavaroiden merkitys elämänhistorian tuntemiseen on suuri. Vanhat valokuvat asukkaan huoneessa auttavat muistamaan asioita ja elämänhistoriaa. Ne ovat myös väline keskustelulle ja muistelulle sekä luovat kodinomaisuutta omaan huoneeseen. Asukasta voidaan myös ymmärtää paremmin valokuvien avulla.

Henkilökunnan vahva rooli, kun läheisiä ei ole

Henkilökunnalla on paljon kokemuksia siitä, kun omaisia tai läheisiä ei ole, tai he eivät ole tekemisissä asukkaan kanssa. Kun kaikilla asukkailla ei ole läheisiä, on yllättävän tärkeää, että he saavat olla tekemisissä muiden asukkaiden läheisten kanssa. Monelle asukkaalle edunvalvoja toimii läheisen roolissa. Omaohjaaja tai henkilökunta myös ”paikkaa” omaisen tai läheisen. Eli on yhtä tärkeä, kuin esim. lähimainen voisi olla. Jouluna tai merkkipäivänä läheisen puute näkyy, koska silloin häntä kaivattaisiin erityisesti.

Läheisyhteistyö voi olla hankalaa

Yhteistyö läheisen kanssa voi olla myös hyvin hankalaa. Koetaan jopa helpottavaksi, kun läheisiä ei ole. Asukas on voinut myös kieltää yhteydenpidon, koska voi olla aikaisempia huonoja muistoja elämän varrelta. Kaikki asukkaat eivät siis halua pitää yhteyttä läheisiinsä. Jotkut läheiset voivat olla myös hyvin vaativia. Tilanteet voivat olla ristiriitaisia, vaikka henkilökunta tekee parhaansa, se ei aina riitä.

9 KEHITTÄMISPALAUVERIT JOKIKODOSSA

Kehittämisprosessi alkoi valmistelupalaverilla Jokikodon johtajan kanssa Jokikodossa helmikuussa vuonna 2022. Palaverissa suunniteltiin, miten kehittämistoiminta aloitetaan ja tehdään Jokikodossa. Opinnäytetyöhön tuli saada sekä henkilökunnan että läheisten näkökulma läheisyhteistyöstä. Menetelminä päätettiin käyttää läheisten kyselyjä ja henkilökunnan ryhmähaastatteluja. Koko kehittämisprosessin ajan mukana kulki tiedonkeruu, aineiston analysointi ja kriittinen reflektointi sekä opinnäytetyön ohjauksiin osallistuminen. Taulukossa 8 on kuvattu kehittämistoiminnan eteneminen ja vaiheet. Vaiheet ovat esittely, suunnittelu, toteutus, johon sisältyy aivoriihi ja innopaja. Tämän jälkeen on arviointi fasilisoinnin keinoin sekä loppupalaute. Näiden jälkeen esitellään vielä tuotos, joka on valmis opinnäytetyö, ja sen esittely Jokikodossa.

Taulukko 8. Kehittämistoiminta Jokikodossa

Kehittämistoiminta	Ajankohta ja vaihe	Aihe
Palaveri 1	Esittely Huhtikuu 2022	Opinnäytetyön ja tutkimusaiheen esittely
Henkilökunnan ryhmähaastattelujen ja läheisten kyselyjen toteuttaminen ja analysointi	Suunnittelu Joulukuu 2022 – maaliskuu 2023	Läheisyhteistyön nykytilan kartoitus ja kehittämismahdollisuudet
Palaveri 2	Toteutus: aivoriihi Huhtikuu 2023	Tulosten kertominen ja aivoriihi kehittämiskohteista
Palaveri 3	Toteutus: innopaja Toukokuu 2023	Aivoriihen tulosten käsittely ja suunnitelma toteutukseen
Palaveri 4	Arviointi Kesäkuu 2023	Arviointia, miten kehittämiskohteisiin on vastattu ja ovat toteutuneet
Palaveri 5	Loppupalaute Heinäkuu 2023	Loppupalaute, miten on mennyt ja millaista kehitystä läheisyhteistyöhön tullut

Kehittämistyö aloitettiin Jokikodossa helmikuussa 2022. Keväällä 2022 kävin sekä Jokikoto Aarnissa että Bertassa esittelemässä opinnäytetyötäni sekä sen aiheita. Tällöin kehittämistyö Jokikodossa käynnistyi. Oli ensimmäiset kehittämispalaverit. Tämän jälkeen tein kirjallisuuskatsausta ja teoriaosuutta työhöni kesän ja syksyn 2022. Opinnäytetyön suunnitelman hyväksymisen jälkeen toteutettiin ryhmähaastattelut Aarnissa joulukuussa 2022 ja Bertassa tammikuussa 2023. Kyselyt läheisille ja omaisille lähetettiin tammikuussa 2023. Näiden kyselyjen ja ryhmähaastattelujen analysoinnin jälkeen toteutettiin tiimipalavereissa aivoriihet, innopajat, arvioinnit ja loppupalautteet.

Kaikki kehittämispalaverit pidin kahteen kertaan. Sekä Aarnissa että Bertassa oli omat kehittämispalaverit ja aiheet pysyivät samoina. Aikaa yhteen palaveriin meni aina n. 60 min, jonka jälkeen kirjoitin havainnot ja tapahtumat muistiin tutkimuspäiväkirjaan tietokoneelle. Tämäkin kesti n. 60 min. Eli kuusi palaveria kahteen kertaan ja tutkimuspäiväkirjan kirjoittaminen tarkoittaa yhteensä 1440 min eli 24,0 tuntia työtä pelkästään kehittämispalavereista. Lisäksi palaverien kulun suunnitteluun ja materiaalien hankkimiseen sekä matkoihin meni aikaa yhteensä n. 16 tuntia.

9.1 Aivoriihi

Toisissa kehittämispalavereissa 19.4.2023 Jokikoto Aarnissa ja 20.4. Bertassa kerroin ensin, mitä ajatuksia ryhmähaastatteluissa sekä läheisten kyselyissä nousi esiin. Tämän jälkeen pidin molemmissa aivoriihen, joka käsitteli kyselyjen ja ryhmähaastattelujen perusteella nousseita asioita kehittämisen tarpeista ja toiveista. Ryhmäläisillä oli käytössään kaikilla tarralaput, joihin he kirjasivat ideoita. Tämän jälkeen ryhmittelin tarralaput teeman mukaisesti. Tarralappujen käyttäminen auttoi ideoiden jatkokäsittelyä. Lopuksi asiat ryhmiteltiin kokonaisuuksiksi, ja tehtiin valinnat kehittämiskohteiksi.

Erityisiä kehittämiskohteita, joita aivoriihen avulla tuli esiin ovat:

1. Läheisten ylimääräisten herkkujen tuominen.
2. Vieraiden läheisten tuleminen toisen asukkaan huoneeseen kesken hoitotoimenpiteiden.
3. Läheistenpäivien järjestäminen, jossa grillataan tai olisi teemapäivä, jolloin läheiset voisivat tulla tutustumaan asukkaan arkeen.
4. Asukkaan oman näköisen arjen tukeminen.

9.2 Innopaja

Seuraavaksi 23.5. Aarnissa ja 24.5. Bertassa kolmansissa kehittämispalaverissa kävimme läpi Innopaja-menetelmän avulla aivoriihen avulla tulleista kehittämistarpeista nousseita ehdotuksia. Innopajoissa keskusteltiin ryhmissä avoimesti ja kaikki saivat tuoda esille mielipiteitään. Keskeistä oli erilaisten näkökulmien ja tarpeiden esiin tuominen ja yhteensovittaminen Ehdotukset kirjasiin ylös. Yhteenvetona oli erityisiä asioita, joihin haluttiin muutosta tai kehitystä. Näitä kuvataan seuraavassa.

1. Läheisten tuomat herkut

Läheisten tuomien herkkujen ottaminen henkilökunnan haltuun. Ohjaajat voisivat annostella herkkuja asukkaalle voinnin, aktiivisuuden ja käytöksen mukaan. Läheisten kanssa käydään selkeää keskustelua, ja tuodaan ilmi, miksi heidän tulisi säännöstellä herkkuja, sekä herkkujen tarpeesta ja terveysvaikutuksista. Herkut sovitaan jokaisen asukkaan kohdalla yksilöllisesti, koska herkut voivat syrjäyttää terveelliset ateriat/rutiinit. Jos on esim. diabetes, ei voi tuoda sokeria sisältäviä tuotteita. Herkkuja toivotaan tuomaan vain vähän. Pyydetään jättämään herkut keittiöön tai laittamaan huoneessa olevaan kaappiin ohjaajan kanssa. Pohditaan läheisen kanssa, voisiko tuliainen olla jotakin muuta, kuin herkkuja. Omaisille on hyvä aina perustella miksi jotkut tuomiset ovat haitaksi esim. karkit. Herkut voivat aiheuttaa myös ylipainoa tai sokeriaddiktia. Hyvä on perustella myös, miksi herkkuja ei toivota tuotavaksi esim. herkuilla on vaikutusta mielialaan myös negatiivisesti. Läheisten kanssa voisi

keskustella, että he ilmoittaisivat henkilökunnalle, mitä herkkuja tuovat tai sopia niistä yhdessä. Asukkaan ja läheisen kanssa voidaan sopia myös herkkupäivä.

2. Kun (vieraat) läheiset tulevat kesken hoitotoimenpiteiden

Pyydetään läheisiä poistumaan huoneesta ja odottamaan hoitotoimenpiteiden ajan. Pyydetään odottamaan oven ulkopuolella, kunnes toimet on tehty. Rauhallisesti pyydetään omaista poistumaan ja odottamaan hoitajan vapautumista. Kerrotaan, että tullaan heti, kun saadaan kyseinen asukas hoidettua. Ohjataan yhteisiin tiloihin esim. päiväsalin odottamaan. Voidaan sanoa, että yksityisyys pitää olla kaikilla asukkailla. Hoitotoimien ennakointi. Oven lukkoon laittaminen hoitotoimenpiteiden ajaksi. Jos ovi on kiinni, koputetaan aina.

3. Läheistenpäivä, jossa grillataan tai olisi teemapäivä. Mahdollisuus läheisten tulla tutustumaan asukkaan arkeen

Koettiin, että ajankohdalla ei ole väliä, kunhan henkilökuntaa on riittävästi paikalla. Useammin voisi järjestää läheistenpäiviä esim. kolme kertaa kesässä. Ajankohta voisi olla kesä-, heinä- ja elokuussa. Läheistenpäivään voisi järjestää esim. mölkky-peliä, makkarat + vohvelit/lätyt illemmalla, bingoa ja tietokilpailua. Pitäisikö olla läheistenpäivistä vastaavat henkilöt. Päädytty järjestämään läheistenpäivä 31.5. ja 12.7. klo 14-18, jolloin on grilli- ja teemapäivä yhdessä. Läheiset ja omaiset pääsisivät tutustumaan asukkaan arkeen. Jo sovittu Satakunnan alueen Attendojen yhteinen läheistenpäivä Festando on Lallintalolla 8.6. klo 12 alkaen. Siellä on mm. hyviä esiintyjä ja tarjottavaa tarjolla.

4. Asukkaan oman näköisen arjen tukeminen

Aluksi aina esitellään uusi asukas muille asukkaille, etsitään yhteisiä puheenaiheita ja kerrotaan ja ohjataan päivärytmissä. Keskustellaan asukkaan ja omaisen kanssa. Haastatellaan ja kerätään tekemistä ja mieluisia asioita ylös, joita hyödynnetään aktiviteettien suunnittelussa. Asukkaan kanssa voi keskustella vanhoista asioista ja kohdistaa huomio iloisein muistoihin. Asukkaalta tulisi aina kysyä mielipidettä asioista ja hänen hoidostaan. Asukasta voi tukea

keskustelemalla, että voi tuoda omia vanhoja esineitä ja huonekaluja mukanaan. Mitä paremmin tuntee asukkaan historian, sitä paremmin voi tukea oman näköiseen elämään. Omaohjaajakeskusteluissa voi ottaa esille asukkaan toiveet ja mielipiteet ja miten haluaisi historian arjessa näkyvän. Kuuntelemalla asukkaan toiveita. Pyrkä toteuttamaan/mahdollistamaan asukkaalle tärkeitä asioita.

9.3 Palautekeskustelu ja arviointia

Arviointia tehtiin neljänsissä kehittämispalavereissa 13.6 Aarnissa ja 14.6 Bertassa tarkasteltiin, miten kehittämiskohteisiin on voitu vastata ja miten ne ovat toteutuneet. Läheisten päivät Jokikotoon oli suunniteltu 31.5. ja 12.7. Kumpikaan näistä läheistenpäivistä Jokikodossa ei toteutunut, koska ei ollut riittävästi läheisiä osallistumassa. 8.6. oleva Attendojen yhteinen teemapäivä Lallintalolla toteutui. Asukkaita Satakunnan alueen Attendoista oli paikalla runsaasti, ja läheisiäkin jonkin verran. Kuitenkin vähemmän, kuin edellisenä vuonna. Tarjolla oli hyviä esiintyjä ja maukasta ruokaa. Tunnelma oli myös mukava, ja päivän eteen oli tehty suunnittelua, ja toteutus meni hyvin.

Heinäkuussa oli viimeiset kehityspalaverit 18.7. Bertassa ja 19.7. Aarnissa, eli palaverit 5., joissa oli loppupalaute, miten oli mennyt ja oliko kehitystä läheisyhteistyöhön tullut. Parasta antia oli se, että oli mahdollisuus pysähtyä työporukalla tärkeiden asioiden äärelle, joihin ei arjessa muuten löydy yhteistä aikaa. Menetelmät ja työkalut edesauttoivat siihen, että keskustelu oli vuorovaikutteista, ei vain omien mielipiteiden esittämistä. Eli tärkeitä olivat kokonaisuudessaan fasilitointi ja menetelmät, oikeat ihmiset ja vuorovaikutus, tavoitteet, suunniteltu prosessi sekä ymmärrys kokonaisuudesta ja kehittymisestä.

9.4 Kehittämistyöskentelyn arviointi

Kehittämistyöskentelyssä aineiston keruu toteutui vaihtelevasti. Kyselyjä läheisiltä ja omaisilta palautui vain viisi. Henkilökunnan ryhmähaastatteluihin oltiin pääsääntöisesti tyytyväisiä, ja kaikki työvuorossa olijat osallistuivat. Kaikille oli

mennyt tieto etukäteen kehittämispalavereista, joihin oli mahdollisuus osallistua myös työajan ulkopuolella. Aivoriihi oli monelle uusi kokemus, mutta sen avulla tuli paljon tietoa, ja jokainen ryhmästä osallistui. Innopajaan osallistuivat myös kaikki, jotka olivat työvuorossa. Havainnointi, tutkimuspäiväkirja ja aineiston analyysit eivät Jokikodossa näkyneet. Niitä kuitenkin tein koko ajan, ja kirjoitin havainnoistani tutkimuspäiväkirjaan tietokoneelle. Henkilökunta omalta osaltaan on halukas lisäämään läheisyhteistyötä, mutta se on vaikeaa, koska läheisiä on vähän, jotka osallistuisivat toimintaan ja yhteistyön kehittämiseen Jokikodossa.

Keskustelun perusteella kirjaamista on alettu tekemään enemmän asukkaan kanssa yhdessä, jolloin tieto on sama sekä asukkaalle, henkilökunnalle että läheiselle. Avoimuus on tätä kautta lisääntynyt sekä yhteinen linja säilynyt paremmin. Henkilökunnan kehittämiskohteina olleet tavat ovat tulleet jäädäkseen, mikä on hyvä asia ja kehitystä sinänsä. Läheisten tuomat herkut on otettu henkilökunnan haltuun heti, kun niitä on tuotu, josta sovitusti niitä annostellaan. Vieraita läheisiä ei ole tullut kesken hoitotoimenpiteiden huoneisiin. Asukkaan oman näköinen elämä näkyy mahdollisuuksien puitteissa. Vanhojen valokuvien avulla keskustellaan menneistä asioista ja omia tavaroita vanhasta kodista voi tuoda mukanaan.

Ongelmana on edelleen se, että läheisiä on vähän. Kun läheisille suunniteltuihin teemapäiviin ei ollut osallistujia, ja läheisille lähetettyihin kyselyihin palautui vähän vastauksia, asia pitää tulkita niin, että tässä tilanteessa läheisyhteistyötä on vaikea kehittää. Läheisiä, jotka ovat asukkaiden kanssa tekemisissä, on vähän, ja myös pitkä välimatka vaikuttaa läheisyhteistyön onnistumiseen. Kaukana asuvat läheiset käyvät harvemmin.

Viimeisen kehityspalaverin loppuun keskustelimme henkilökunnan kanssa vielä ensikohtaamisen ja vuorovaikutuksen tärkeydestä läheisyhteistyössä ja asukkaan elämänsä historian merkityksestä hoitotyössä. Aiheena oli myös, että kun ihminen on psyykkisesti sairas, on se myös läheisille rankkaa, ja voidaan olla huojentuneita siitä, että omainen on päässyt asumaan yksikköön, jossa on turvassa ja hoidossa. Välit ovat monella asukkaalla ja läheisellä menneet huonoksi rankan psyykkisen ja/tai fyysisen sairastelutaustan vuoksi, ja välit eivät

korjaannu nopeasti. Monesti läheiset tulevat katsomaan asukasta, kun tämä on esim. vakavasti sairas tai jo saattohoidossa. Keskustelimme myös aiheesta, kun läheisiä ei ole. Esiin nousi se, että tällöin asukas kokee usein esim. omahoitajan läheisekseen. Henkilökunta on usein myös läheisen roolissa.

Tavoitteena oli kuvata läheisyhteistyön nykytilaa Jokikodossa henkilökunnan ja läheisten näkökulmasta. Läheisille lähetettiin kyselylomakkeet, joihin halukkaat saivat vastata. Henkilökunnalle pidettiin erikseen ryhmähaastattelut Aarnissa ja Bertassa. Niihin oli myös kaikilla henkilökunnasta mahdollisuus osallistua. Tavoitteena oli kartoittaa läheisyhteistyön kehittämismahdollisuuksia Jokikodossa. Nykyisin läheisille järjestetään tapahtumia ja läheistenpäiviä kaksi kertaa vuodessa, ja se vaikuttaa riittävän. Läheisiä on vähän, jotka osallistuvat näihin tapahtumiin. Tämä kävi ilmi, kun kesällä yritettiin järjestää grillautapahtuma ja teemapäiväoman asukkaan kanssa, joihin kumpaankaan ei ollut läheisiä tulossa. Ehkä tietoa ja koulutusta läheisyhteistyöstä voisi tarjota lisää sekä läheisille että henkilökunnalle.

Tavoitteena oli myös asukkaiden parempi ymmärtäminen elämänselämän historian kartoituksen avulla. Lomake oli myös henkilökunnan toiveena. Tarkoituksena on tuoda arkeen tietoa ja ymmärrystä menneisyydestä, sekä auttaa tiedon lisääntymässä asukkaita arjessa paremmin. Elämänselämän historian kartoitukseen lomake tulee tämän työn valmistuttua Jokikodon henkilökunnan käyttöön. Jonka he voivat ottaa käyttöön myöhemmin.

10 POHDINTA

Opinnäytetyöni oli tutkimuksellinen kehittämistyö. Siihen sisältyi käytännön ongelmien ratkaisuja ja uusien ideoiden sekä käytäntöjen tuottamista ja toteuttamista. Kehittämistyössä kuvailin ja selitin asioita, ja etsin parempia vaihtoehtoja toteuttaa läheisyhteistyötä yhteistyössä henkilökunnan kanssa. Jokikodossa kartoitettiin läheis- ja omaisyhteistyön tilaa, ja etsittiin ratkaisuja ongelmakohtiin. Pääpaino oli tavoitteen asettelussa ja tehtävän saavuttamisessa. Tavoitteena oli uuden tiedon tuottaminen käytännöstä sekä läheisyhteistyön nykytilan kartoittaminen ja kehittämismahdollisuudet.

Tutkimuksellisen kehittämistyön keskeiset käsitteet muotoutuvat aiheen mukaan. Aihe oli ”Läheisyhteistyö ja vuorovaikutus palvelukodeissa Läheisyhteistyön kuvaus Jokikodossa”. Keskeiset käsitteet tässä työssä olivat läheiset, omaiset, yhteistyö, vuorovaikutus ja elämänhistoria. Toimiva läheisyhteistyö muodostuu vuorovaikutuksen ja osallisuuden avulla. Läheisyhteistyö tukee asukkaan osallisuutta sekä yhteisöllisyyttä. Läheisyhteistyön hyvistä puolista on tietoa paljon, mutta tieto ei vielä kohtaa käytäntöä riittävän hyvin. Käytännössä omaisyhteistyön kehittämiseksi pitää tehdä vielä töitä. Läheisyhteistyön toteutuminen on myös yksilöllistä.

Tutkimuksellisen kehittämistyön tekijänä toin omaa asiantuntijuutta ja opintojen aikana oppimaani mukaan kehittämistyöhön. Työelämän yhteistyökumppani Attendo Jokikoto toi esille todellisen työelämän ympäristön. Asiantuntijatieto sekä teoria kohtasivat kokemukseen ja käytäntöön perustuvan tiedon. Kehittämistyön menetelmiä käyttäen kokosin näistä lisää tietoa. Tämän tiedon perusteella pystyin esittämään kehittämissuhteita tai tuottamaan konkreettisen tuotoksen kehittämiseen. Jokikoto Attendoon kehittelin uuden lomakkeen elämänhistorian kirjaamiseen, joka on esitelty liitteessä 8. Lomaketta voi käyttää esim. uuden asukkaan muuttaessa yksikköön. Siinä selvitetään uuden asukkaan elämänhistoriaa, joka auttaa hyvän ja vuorovaikutteisen asiakassuhteen syntymiseen. Lomaketta voi täyttää asukkaan kanssa tai ottaa mukaan läheisen mahdollisuuksien mukaan.

10.1 Tulosten yhteenveto

Olin muotoillut kehittämistehtävät kysymysten muotoon. Kirjallisuuskatsaukseen oli tutkimuskysymykset, joita käsiteltiin kirjallisuuskatsauksen yhteydessä, olivat ” Mitkä ovat keskeisiä asioita läheis- ja omaisyhteistyössä palvelukodeissa ja ”Millaista vuorovaikutus on läheis- ja omaisyhteistyössä palvelukodeissa?” Kirjallisuuskatsauksen tulosten perusteella jatkoin kehittämisosaa, jossa tavoitteena oli selvittää käytännössä läheisyhteistyötä Jokikodossa henkilökunnan ja läheisten näkökulmasta. Pääkysymys oli ”Minkälaisiksi läheiset ja henkilökunta kokevat yhteistyön Jokikodossa?”

Henkilökunnan ryhmähaastattelujen mukaan läheisyhteistyö vaihtelee tilanteen, asukkaan ja läheisen mukaan. Se voi olla suppeaa, vaihtelevaa ja aktiivista. Läheisten tuomien herkkujen vaikutus asukkaan hyvinvointiin koetaan pääsääntöisesti negatiiviseksi. Henkilökunnan ohjaamisen taidot korostuvat läheisten kanssa varsinkin ongelmatilanteissa. Toimivassa läheisyhteistyössä, avoimuus, kiireettömyys, ymmärrys, luottamus ja vuorovaikutus ovat keskeisiä asioita. Hyvä vuorovaikutus ohjaa läheisyhteistyötä ja hoitopalaverit ovat tärkeitä yhteistyössä. Teemapäivien ja ohjelman merkeissä tapahtuva kiireetön yhteistyö sekä kokemukset vaikuttaisivat positiivisesti läheisyhteistyöhön. Henkilökunnan ymmärrys on tärkeää, millainen asukkaan ja läheisen välinen yhteistyö on, jotta se toteutuisi yksilöllisesti asukkaiden toiveiden mukaan.

Läheisyhteistyöhön vaikuttavat läheisen ja asukkaan välit, ja asukkaan sairauksien sekä muutosten hyväksyminen sekä asukkaan asuma-aika yksikössä. Läheisyhteistyössä tärkeää on hyväksyä ja tunnistaa läheisten tunteet asukkaan muuttaessa palvelukotiin. Yhteisymmärrys, vuorovaikutus, ja luottamuksellinen yhteistyö ovat tärkeitä asioita läheisyhteistyön onnistumiseksi. Hyvä läheisyhteistyö on tutustumista toisiinsa sekä neuvottelua asukkaan hyväksi. Läheisyhteistyössä tiedonkulku ja tiedon varmistaminen ovat keskeisiä asioita.

Läheisten käyminen ja käymättömyys vaikuttavat asukkaan mielialaan ja elämänlaatuun. Erilaiset väärinymmärrykset ovat vältettävissä toimivalla läheisyhteistyöllä ja suunnittelemalla asukkaan tarvitsemat asiat. Huumorin

käyttöä tulee tunnustella läheisten kesken. Missä kohtaa ja millaista huumoria voi käyttää väärinymmärrysten välttämiseksi. Henkilökunnan ammatillinen rooli ja keskustelu on tärkeää, kun läheiset häpeävät asukkaan käytöstä tai ei haluta hyväksyä hänen sairauttaan, tai sairauden tuomia muutoksia.

Läheisyhteistyössä arjen hyvinvointiin ja omannäköiseen elämään vaikuttavia tekijöitä ovat asukkaan arkeen tutustuminen, omahoitajan tärkeys ja asukkaiden kokeminen itsensä tärkeäksi. Läheisyhteistyössä tärkeää on tiedonkulku, kyky työskennellä yhdessä ja saada aikaan kaikille toimiva lopputulos. Henkilökunnan mukaan asukkaan elämänhistorian merkitys on suuri ja tukee osaltaan yksilöllisyyttä arjessa. Vanhojen valokuvien ja tavaroiden merkitys elämänhistorian tuntemiseen on merkittävä. Henkilökunnalla on myös vahva rooli silloin, kun läheisiä ei ole. Myös edunvalvoja toimii läheisenä.

Teoriaosuuden alussa todettiin, että läheinen on usein se, joka hoitaa asukkaan käytännön asioita ja on säännöllisesti yhteydessä asukkaaseen. Ympäri vuorokautisen hoidon esim. palveluasumisen asukas saattaa olla myös yksinäinen ja ilman läheisiä tai omaisia. Jos hänellä ei ole myöskään ystäviä, lapsia tai sukulaisia, asioita hoitaa yleensä hänelle määrätty yleinen edunvalvoja. (Salin & Åstedt-Kurki, 2010, 172.)

Teoriaosuudessa kuvattiin, että molemminpuolinen luottamus, kunnioitus ja aito kuunteleminen ovat kulmakiviä läheis- ja omaisyhteistyössä. Luottamus syntyy toista kunnioittamalla ja kuuntelemalla. (Hänninen, 2016, s. 17.) Läheisten ja omaisten sekä työntekijöiden yhteistyö ja vuorovaikutus ovat avain tukea tarvitsevan hyvään elämään. Myös asettuminen toisen ihmisen asemaan voi auttaa löytämään oikeita sanoja tai avata ymmärrystä. Läheisillä ja omaisilla sekä työntekijöillä on hyvä olla myös yhteinen ymmärrys siitä, miten he mahdollistavat tukea tarvitsevalle oman näköisen elämän. (Tammisto ja Marjamäki, 2016, s. 7-9.)

Teoriaosuudessa kuvattiin myös, että muuttaessa kodin ulkopuolelle hoitoympäristöön esim. palvelukotiin, elämä muuttuu paljon. Hyvän ja aktiivisen elämän tukeminen lähtee siitä, että tiedetään, mistä ketäkin pitää, mitkä asiat ovat

tuottaneet hyvää mieltä ja millainen asukkaan elämä on ollut. Näiden selvittäminen ja aito kohtaaminen ovat lähtökohta aktiivisen ja hyvän elämän tukemiselle hoitoympäristössä. Asukkaan hyvään elämään kuuluu myös terveydestä ja toimintakyvystä huolehtiminen. (Kulmala, 2019, s. 11–12.)

Kirjallisuuskatsauksen mukaan läheisyhteistyön alue rakentuu moniammatillisten työntekijöiden sekä muiden toimijoiden ja omaisten yhteistyöllä. Läheisyhteistyö rakentaa sekä omaisen että laitoksessa asuvan ihmisen toimijuutta. Tämä on vuorovaikutusalue, jossa tilanteellisesti toteutuvat omaisen toiminnan mahdollisuudet ja voimiset. Vuorovaikutus ja sen toimivuus nousee keskeiseksi, kun omaiset ja henkilökunta kohtaavat. Hoitohenkilökunnan ja omaisen välinen yhteistyö lisää omaisen kiinnostusta olla hoidossa mukana. Jokaisen omaisen, asukkaan ja työntekijän kohtaaminen on erilaista. Toimiva läheisyhteistyö muodostuu empatian, empaattisen vuorovaikutuksen, itsemääräämisoikeuden kunnioittamisen ja dialogisen vuorovaikutuksen tuloksena.

Kirjallisuuskatsauksen mukaan palvelutaloasukkaiden toimintamahdollisuuksiin yhteydessä olevat tekijät ovat luonteeltaan fyysiseen palveluympäristöön, henkilökunnan ja asukkaan väliseen vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen tukeen liittyviä. Vuorovaikutus ja mahdollisuus sosiaalisille suhteille koetaan tärkeäksi. Tärkeäksi koetut asiat läheisyhteistyössä ovat läheinen, hyvä ja luottamuksellinen vuorovaikutussuhde sekä asiantuntijuus. Läheisyhteistyön vuorovaikutuksen ominaispiirteitä ovat kasvokkaisuus, suunnitelmallisuus ja spontaanisuus. Kaikissa kohtaamisissa yhdistyy vuorovaikutus ja kokonaisvaltainen ihmisenä oleminen ihmiselle.

Läheisten kokemukset kyselyjen perusteella henkilökunnan läheisyhteistyöstä ovat hyviä ja se koetaan aktiiviseksi. Läheisyhteistyöllä koetaan olevan positiivinen ja piristävä vaikutus asukkaisiin, vaikka aina läheisyhteistyö ei näy. Läheisten oma aikataulu ja välimatka vaikuttavat läheisten tapahtumiin osallistumiseen. Palvelu on hyvää, mutta nykyiseen läheisyhteistyöhön toivotaan lisää säännöllistä keskustelua esim. omahoitajan kanssa, herkempää yhteydenottoa, viesteihin vastaamista, kiireettömyyttä ja henkilökunnan

jaksamisesta huolehtimista, sillä tutulla henkilökunnalla on suuri merkitys myös läheiselle. Asukkaan elämänhistoria kulkee edelleen mukana, entinen ammatti ja entiset mielenkiinnonkohteet vaikuttavat ja toivotaan, että muistetaan, että hoitokoti on asukkaan koti ja henkinen ja fyysinen läheisyys sekä seura ovat tärkeitä. Myös ryhmätoimintaa ja ulkoilua toivotaan enemmän.

Teoriaosuudessa todettiin, että läheiset ja omaiset ovat erilainen joukko ihmisiä. He voivat olla asukkaalle läheisiä tai etäisiä. Läheisillä ja omaisilla saattaa olla myös erilaiset kokemusmaailmat, kuin esim. hoitohenkilökunnalla. Tämän vuoksi heillä voi olla hyvin erilainen tietämys asukkaan terveydellisistä ongelmista, elämäntilanteesta ja niihin liittyvistä tuen ja ohjauksen tarpeista ja tuki-toimista. Läheisten ja omaisten on tämän vuoksi tärkeää saada sellaista tietoa alan ammattilaisilta. (Karhula, 2015, s. 57.)

Teoriaosuudessa todettiin myös, että elämänhistorian tunteminen on perusta hyvän elämänlaadun ja omannäköisen elämän toteutumiseksi. Elämänhistorian tunteminen antaa avaimia arjen kohtaamisiin. Jos taustan jättää huomioimatta, se voi aiheuttaa ahdistuneisuutta ja epävarmuutta asukkaalle. Elämänhistorian tuntemisella voidaan vastata toiveisiin ja tarpeisiin, tukemaan identiteetin säilymistä sekä järjestämään arkeen mielenkiintoista toimintaa. (Muisti-liiton julkaisusarja, 2016, s. 10.)

Kirjallisuuskatsauksen mukaan hyvä ja vanhuksen identiteettiä tukeva hoivatyö pohjautuu luottamukselliseen omaisyhteistyöhön, jossa yhtenäinen tiedonkulku, vuorovaikutus ja henkilökunnan tuttuus ovat avainasemassa. Ensikoh- taaminen hoivasuhteen alussa ja tutustuminen lisäävät luottamusta ja vanhuk- sen identiteetin pysyvyyttä. Vanhuksen elämänhistoriaan tutustuminen on kes- keistä ja koetaan tärkeäksi.

Kirjallisuuskatsauksen mukaan läheisten toiveita yhteistyöstä ovat kokonais- valtainen tiedottaminen asukkaan arjen sujumisesta ja voinnista. Laadukkaaseen hoitoon vaikuttaa läheisyhteistyön lisäksi sosiaalinen ja fyysinen ympä- ristö. Läheisyhteistyön kehittymiseen vaikuttavia tekijöitä on useita, ja yhteis- työ on monivaiheista. Läheisiltä kerätään arvokasta tietoa, joka auttaa

kehittämään yhteistyötä. Toimintaa voidaan kehittää tiedon avulla vastaamaan enemmän toiveita. Toimiva läheisyhteistyö tukee asukkaan osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä mahdollistaa oman näköisen elämän toteutumisen. Läheisten vierailut ja yhteydenpito ovat tärkeä osa asukkaan elämää ja vaikuttavat positiivisesti elämänlaatuun. Läheisyhteistyössä kehittäminen vaatii kaikilta osallistujilta uuden tavan omaksumista ja se voi tuoda myös haasteita, sillä uuden tavan hyväksyminen edellyttää vanhasta tavasta luopumista. Esimiestyö ja henkilökunnan vaihtuvuus vaikuttavat kehittämistyöhön myös osaltaan.

10.2 Eettisyys ja luotettavuus

Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa eettiset kysymykset liittyvät tutkimuskysymyksen muotoiluun ja tutkimusetiikan noudattamiseen kirjallisuuskatsauksen kaikissa vaiheissa. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen eri vaiheiden jäsentäminen edistää menetelmän luotettavuutta ja keskeistä luotettavuuden arvioinnissa on aineiston perusteiden kuvaus. Eettisyys ja luotettavuus olivat sidoksissa keskenään, ja niitä tuli parantaa koko prosessin ajan. Tämä tapahtuu läpinäkyvyydellä sekä johdonmukaisella etenemisellä tutkimuskysymyksistä aina johtopäätöksiin asti. (Kangasniemi ym. 2013, 292–298.) Kirjallisuuskatsausta tehdessä, mukaan otin vain ne tutkimukset, joissa kaikki annetut kriteerit täyttyivät.

Tutkimuksellisessa kehittämistyössä Jokikodossa tutkimukseen osallistuvien nimettömyys ja tunnistamattomuus oli huomioitu. Tämän vuoksi kehittämiseen osallistuvilta ei kerätty henkilötietoja, kuten ikää, työhistoriaa tms. tunnistettavaa tietoa, josta kehittämiseen osallistuja voisi olla tunnistettavissa. Perustelen tätä myös sillä, että näillä tiedoilla ei ollut merkitystä kehittämistehtävien kannalta. Keskustelulle ja haastatteluille luotiin puitteet, jossa se voisi olla mahdollisimman realistista tai vapaata. Eettisen toimikunnan arviointia ei tähän tutkimukseen tarvinnut hakea, koska opinnäytetyössä ei käsitelty henkilötietoja. Tutkimuksellisen kehittämistyön materiaali myös tuhoetaan, kun työ on valmis. Näin mikään aineisto ei päädy eteenpäin.

Ammattikorkeakoulun opiskelijaa ohjaavat eettiset periaatteet. Kunnioittaa tulee myös tutkimukseen osallistuvien ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta. Tutkimus tulee toteuttaa niin, että siitä ei aiheudu tutkittavana oleville ihmisille, yhteisöille tai muille tutkimuskohteille riskejä, haittoja tai vahinkoja. (Arene ry, 2019). Kun tieteellinen tutkimus on tehty hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla, voidaan sitä kutsua eettisesti hyväksyttäväksi ja luotettavaksi. Lainsäädäntö määrittelee rajat, joiden mukaan hyvää tieteellistä käytäntöä koskevat ohjeet sovelletaan käytäntöön. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2013, s. 6).

Tutkimuksellisen kehittämistyön tulee kokonaisuutena olla luotettava. Prosessin ei tule antaa sattumanvaraisia tuloksia tai kehittämisehdotuksia. Luotettavassa tutkimuksessa ei ole sisäisiä ristiriitoja. Käyttämällä käsitteillä tulee olla yhteys kokemukseräiseen maailmaan, tutkimustekstin käsitteisiin sekä teoreettisiin johtopäätöksiin ja tutkimusaineistoon. Tulosten tulee olla tarkkoja ja mahdollisia, ja nousta työn prosessista. Luotettavuuden arvioinnissa tulee erottaa kootun aineiston ja siitä tehtyjen tulosten ja tekstien sekä tutkimustekstin luotettavuus. (Vilka, 2021, s. 185–187.) Luotettavuuden arvioinnissa korostui koko prosessin ajan järjestelmällinen ja johdonmukainen työskentely. Arvioin myös valintoja, johdonmukaisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta suhteessa kohteeseen sekä tavoitteisiin ja valintoihin.

Tutkimustulosten monitahoinen varmistaminen lisää tutkimuksen uskottavuutta ja luotettavuutta. Se tarkoittaa eri lähteistä saatujen tuloksien tukemista toisillaan. Kyseessä on myös yksi luotettavuuden mittareista. Aineiston laatuun ja riittävyteen tulee paneutua ja käyttää vähintään samantasoisia ja alle 10 vuotta vanhoja lähteitä. (Kananen, 2017, s. 79–80.)

Tutkimukselliseen kehittämistyöhön on pyritty saamaan tietoa monelta eri kannalta, ja lähteet ovat olleet vähintään YAMK-tasoisia. Pääsääntöisesti on käytetty alle 10 vuotta vanhoja lähteitä. Kirjallisuuskatsauksessa tämä oli yksi ehdoton kriteeri. Aineiston laatuun ja riittävyteen on paneuduttu. Keskeiset käsitteet on selvitetty monen eri lähteen avulla, ja viitattu lähteisiin asianmukaisesti. Kehittämistyössä on saatu sekä henkilökunnan että lähteiden

näkemykset asioista. Jokikodossa on kehittämispalavereissa yhdessä henkilökunnan kanssa tehty kehittämistyötä. Myös kaikki tieto on pyritty tuomaan työhön luotettavasti. Henkilökunnalle on myös kehitetty lomake kartoittamaan asukkaan elämänhistoriaa toiveiden mukaisesti.

10.3 Kehittämisehdotukset ja jatkotutkimuskohde

Läheisten kyselyjen vastauksia palautui melko vähän, mutta läheisten vastauksissa on sellaisia asioita, joita pitää ottaa huomioon kehittämisessä. Pyrin ymmärtämään, mitä läheiset tarvitsevat ja haluavat, kuten toiveita ja muutosta nykyiseen. Kerroin läheisten toiveista ja kehittämisajatuksista henkilökunnalle ja etsin keinoja käyttöönottoon. Henkilökunnan ryhmähaastattelussa esiin tulleita asioita oli runsaasti, joten pelkästään aineiston analyysi oli vaativa.

Teoriaosuudessa kuvattiin Kotirannan ja Laakson omaisyhteistyön kehittämisen mallia. Sen mukaan toimivaan omaisyhteistyöhön vaikuttavat omahoitajuus, turvallisuus, läpinäkyvyys ja luottamus. Merkittäviä asioita ovat ensikohdointi, tiedonkulku, yhteiset tilaisuudet, perhelähtöisyys, elämänhistorian tunteminen sekä henkilöstön osaamisen vahvistaminen. (Kotiranta, 2015, s. 5.) Tässä mallissa kuvastui samat asiat, joita on tullut esille sekä henkilökunnan että läheisten vastauksissa sekä teoriaosuudessa ja kirjallisuuskatsauksessa.

Kehittämisehdotuksena on, että Jokikodossa otettaisiin käyttöön omaisyhteistyön malli esim. juuri Kotirannan ja Laakson malli, ja alkuhaastattelun yhteydessä käytettäisiin lisäksi Elämänhistorian kuvauksesta kertovaa lomaketta, joka on kuvattu liitteessä 8. Myös henkilökunnan koulutus läheisyhteistyöstä olisi hyvä asia ja voisi mahdollistaa läheisyhteistyön kehittämisen yksikön sisällä. Oma asenne ja avoin mieli vaikuttavat paljon läheisyhteistyöhön ja sen toteutumiseen.

Tutkimuksellinen kehittämistyöni käsittelee läheisyhteistyötä, josta löytyy jo tutkittua tietoa. Jokikodossa on ongelmana, kun läheisiä ei ole, tai he eivät ole

tekemisissä asukkaan kanssa. Jatkotutkimusaihe on, ”kun läheisiä tai omaisia ei ole”. Tutkittua tietoa tästä aiheesta tarvittaisiin, sillä aihe on ajankohtainen.

10.4 Oman oppimisen tarkastelu

Tutkimuksellisen kehittämistyöni tekeminen käynnistyi alkuvuodesta 2022. Keskustelin aluksi Jokikodon johtajan kanssa työn aiheesta, ja mitä heidän yksikössään Jokikodossa pitäisi kehittää. Aiheeksi valikoitui läheisyhteistyö ja sen kehittäminen sekä läheisten että henkilökunnan näkökulmasta. Jokikodossa kävin aluksi esittäytymässä ja kertomassa opinnäytetyöstäni, ja sen tekemisestä Aarnissa ja Bertassa. Olen ulkopuolinen, joten se hieman asetti haasteita. Tutustumiseen meni aikaa. Henkilökunta oli kuitenkin hyvin mukana ryhmähaastatteluissa ja kehittämispalavereissa. Läheisten kyselyjen vastauksia palautui melko vähän, ja heitä osallistui vähän tai ei lainkaan läheisten päiviin. Joten läheisyhteistyön kehittäminen ei ole helppoa. Osaksi tästä syystä päädyin tutkimuksellisen kehittämistyön tekemiseen, jossa aikaisempi teoria-tieto kohtaa kehittämisen käytännössä. Päädyin myös enemmän kuvailemaan nykytilannetta Jokikodossa, ja hain teorialtetta ja aikaisempia tutkimuksia läheisyhteistyöstä teoriapohjaksi työhöni. Oppimista tapahtui koko ajan. Opin varsinkin sen, että kehittämistyö ei aina suju suunnitelmien mukaan sekä paljon läheisyhteistyön hyvistä puolista teoriassa. Tärkeänä apuna oppimisessa oli tutkimuspäiväkirja, johon kirjasin havaintojani, ajatuksiani ja oppimaani koko prosessin ajan.

Tutkimuksellisen kehittämistyöni aiheen koin kiinnostavaksi ja luontevaksi, koska omaakin kokemusta läheisyhteistyöstä on, ja tietoa toivoin lisää. Olen myös työskennellyt tuetun asumisen yksikössä, jossa läheisyhteistyö oli läsnä. Tutkimuksellisen kehittämistyön prosessi on vienyt paljon aikaa. Aloitin tekemisen helmiukuussa 2022 ja nyt joulukuussa 2023 olen loppusuoralla. Olen tehnyt tätä tutkimuksellista kehittämistyötä koko opintojen ajan muiden opintojen ja työn ohessa. Kirjoittamisen lisäksi tiedonhakuun ja uuden oppimiseen kului aikaa. Aineiston sisällönanalyysin ja kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tekeminen olivat aivan uusia asioita. Samoin ideapaja ja fasilitointi Jokikodon

kehittämispalavereissa. Asioita piti opetella ensin teoriassa, että ne sai tehtyä käytännössä, ja tuottamaan tutkimukselliseen kehittämistyöhön tuotokseksi. Tutkittua tietoa läheisyhteistyöstä on vielä vähän, ja sitä toivoisin lisää. Myös hoitohenkilökunnan koulutukseen olisi hyvä ottaa läheisyhteistyö ja sen merkitys vielä enemmän mukaan, sillä aihe on todella tärkeä ja kehittämisen arvoinen.

LÄHTEET

Aho, T. 2023. Kokeilukulttuuri. Johda kasvua joka päivä. Alma Talent.

Attendo Jokikoto. 2022. <https://www.attendo.fi/yksiköt>.

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. 2019. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry.

Hirsjärvi S, Remes P. & Sajavaara P. 2014. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell Oy.

Huoltoapulaki 1116/1956. 2023. Finlex. <https://www.finlex.fi/laki>

Hänninen K. 2016. Läheisyhteistyön kulmakivet. Teoksessa Leinonen E. (toim.), Läheisyhteistyön kulmakiviä. Henkilökunta ja läheiset yhdessä hyvän elämän tukena. s. 16. Kehitysvammaisten palvelusäätiö.

Innokylä. 2023. Kehittämisen työkalut. <https://innokylä.fi/fi/työkalut>

Ikäheimo H. 2016. Yhdessä omaisten kanssa. Yhteiskehittämisellä uusia innovaatioita Silvonrinteen asumispalveluyksikköön. YAMK-opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016060712265>

Isoherranen K. 2012. Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä. Akateeminen väitöskirja. Helsinki: Yliopisto Kirjapaino.

Itsemääräämisoikeuden toteutuminen asumispalveluissa. Haettu osoitteesta 14.9.2022.[https://aspa.fi/tietoaaspasta/ajankohtaista/ajankohtaista/itsemää-räämisoikeuden toteutuminen asumispalveluissa/](https://aspa.fi/tietoaaspasta/ajankohtaista/ajankohtaista/itsemää-räämisoikeuden_toteutuminen_asumispalveluissa/)

Kananen J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino Oy.

Kananen, J. 2017. Kehittämistutkimus interventiotutkimuksen muotona. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino Oy.

Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S-M., Pietilä, A-M., Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. Hoitotiede 4/2013, 291–301.

Karhula, M. 2015. Omaisen ja läheisen näkemykset roolistaan palveluverkostossa. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Tutkimuksia ja raportteja 99. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/88077/URNISBN9789515884923>.

Kekki s., Konola K. & Tiihonen P. 2016. Yhteistä tarinaa rakentamassa. Leinonen E. (toim.) Teoksessa Läheisyhteistyön kulmakiviä. Henkilökunta ja läheiset yhdessä hyvän elämän tukena. S. 20. Kehitysvammaisten palvelusäätiö.

Koivisto, K. 2019. Ohjaus ja dialoginen vuorovaikutus hoitotyössä. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 65. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2019101132367>

Koivula R. 2013. Muistisairaana ihmisen omaisena terveyskeskuksen pitkäaikaisosastolla. Tutkimus toimijuudesta. Väitöskirja <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-904-6>

Kotkaslahti M. 2011. Omaisten ja henkilökunnan välinen yhteistyö Linneakodissa. YAMK-Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.

<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201105117445>

Korpela M. 2017. Läheisyhteistyön kehittäminen itsemääräämisoikeutta kunnioittaen asumispalveluyksikössä. YAMK-opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017091215018>

Kostamo P., Airaksinen T. & Vilkkä Hanna. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Tallinna: As Printon.

Kotiranta T. (2016) Askeleita omaisyhteistyöhön. Omaisena edelleen Ry.

<https://omaisenaedelleen.fi/userassets/uploads/2015/04>

[ASKELEITA-OMAISSYHTEISTYÖHÖN-2016.pdf \(omaisenaedelleen.fi\)](#)

Kotiranta T. & Laakso T. Kanta-Hämeen POLKKA-hanke 2009-2011 (Palvelujen, osaamisen ja laadun kehittäminen Kanta-Hämeessä asiakaslähtöisesti) Väli-Suomen IKÄKASTE-ÄLDRE-KASTE-hanke, 2009-2011.

[https://www.vahvike.fi/sites/default/files/dokumentit/opasOPAS_OMAISYHTEISTYö.pdf \(vahvike.fi\)](https://www.vahvike.fi/sites/default/files/dokumentit/opasOPAS_OMAISYHTEISTYö.pdf (vahvike.fi))

Kotiranta Tuija. 2020. Omaisyhteistyön toimintamalli vanhuspalveluissa.

[https://innokylä.fi/fi/toimintamalli/omaisyhteistyön-toimintamalli-vanhuspalveluissa | Innokylä \(innokyla.fi\)](https://innokylä.fi/fi/toimintamalli/omaisyhteistyön-toimintamalli-vanhuspalveluissa | Innokylä (innokyla.fi))

Kulmala J. 2019. Hyvä vanhuus. Menetelmiä aktiivisen arjen tukemiseen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Kulmala S. & Vesaniemi M. 2021. Omaisyhteistyö tehostetussa palveluasumisessa. YAMK-opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu.

<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021120724063>

Kuusenoja H-M. 2022. Kehitetään ja kehitytään yhdessä: Yhteistyön kehittäminen organisaatiotasolla päihdehuollon ja lastensuojelun avopalvelussa. YAMK-opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu.

<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022061217502>

Kärkkäinen A. & Rantanen S. 2021. Ymmärryksestä Yhteistyöhön – toimintamalli omaisyhteistyön kehittämiseen. YAMK-opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202102222584>

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012. [Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn... 980/2012 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000. [Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja... 812/2000 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Molander G. 2014. Hoidanko oikein? Eettinen kuormitus hoito- ja hoivatyössä. Juva: Bookwell Oy.

Muistiliiton julkaisusarja 2/2016. Hyvän hoidon kriteeristö. Työkirja työyhteisölle muistisairaiden ihmisten hyvän hoidon ja elämänlaadun kehittämiseen ja arviointiin. Muistiliitto

Myllymäki E. 2014. Läheisten ja hoitohenkilökunnan välinen yhteistyö. YAMK-opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.

<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2014060612008>

Mönkkönen K. Vuorovaikutus asiakastyössä. Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla 2018. Tallinna: Gaudeamus Oy.

Mönkkönen K., Kekoni Taru & Pehkonen A. 2019. Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. Tallinna: Gaudeamus Oy.

Ojasalo K., Moilanen T. & Ritalahti J. 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro.

Perä J. 2022. Näkymätön vanhus. YAMK-opinnäytetyö. Omaisyhteistyön kehittäminen vanhuksen identiteetin säilymiseksi hoivakodissa. Metropolia ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202204296552>

Pirhonen J. 2017a. Hyvä elämä vanhojen ihmisten hoidossa. Gerontologia 2/2017.

Pirhonen J. 2017b. Good Human Life in Assisted for Older People. Väitöskirja.

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Tallinna: Guademus Oy.

Pynnönen K. 2019. Toimiva vuorovaikutus tukee aktiivista arkea. Teoksessa Kulmala J. (toim.) Hyvä vanhuus. Menetelmiä aktiivisen arjen tukemiseen. Jyväskylä PS-kustannus.

Reijo S. 2019. Ikäihmisten arvostusten mukainen elämä tehostetussa palveluasumisessa. Pro Gradu-työ. Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-201910244578>

Ronkainen S., Pehkonen L., Lindholm-Yläne S. ja Paavilainen E. 2013. Tutkimuksen voimasanat. Sanoma Pro Oy.

Räsänen R. 2011. Ikääntyneiden asiakkaiden elämänlaatu ympärivuorokautisessa hoivassa sekä hoivan ja johtamisen laadun merkitys sille. Väitöstyö. Lapin yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-201110061173>

Salminen A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Opetusjulkaisuja 62. Julkisjohtaminen 4. Vaasan yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN978-476-349-3>

Salin S. & Åstedt-Kurki P. 2010. Perhehoitotyö gerontologisessa hoitotyössä Teoksessa Voutilainen P. & Tiikkanen P. (toim.) Gerontologinen hoitotyö. Helsinki: WSOY.

Satakunnan ammattikorkeakoulu. 2022. <https://www.samk.fi/opinnaytetyon-ohjeet/>

Savolainen E. 2014. Omahaoitajan ja omaisen välinen vuorovaikutussuhde. Pro Gradu-työ. Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201403061320>

Sartolahti P. 2016. Omaisyhteistyön kehittäminen Kivakodissa. Muistisairaiden asukkaiden omaisten ja hoitohenkilökunnan välisen yhteistyön kehittäminen. YAMK-opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016113018346>

Siltanen H., Hamari L., Heikkilä K., Parisod H. & Holopainen A. 2023. Hoitosuosituksen laadinta – käsikirja suositustyöryhmille. Versio 3.0. Helsinki: Hoitotyön tutkimussäätiö.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen kuntaliitto. 2020. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2023. Tavoitteena ikäystävällinen Suomi. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5457-1>

Stolt M., Axelin A. & Suhonen R. 2016. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Turun yliopisto.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne (verkkojulkaisu). 2019. ISSN=1797-5397. Helsinki: Tilastokeskus.

Suomi sanakirja. 2022. <https://www.suomisanakirja.fi/>

Tammisto M. & Marjamäki K. 2016. Avoin ja kuunteleva läsnäolo luottavaisen yhteistyön avain. Leinonen E. (toim.) Teoksessa Läheisyhteistyön kulmakiviä. Henkilökunta ja läheiset yhdessä hyvän elämän tukena. s. 7-9. Kehitysvammaisten palvelusäätiö.

Tietoarkisto. 2023. Aineistohallinnan Käsikirja – Tietoarkisto 2023.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/sisallönanalyysi>

Toikko T. & Rantanen. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. [Tutkimuksellinen kehittämistoiminta.indd \(tuni.fi\) https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-7732-4](https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-7732-4)

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Työterveyslaitos. 2023. Asiakasosallisuudenopas. Kehittäminen yhdessä asiakkaan kanssa. <https://www.ttl.fi>

Uronen R. 2011. Omaisten käsitykset yhteistyön rakentumisesta ja tuen tarpeesta dementia-asteissa. Pro Gradu-tutkielma Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-21477>

Vilka H. 2021. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan Kirjapaino.

KIRJALLISUUSKATSAUKSEEN MUKAAN VALITUT TUTKIMUKSET

Tekijä(t), otsikko, vuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Kohderyhmä	Käytetyt mittarit/aineiston keruu	Keskeiset tulokset
Muistisairaana ihmisen omaisena terveyskeskuksen pitkäaikaisosastolla, R. Koivula 2013. Väitöskirja. Suomi.	Soveltaa Jyrkämän toimijuuden viitekehystä, tutkia omaisen toimijuutta, lisätä ymmärrystä yhteistoiminnan seurauksista omaisen toiminnalle ja hoidettavan toimintakyvylle.	Omaiset (12), henkilökunta, ryhmähaastattelut (2), omahoitajan haastattelut (9) ja avaininformantin haastattelut (5)	Haastattelu, havainnointi, dokumentit, sanomalehtikirjoitukset	Omaisten osallisuus rakentuu ja sitä ylläpidetään monitoimijuuden kautta. Omaisyhteistyön alue rakentuu moniammatillisten työntekijöiden sekä muiden toimijoiden ja omaisten yhteistyöllä. Omaisyhteistyön alue rakentaa sekä omaisen että laitoksessa asuvan ihmisen toimijuutta ja vuorovaikutusta. Omaisten toiminnan vastuut ja oikeudet jäävät henkilökunnalle epäselviksi, ja henkilökunta ei ole saanut riittävästi ohjeita tai koulutusta omaisyhteistyöhön.
Savolainen E. Omahoitajan ja omaisen välinen vuorovaikutussuhde. 2014. Pro gradu. Suomi.	Kuvata ja ymmärtää omaisten ja omahoitajan välisen vuorovaikutussuhteen ominaispiirteitä sekä vuorovaikutussuhteeseen kohdistuvia toiveita ja odotuksia.	Omaiset (6) ja omahoitajat (6).	Aineisto kerättiin yksilöteemahaastattelun keinoin, ja haastattelut analysoitiin laadullisen aineiston luokittelumallin mukaisesti.	Omaisen ja omahoitajan välinen vuorovaikutussuhde on läheinen, ja siinä vallitsee asiantuntijuus ja luottamus. Omahoitajan ja omaisen välisen vuorovaikutussuhteen ominaispiirteitä ovat välitteellisyys, kasvokkaisuus, suunnitelmallisuus ja spontaanius.

<p>Myllymäki E. Läheisten ja hoitohenkilökunnan välinen yhteistyö. 2014. YAMK-opinnäytetyö. Suomi.</p>	<p>Kartoittaa tehostetussa palveluasumisessa asuvien asukkaiden läheisten ja henkilökunnan välistä yhteistyötä, sekä miten sitä tulee kehittää.</p>	<p>Omaiset (14) Asiantuntijaryhmät henkilökunnasta (3 palaveria)</p>	<p>Kvalitatiivinen kehittämiprojekti toimintatutkimuksen keinoin. Ryhmähaastattelut omaisille. Asiantuntijaryhmän muistiot.</p>	<p>Läheiset toivoivat kokonaisvaltaista tiedottamista asukkaan arjesta ja voinnista. Hyvä ja luottamuksellinen vuorovaikutussuhde on keskeinen asia. Laadukas hoito on yhteistekijöiden summa, johon vaikuttavat myös fyysinen ja sosiaalinen ympäristö. Henkilökunnan tulisi tuntea asukas hänen elämänsä kautta ja läheiset voivat auttaa tässä.</p>
<p>Ikäheimo H. Yhdessä omaisten kanssa: Yhteiskehittämisellä uusia innovaatioita Silvonrinteen asumispalveluyksikössä. 2016. YAMK-opinnäytetyö. Suomi.</p>	<p>Tarkoituksena oli selvittää, millaista yhteistyötä omaiset toivoivat henkilökunnalta sekä miten he haluaisivat osallistua yksikön toimintaan.</p>	<p>Omaiset ja henkilökunta. Järjestettiin kehittämisltoja omaisille (2) ja henkilökunnalle (1).</p>	<p>Toteutettiin yhteiskehittämisellä. Kehittämistyön aineistoa litteroitiin, ja etsittiin samankaltaisuuksia, jotka ryhmiteltiin omiksi ryhmikseen. Lisäksi nostettiin esiin toteuttamisehdotuksia yhteistyöstä.</p>	<p>Kehittäminen on monivaiheinen ja vaatii aikaa toteuttaa. Se kuitenkin mahdollistaa arvokkaan tiedon keräämisen omaisilta. Myös asumispalveluyksikön toimintaa voidaan kehittää vastaamaan enemmän omaisten toiveita. Kehittäminen vaatii kaikilta osallistujilta uuden tavan omaksumista ja se voi tuoda myös haasteita. Hyväksyminen edellyttää vanhasta tavasta luopumista. Esimiestyö ja henkilökunnan vaihtuvuus vaikuttavat kehittämistyöhön osaltaan.</p>
<p>Korpela M. Läheisyhteistyön kehittäminen itsemääräämisoikeutta kunnioittaen asumispalveluyksikössä. 2017. YAMK-opinnäytetyö. Suomi.</p>	<p>Tarkoituksena oli parantaa läheisyhteistyötä niin, että se tukee asukkaan itsemääräämisoikeutta, yhteisöllisyyttä, voimaantumista ja osallisuutta.</p>	<p>Asukkaat (6). Työntekijät (10).</p>	<p>Tutkimusmenetelmänä tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Aineisto kerätty teemahaastattelujen ja työpaikatyöskentelyn avulla. Bikva-mallia käyttäen.</p>	<p>Toimiva läheisyhteistyö muodostuu empatian, empaattisen vuorovaikutuksen, itsemääräämisoikeuden kunnioittamisen ja dialogisen vuorovaikutuksen tuloksena. Läheisyhteistyö tukee asukkaan osallisuutta ja yhteisöllisyyttä ja mahdollistaa oman näköisen elämän toteutumisen.</p>

<p>Reijo S. Ikäihmisten arvostusten mukainen elämä tehostetussa palveluasumisessa. 2019. Pro gradu -tutkielma. Suomi.</p>	<p>Tarkoituksena on selvittää, miten tehostetun palveluasumisen piirissä olevat ovat voineet elää arvostustensa mukaista elämää palvelutaloympäristössä.</p>	<p>Kolmen palvelutalon asukkaat (8).</p>	<p>Yksilohaastattelut. Laadullista sisällön analyysia käyttäen.</p>	<p>Palvelutaloasukkaiden toimintamahdollisuuksiin yhteydessä olevat tekijät ovat luonteeltaan fyysiseen palveluympäristöön, henkilökunnan ja asukkaan väliseen vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen tukeen liittyviä. Vuorovaikutus ja mahdollisuus sosiaalisille suhteille koettiin tärkeäksi. Läheisten vierailut ja yhteydenpito olivat tärkeä osa elämää ja vaikuttivat positiivisesti elämänlaatuun.</p>
<p>Kulmala S. ja Vesaniemi M. Omaisyhteistyö tehostetussa palveluasumisessa. 2021. YAMK-opinnäytetyö. Suomi.</p>	<p>Tarkoituksena oli luoda toimiva yhteistyömalli henkilökunnan ja omaisten välille tehostetussa palveluasumisessa ja huomioida myös mahdolliset poikkeusolot.</p>	<p>Omaiset (13) ja henkilökunta (16).</p>	<p>Kyselylomakkeiden avoimet vastaukset sisällön analyysilla ja strukturoidut suhteellisten frekvenssilukujen kautta. Henkilökunnan tiimipalaverit osallistaen.</p>	<p>Tulosten mukaan hoitohenkilökunnan ja omaisen välinen yhteistyö lisää omaisen kiinnostusta olla hoidossa mukana. Kehittämislle on tarvetta tiedottamisessa ja poikkeusoloissa. Jokaisen omaisen, asukkaan ja työntekijän kohtaaminen on erilaista. Kaikissa kohtaamisissa yhdistyy vuorovaikutus ja kokonaisvaltainen ihmisenä oleminen ihmiselle.</p>
<p>Perä J. Omaisyhteistyön kehittäminen vanhuksen identiteetin säilymiseksi hoivakodissa. 2022. YAMK-opinnäytetyö. Suomi.</p>	<p>Tarkoituksena oli selvittää, miten vanhuksen identiteettiä voidaan ylläpitää hoivakodissa omaisten näkökulmasta.</p>	<p>Omaiset (6).</p>	<p>Puhelin-teema-haastattelut. Tutkimustulosten pohjalta yhteiskehittelytilaisuus aivoriihi-idealla. Aineiston analyysi teoriaohjaavalla menetelmällä.</p>	<p>Hyvä ja vanhuksen identiteettiä tukeva hoivatyö pohjautuu luottamukselliseen omaisyhteistyöhön, jossa yhtenäinen tiedonkulku, vuorovaikutus ja henkilökunnan tutuus ovat avainasemassa. Ensikohtaaminen hoivasuhteen alussa ja tutustuminen lisäävät luottamusta ja vanhuksen identiteettiä pysyvyyttä. Vanhuksen elämänsä historiaan tutustuminen koettiin myös tärkeäksi.</p>

KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TUTKIMUSTEN ANALYSOINTI

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokka	Yhdistävä luokka
<p>Palvelutaloasukkaiden toimintamahdollisuuksiin yhteydessä olevat tekijät ovat luonteeltaan fyysiseen palveluympäristöön, henkilökunnan ja asukkaan väliseen vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen tukeen liittyviä. Vuorovaikutus ja mahdollisuus sosiaalisille suhteille koettiin tärkeäksi. Läheisten vierailut ja yhteydenpito olivat tärkeä osa elämää ja vaikuttivat positiivisesti elämänlaatuun</p>	<p>Asukkaiden toimintamahdollisuuksiin yhteydessä olevat tekijät ovat luonteeltaan fyysiseen palveluympäristöön, henkilökunnan ja asukkaan väliseen vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen tukeen liittyviä</p> <p>Vuorovaikutus ja mahdollisuus sosiaalisille suhteille koettiin tärkeäksi</p> <p>Läheisten vierailut ja yhteydenpito tärkeä osa elämää</p> <p>vaikuttaa positiivisesti elämänlaatuun</p>	<p>Liittyvät fyysiseen palveluympäristöön</p> <p>Henkilökunnan ja asukkaan väliseen vuorovaikutukseen</p> <p>sosiaaliseen tukeen</p> <p>Vuorovaikutus</p> <p>sosiaaliset suhteet</p> <p>Läheiset tärkeä osa elämää</p> <p>Elämänlaatu positiivisempi</p>	<p>Asukkaiden toimintamahdollisuuksiin yhteydessä olevat tekijät</p> <p>Tärkeäksi koettuja asioita henkilökunnan ja asukkaan välillä</p> <p>Elämän laatuun vaikuttavia tekijöitä</p>

<p>Hoitohenkilökunnan ja omaisen välinen yhteistyö lisää omaisen kiinnostusta olla hoidossa mukana. Kehittämislle on tarvetta tiedottamisessa ja poikkeusoloissa. Jokaisen omaisen, asukkaan ja työntekijän kohtaaminen on erilaista. Kaikissa kohtaamisissa yhdistyy vuorovaikutus ja kokonaisvaltainen ihmisenä oleminen ihmiselle.</p>	<p>Hoitohenkilökunnan ja omaisen välinen yhteistyö lisää omaisen kiinnostusta olla hoidossa mukana</p> <p>Kehittämislle on tarvetta tiedottamisessa ja poikkeusoloissa</p> <p>Jokaisen omaisen, asukkaan ja työntekijän kohtaaminen on erilaista</p> <p>Kohtaamisissa yhdistyy vuorovaikutus ja kokonaisvaltainen ihmisenä oleminen ihmiselle.</p>	<p>Yhteistyö lisää kiinnostusta olla mukana hoidossa</p> <p>Poikkeusolot lisäävät läheisyhteistyön kehittämisen tarvetta</p> <p>Kohtaamiset ovat erilaisia</p> <p>Vuorovaikutus</p> <p>Ihmisenä oleminen ihmiselle</p>	<p>Yhteistyön vaikutuksia</p> <p>Poikkeusolojen vaikutus läheisyhteistyöhön</p> <p>Asukkaan, omaisen ja työntekijän kohtaamiseen liittyviä asioita</p>
<p>Hyvä ja vanhuksen identiteettiä tukeva hoivatyö pohjautuu luottamukselliseen omaisyhteistyöhön, jossa yhtenäinen tiedonkulku, vuorovaikutus ja henkilökunnan tuttuus ovat avainasemassa.</p>	<p>Hyvä ja vanhuksen identiteettiä tukeva hoivatyö pohjautuu luottamukselliseen omaisyhteistyöhön</p> <p>Yhtenäinen tiedonkulku, vuorovaikutus ja henkilökunnan tuttuus ovat avainasemassa</p>	<p>Hyvä hoitotyö</p> <p>Identiteettiä tukeva hoitotyö</p> <p>Yhtenäinen tiedonkulku</p> <p>vuorovaikutus</p>	<p>Luottamuksellinen yhteistyö</p> <p>Avainasemassa olevia tekijöitä</p>

<p>Ensikohtaaminen hoivasuhteen alussa ja tutustuminen lisäävät luottamusta ja vanhuksen identiteetin pysyvyyttä.</p>	<p>Ensikohtaaminen hoivasuhteen alussa ja tutustuminen lisäävät luottamusta ja vanhuksen identiteetin pysyvyyttä</p>	<p>Tuttu henkilökunta Ensikohtaaminen Tutustuminen</p>	<p>Luottamusta lisääviä tekijöitä</p>
<p>Vanhuksen elämänselämähistoriaan tutustuminen koetaan tärkeäksi.</p>	<p>Elämänselämähistoriaan tutustuminen koetaan myös tärkeäksi</p>	<p>Elämänselämähistoriaan tutustuminen tärkeää</p>	<p>Identiteetin pysyvyyttä tukevaa</p>

LIITE 3

TUTKIMUKSEN SAATEKIRJE JOKIKOTOON

Hei!

Olen ylempää ammattikorkeakoulua suorittava (sairaanhoitaja YAMK) opiskelija Satakunnan ammattikorkeakoulusta. Koulutusohjelma on Hyvinvointipalvelujen kehittäminen ja johtaminen. Olen tekemässä opinnäytetyötä "Läheisyhteistyön kehittämisestä Jokikodossa".

Tarkoituksena on kerätä tietoa siitä, minkälaista toivoisitte läheisyhteistyön olevan Jokikodossa ja miten sitä voisi kehittää.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista. Olen kuitenkin erittäin kiitollinen vastauksistanne ja tulen käsittelemään niitä luottamuksellisesti.

Saamani tiedot ja kehittämissuhteudet tullaan esittelemään teille opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Ystävällisin terveisin

Saija Kärkkänen

saija.karkkanen@student.samk.fi

040 5311571

KYSELY LÄHEISILLE

1. Oletko Jokikodossa asuvan omainen vai läheinen?
2. Kuinka usein olet yhteydessä läheiseesi Jokikodossa?
3. Millaisia kokemuksia sinulla/teillä on läheisyhteistyöstä Jokikodossa?
4. Miten olet havainnut läheisyhteistyön merkityksen omaisesi hyvinvointiin?
5. Millaisiin yhteisiin läheistapahtumiin osallistuisit tai olet osallistunut Jokikodossa?
6. Millaista yhteistyötä toivoisit olevan henkilökunnan ja läheisten välillä?
7. Millainen läheisesi elämän historia on ja miten sitä voitaisiin huomioida läheisyhteistyössä?

Kiitos vastauksista!

HENKILÖKUNNALLE SUUNNATTU HAASTATTELURUNKO

1. Millaista läheisten ja henkilökunnan välinen yhteistyö Jokikodossa on?
2. Millaista yhteistyötä toivoisit olevan henkilökunnan ja läheisten välillä?
3. Mitkä tekijät vaikuttavat läheisten ja henkilökunnan väliseen yhteistyöhön?
4. Mitkä asiat mielestäsi vaikuttavat läheisyhteistyössä asukkaan hyvinvointiin?
5. Miten haluaisit kehittää läheisyhteistyötä?
6. Miten asukkaan elämänselämisen tuntemusta voidaan huomioida hoitotyön arjessa?
7. Millaisia kokemuksia on siitä, kun omaisia tai läheisiä ei ole?

Kiitos vastauksistanne!

JOKIKODON LÄHEISTEN KYSELYJEN ANALYSOINTIA

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokka	Yhdistävä luokka
<p>Läheisyhteistyö on erittäin hyvää tai hyvää. Henkilöstö on osaa-va.</p> <p>Jokikodon taholta yhteistyö on toiminut hyvin. Itse en ole ottanut yhteyttä. Omainen oli ollut niin vähän aikaa Jokikodossa, että hän ei vielä osannut sanoa.</p>	<p>Läheisyhteistyön kokemukset hyviä tai erittäin hyviä.</p> <p>Jokikodon taholta yhteistyö toimii hyvin.</p> <p>Läheinen itse ei aktiivinen.</p> <p>Yksi vastaajista ei osaa sanoa vähäisen kokemuksen vuoksi.</p>	<p>Kokemukset Jokikodon läheisyhteistyöstä hyviä tai erittäin hyviä.</p> <p>Jokikodon taholta yhteistyö on aktiivista.</p> <p>Itse ei aktiivinen.</p> <p>Vähäinen läheisyhteistyön kokemus vaikuttaa.</p>	<p>Läheisten kokemukset Jokikodon henkilökunnan läheisyhteistyöstä ovat hyviä ja se koetaan aktiiviseksi.</p>
<p>Läheisyhteistyöllä on positiivinen vaikutus asukkaisiin.</p> <p>Jos tapaa harvoin, ei havaitse, vaikuttaako läheisyhteistyö.</p> <p>Läheisyhteistyö vaikuttaa piristävästi omaiseen, ”hän on pirteä ja osallistuu keskusteluun, kun tavataan”.</p>	<p>Läheisyhteistyöllä positiivisia vaikutuksia.</p> <p>Harvoin tavatessa läheisyhteistyö ei näy.</p> <p>Läheisyhteistyö vaikuttaa piristävästi.</p>	<p>Positiiviset vaikutukset</p> <p>Läheisyhteistyö ei näy.</p> <p>Vaikuttaa piristävästi.</p>	<p>Läheisyhteistyöllä koetaan olevan positiivinen ja piristävä vaikutus asukkaisiin, vaikka aina läheisyhteistyö ei näy.</p>
<p>Yhteisiin tapahtumiin pyritään osallistumaan, jos oma aikataulu sen sallii. Yleensä läheisten päiviä on ollut kaksi kertaa vuodessa. En</p>	<p>Läheiset osallistuvat läheistapahtumiin oman aikataulunsa puitteissa.</p> <p>Pitkä matka vaikuttaa osallistumiseen.</p>	<p>Läheistapahtumiin osallistutaan oman aikataulun puitteissa.</p> <p>Välimatka vaikuttaa osallistumiseen.</p>	<p>Läheisten oma aikataulu ja välimatka vaikuttavat läheistapahtumiin osallistumiseen.</p>

<p>ole osallistunut tapahtumiin pitkän matkan vuoksi.</p>			
<p>Nykyiseen yhteistyöhön olen tyytyväinen.</p> <p>Toivon lisää keskustelua. Tällä hetkellä on hyvää palvelua, mutta kiire näkyy.</p> <p>Toivon herkempää yhteydenottoa erilaisissa asioissa.</p> <p>Viesteihin toivon vastausta, joita ei aina ole tullut. Pienikin vastaus riittää.</p> <p>Toivon, että henkilökunnasta pidettäisiin huolta, sekä heidän jaksamisestaan.</p> <p>Toivon, että vaihtuvuus ei olisi kovin iso, koska tutut hoitajat merkitsevät asukkaille ja läheisille yllättävän paljon.</p> <p>Omahoitajan kanssa käydyt säännölliset puhelinkeskustelut vähintään kerran kuussa ovat tärkeitä.</p>	<p>Tyytyväisiä nykyiseen läheisyhteistyöhön.</p> <p>Lisää keskustelua tulisi olla.</p> <p>Hyvä palvelu, kiire näkyy.</p> <p>Herkempi yhteydenotto asioissa.</p> <p>Viesteihin tulisi vastata aina.</p> <p>Toive, että henkilökunnasta ja heidän jaksamisestaan pidettäisiin huolta.</p> <p>Vaihtuvuus mahdollisimman pieni.</p> <p>Tuttujen hoitajien merkitys tärkeä asukkaille ja läheisille.</p> <p>Omahoitajan kanssa käynyt puhelinkeskustelut säännöllisesti tärkeitä.</p>	<p>Tyytyväinen nykyiseen</p> <p>Lisää keskustelua</p> <p>Hyvä palvelu Kiire näkyy</p> <p>Toivotaan herkempää yhteydenottoa</p> <p>Viesteihin tulisi vastata</p> <p>Toivotaan henkilökunnan jaksamisesta huolehtimista</p> <p>Mahdollisimman pientä henkilökunnan vaihtuvuutta.</p> <p>Tutut hoitajat merkityksellisiä.</p> <p>Säännölliset omahoitajakeskustelut tärkeitä.</p>	<p>Palvelu on hyvää, mutta nykyiseen läheisyhteistyöhön toivotaan lisää säännöllistä keskustelua esim. omahoitajan kanssa, herkempää yhteydenottoa, viesteihin vastaamista, kiireettömyyttä ja henkilökunnan jaksamisesta huolehtimista, sillä tutulla henkilökunnalla on suuri merkitys.</p>

<p>Elämänhistoria vaikuttaa koko elämän.</p> <p>Toivon, että huomioitaisiin läheisyys henkisenä ja fyysisenä, mutta soveliaisuuden rajoissa tietenkin.</p> <p>Hoitokoti on asukkaan koti.</p> <p>Entinen ammatti vaikuttaa mielenkiinnon kohteisiin. Musiikki on tärkeää ja keskusteleminen samantasoisien ”kaverin” kanssa.</p> <p>Elämässä paljon ollut matkustelua ja sen muistelu tärkeää.</p> <p>Tilanteen ja voinnin mukaan tuettaisiin osallistumaan tilaisuuksiin.</p> <p>Toivotaan ryhmätoimintaa esim. äijäryhmä ja ulkoilua.</p> <p>Viimeiset vuodet olleet sairastelua, ja kipuja ei ole saatu pois. Ystävät hävinneet ja sosiaalinen elämä on ollut pitkään läheisten varassa.</p>	<p>Elämänhistoria vaikuttaa aina.</p> <p>Läheisyys tulisi huomioida henkisenä ja fyysisenä.</p> <p>Hoitokoti asukkaan koti.</p> <p>Entinen ammatti vaikuttaa mielenkiinnonkohteisiin. Musiikki Samantasoinen seura</p> <p>Matkustelu Muistelu tärkeistä asioista.</p> <p>Tuettaisiin osallistumaan yhteisiin tapahtumiin.</p> <p>Ryhmätoimintaa enemmän Äijäryhmä Ulkoilu</p> <p>Sairastelu vienyt entiset ystävät.</p> <p>Läheiset olleet sosiaalinen elämä.</p>	<p>Elämänhistoria aina mukana.</p> <p>Henkinen ja fyysinen läheisyys.</p> <p>Hoitokoti kotina</p> <p>Entinen ammatti vaikuttaa Musiikki Samantasoisuus</p> <p>Matkustelun muistelu</p> <p>Yhteisiin tapahtumiin osallistuminen</p> <p>Ryhmätoimintaa enemmän</p> <p>Ei enää entisiä ystäviä</p> <p>Läheiset sosiaalinen elämä</p>	<p>Läheisen elämänhistoria kulkee edelleen mukana, entinen ammatti ja entiset mielenkiinnonkohteet vaikuttavat ja toivotaan, että muistetaan, että hoitokoti on asukkaan koti ja henkinen ja fyysinen läheisyys sekä seura ovat tärkeitä. Myös ryhmätoimintaa ja ulkoilua toivotaan enemmän.</p>
---	---	---	--

JOKIKODON HENKILÖKUNNAN RYHMÄHAASTATTELUIJEN ANALYSOINTI

<p>Henkilökunnan mukaan yhteistyö läheisten kanssa on suppeaa.</p> <p>Omaiset osallistuvat Hoitokokouksiin ja omaistenpäiviin.</p> <p>Pääsääntöisesti ohjaajat ottavat yhteyttä omaisiin. Yhteistyö on aktiivista. Yhteistyötä on puhelimitse, kasvokkain ja kirjeitse.</p> <p>Olen ollut läheisiin yhteydessä asukkaan kanssa tai puolesta.</p> <p>Yhteistyö on vaihtelevaa. Riippuu läheisestä.</p>	<p>Yhteistyö läheisten kanssa suppeaa.</p> <p>Osallistuvat omaistenpäiviin ja hoitokokouksiin.</p> <p>Ohjaajat ottavat yhteyttä omaisiin.</p> <p>Läheisyhteistyö aktiivista. Puhelimitse, kasvokkain ja kirjeitse tapahtuvaa.</p> <p>Asukkaan kanssa ja puolesta tapahtuvaa.</p> <p>Yhteistyö vaihtelevaa riippuen läheisestä.</p>	<p>Suppea yhteistyö</p> <p>Aktiivinen yhteistyö</p> <p>Vaihteleva yhteistyö.</p>	<p>Läheisyhteistyö vaihtelee tilanteen, asukkaan ja läheisen mukaan. Se voi olla suppeaa, vaihtelevaa ja aktiivista.</p>
---	--	--	--

<p>Läheisten liiallinen ruokien ja herkkujen tuominen on huono asia.</p> <p>Usein ovat asukkaalle epäterveellisiä ja ruokahalu menee. Asukkaat eivät anna ruokia pois, vaikka olisivat pilaantuneita.</p>	<p>Läheisten liiallinen herkkujen tuominen ongelmana. Herkkujen epäterveellisyys.</p> <p>Asukkaan ruokahalun menetys ruoka-aikoina.</p> <p>Vatsavaivat ongelmana.</p>	<p>Hyvää tarkoittavien tuliaisten huonot vaikutukset</p>	<p>Läheisten tuomien herkkujen vaikutus asukkaan hyvinvointiin koetaan pääsääntöisesti negatiiviseksi.</p>
<p>Kohtaamisia tulee, kun yksikön ulko-ovi on lukossa. Läheisille pitää avata ovi tultaessa ja lähtiessä.</p> <p>Joskus läheiset tulevat kesken hoitotoimenpiteiden pyytämään ovenavausta. Joka on ikävää. Läheisten tulisi ottaa muut asukkaat paremmin huomioon.</p>	<p>Läheisten kohtaamisia on ulko-oven avauksen yhteydessä.</p> <p>Aina läheiset eivät huomioi muiden asukkaiden hoitotoimenpiteitä, joka tuntuu henkilökunnasta ikävältä.</p>	<p>Läheisten suhtautuminen toisiin asukkaisiin ja ristiriitatilanteet hoitotoimenpiteiden aikana.</p>	<p>Henkilökunnan ohjaaminen läheisten kanssa keskeistä varsinkin ongelmatilanteissa</p>
<p>Toivoisin yhteistyön läheisten kanssa olevan avointa ja rakentavaa.</p> <p>Ohjaajilla tulisi olla enemmän aikaa läheisille ja asukkaille.</p> <p>Toive aikaan ja vuorovaikutukseen läheisen kanssa.</p>	<p>Henkilökunnalla toiveena yhteistyön avoimuus, rakentavuus kiireettömyys.</p> <p>Enemmän aikaa läheisille ja asukkaille.</p>	<p>Yhteistyössä kiirettömän kuuleminen ja tutustuminen läheisten kanssa koetaan tärkeäksi luottamuksellisen suhteen kehittymiseksi.</p>	<p>Toimivassa läheisyhteistyössä, avoimuus, kiireettömyys, ymmärrys, luottamus ja dialogi keskeisiä.</p>

<p>Yhteistyö voisi olla kohtaamisia, keskustelua ja yhdessä oloa yksikön ulkopuolella. Esim. kesäpäivän vietto, erilaiset tapahtumat ja teemapäivät.</p> <p>Teemapäivänä asukaan läheinen voisi osallistua asukkaan hoitoon.</p> <p>Grillauspäivä esim. yksikön pihalla kesällä olisi hyvä. Mahdollisimman moni voisi osallistua henkilökunnasta ja asukkaasta, koska ei tarvitse lähteä pitkälle.</p> <p>Aika voisi olla 14-18, että ei olisi liian kiire ja kahvit ja päivällinen olisivat samassa tilaisuudessa.</p> <p>”Lisäksi” olisi hyvä ja näin jäisi ohjaajille enemmän aikaa keskusteluun läheisten kanssa.</p>	<p>Toive kohtaamisista ja yhdessä olosta yksikön ulkopuolella. Erilaisten tapahtumien merkeissä.</p> <p>Hyvä teemapäivänä läheisen osallistuminen asukkaan hoitoon.</p> <p>Grillauspäivänä yhdessä oloa yksikön pihalla. Runsas osanotto asukkaista ja henkilökunnasta mahdollinen.</p> <p>Aika riittävän pitkä, johon sisältyisi yksikön normaalit ruoka-ajat.</p> <p>Riittävästi apukäsiä toimintaan. Läheisten kanssa keskustelu tärkeää.</p>	<p>Yhteiset teema- ja tapahtumapäivät olisivat merkityksellisiä, ja voisi järjestää yhdessä ollen yksikön sisällä tai ulkona. Huomioiden riittävän henkilökuntamäärä.</p>	<p>Teemapäivien ja ohjelman merkeissä tapahtuva kiireetön yhteistyö sekä kokemukset vaikuttaisivat positiivisesti läheisyhteistyöhön.</p>
<p>Läheisyhteistyöhön vaikuttavat asukaan ja läheisen välit, asukkaan asuinaika Jokikodossa.</p>	<p>Asukkaan ja läheisen välit ja asukkaan asuinaika yksikössä.</p>		

<p>Läheisen suhde asukkaan sairauteen. Onko hyväksynyt sen vai ei.</p> <p>Asukkaan sairauden tuomat rajoitteet ja käytöksen muutokset läheisten vaikea ymmärtää.</p> <p>Omaisets ovat usein varautuneita, on huono omatunto asukkaan muuttaessa palvelukotiin ja huoli omaisesta suuri.</p> <p>Väärinkäsityksiä voi tulla, jos asukas kertoo omat näkemykset ja kokemukset ja omaiset uskovat väin häntä. Osa omaisista soittaa ja varmistaa asioita ohjaajilta.</p> <p>Joskus tuntuu, että läheiset eivät usko henkilökuntaa asukkaan asioissa.</p> <p>Ymmärtämättömyys on ongelma. Usein vointi huononee laitoksessa. Joskus myös paranee.</p>	<p>Läheisen suhde asukkaan sairauteen ja sen hyväksyminen.</p> <p>Omaisets usein varautuneita. On huoli ja huono omatunto.</p> <p>Väärinkäsitysten ehkäisy tärkeää. Asukkaan sana on vahva, mutta asian oikea laita olisi hyvä varmistaa henkilökunnalta.</p> <p>Henkilökunnan uskominen asukkaan asioissa vaihtelevaa.</p> <p>Ymmärtämättömyys siitä, että asukkaan vointi voi</p>	<p>Läheisyhteistyöhön vaikuttavat asukkaan ja läheisen keskeiset välit, asukkaan asuinaika ja sairauden aiheuttamien muutosten ymmärtäminen ja hyväksyminen.</p> <p>Läheiset tarvitsevat tukea tunteilleen ja luottamuksellisen yhteistyösuhteen henkilökunnan kanssa ja ammatillisuus ja tunteiden hyväksyminen sekä tiedon anto tärkeää läheisyhteistyössä</p> <p>Yhteinen ymmärrys läheisen olemisesta tärkeä osa asukkaan hyvinvointia voinnin huonontuessaakin</p>	<p>Läheisyhteistyöhön vaikuttavat välit, ja asukkaan sairauden sekä muutosten hyväksyminen ja asukkaan asuin aika.</p> <p>Läheisyhteistyössä tärkeää hyväksyä ja tunnistaa läheisten tunteet asukkaan muuttaessa palvelukotiin.</p> <p>Yhteisymmärrys, vuorovaikutus,</p>
--	---	---	---

<p>Tulee usein yllätyksenä varsinkin omaisille, jotka asuvat kaukana.</p> <p>Ymmärrys olisi hyvä siitä, että ohjaajat toimivat asukkaiden parhaaksi. Kaukana asuvat omaiset eivät ymmärrä, mitä omaiselle kuuluu. Esim. voinnin huononeminen voi tulla yllätyksenä.</p> <p>Henkilökunnankin täytyy ensin tutustua asukkaaseen, jotta voi parhaiten tukea ja auttaa asukasta. Mm. oma tila on tärkeä monelle asukkaalle. Muut, varsinkaan vieraat ihmiset, eivät saa tulla lähelle.</p> <p>Yhteistyöstä on myös hyviä kokemuksia. Esim. kysytään, mitä asukas tarvitsee, kuten vaatteita. Tuodaan aina, mitä tarvitaan ja huomioidaan merkkipäivät.</p>	<p>huonontua laitoksessa. Voitulla yllätyksenä.</p> <p>Ymmärrys tärkeää, että ohjaajat toimivat asukkaan parhaaksi välimatkasta huolimatta.</p> <p>Henkilökunnan täytyy tutustua asukkaaseen mahdollisimman hyvän tuen ja auttamisen aikaansaamiseksi.</p> <p>Asukkaat erilaisia ja eivät hyväksy kaikkia lähelleen.</p> <p>Yhteistyöstä on hyviä kokemuksia. Omainen tuo, mitä asukas tarvitsee.</p>	<p>Ymmärtämättömyys on ongelmana ja asukkaan voinnin huonontuminen voitulla läheisille yllätyksenä.</p> <p>Tutustuminen on pohja yhteistyölle, ja hyvä yhteistyö on läheisen tuomia asukkaan tarvitsemia asioita, ja neuvottelee henkilökunnan kanssa.</p>	<p>luottamuksellinen ja yhteistyö tärkeää läheisyhteistyössä</p> <p>Hyvä läheisyhteistyö on tutustumista toisiinsa sekä neuvottelua asukkaan hyväksi.</p>
<p>Asukas voi antaa väärää tietoa omaiselle hoidostaan. Läheisten tulisi luottaa siihen, että kaikki menee hyvin ja henkilökunta</p>	<p>Läheisten tulisi varmistaa tiedon oikeellisuus ja luottaa henkilökunnan ammattitaitoon.</p>	<p>Tiedon varmistaminen henkilökunnalta ja luottamus tärkeää.</p>	<p>Läheisyhteistyössä tiedonkulku ja tiedon varmistaminen keskeistä.</p>

<p>on osaavaa ja tietää, mikä on asukkaan parhaaksi.</p>			
<p>Joskus saatetaan tuoda esim. liian pieniä tai epäkäytännöllisiä vaatteita tai tavaroita. Kuten kännykkä, jota asukas ei osaa käyttää.</p> <p>Tavaroita tulisi hankkia yhteistyössä läheisten ja henkilökunnan kanssa. Esim. puhelimen hankinnasta voi olla enemmän haittaa, kuin hyötyä. Ohjaajat tietävät, onko asukkaan vointi sellainen, että pystyy puhelinta käyttämään. Myös yhteisen puhelimen käyttäminen yksikössä on mahdollista tiettyinä aikoina.</p> <p>Läheiset käsittävät välillä asioita väärin. Esim. huumori otetaan loukkauksena, vaikka se ei ole tarkoitus.</p>	<p>Joskus vaatteet tai tavarat ovat epäkäytännöllisiä.</p> <p>Tavaroiden hankkiminen yhteistyössä ja yhteisymmärryksessä läheisten kanssa. Ohjaajat tietävät, onko asukkaan vointi sellainen, että pystyy käyttämään esim. puhelinta.</p> <p>Väärinkäsityksiä erilaisen huumorin vuoksi. Ei tarkoituksena.</p>	<p>Läheisten tuomien vaatteiden ja tavaroiden epäkäytännöllisyys ja erilainen huumori asettavat haasteita. Suunnitelmallisuus ja yhdessä pohtiminen asukkaan tarvitsemista tavaroista</p>	<p>Väärinymmärrykset ovat vältettävissä yhteistyöllä ja suunnittelemalla asukkaan tarvitsemat asiat sekä tunnustelemalla huumorin käyttö</p>
<p>Ensi kohtaaminen omaisen kanssa luo pohjan tulevalle yhteistyölle. Avoimuus asukkaan läheisen ja henkilökunnan välillä on tärkeää. Istuminen ja keskusteleminen asukkaan asioista yhdessä.</p>	<p>Ensikohtaaminen luo pohjan yhteistyölle. Tärkeää on avoimuus ja kiireettömyys sekä keskustelu asukkaan asioista yhdessä.</p>	<p>Hoitohenkilökunnalla on tärkeä rooli läheisyhteistyön suhteen kehittämisessä ensi kohtaamisesta lähtien</p>	<p>Ensikohtaamisella tärkeä merkitys.</p>

<p>Hoitopalavereissa tulee kuulluksi läheisen ja hoitohenkilökunnan näkemykset asioiden etenemisestä.</p> <p>Tämän pohjalta hyvä lähteä rakentamaan hyvää läheisyhteistyötä.</p> <p>Sovituista asioista kiinni pitäminen. Esim. Lupaukset käymisestä.</p>	<p>Hoitopalavereissa tulevat kuulluksi läheisen ja hoitohenkilökunnan näkemykset.</p> <p>Näkemyksen vaikuttavat ja mahdollistavat hyvän yhteistyön.</p> <p>Sovituista asioista kiinni pitäminen tärkeää.</p>	<p>Tasavertainen vastavuoroinen neuvottelusuhde yhdessä sovituista asioista</p>	<p>Hyvä vuorovaikutus ohjaa läheisyhteistyötä ja hoitopalaverit tärkeitä yhteistyössä</p>
<p>Hyvinvointiin vaikuttaa, kun omaisen käy. Joitakin asukkaita harmittaa, kun omaisen ei käy. Haikeus on myös nähtävissä, kun omaisen lähtee.</p> <p>Jos omaisen asuu lähellä, asukas saattaa haluta, että hän kävisi koko ajan. Ei ymmärretä esim., jos omaisen on estynyt esim. oman sairauden vuoksi.</p>	<p>Omaisten käyminen vaikuttaa hyvinvointiin. Harmitus omaisen käymättömyydestä. Haikeutta omaisen lähtemisestä.</p> <p>Lähellä asuvia omaisia haluttaisiin nähdä usein. Ymmärtämättömyys omaisen estyneisyydestä.</p>	<p>Läheisten käyminen tai käymättömyys voi vaikuttaa positiivisesti tai luoda haikeutta.</p> <p>Asukkaan omat vaatimukset läheisten käymisestä</p>	

<p>Asukas voi kokea, että hänen on pärjättävä hyvin ja tästä aiheutuu salailua läheisten suuntaan. Ei kerro, miten oikeasti menee, vaan kaunistelee asioita. Toisaalta läheiset voivat hävetä asukkaan sairautta tai sairaudesta johtuvaa käytöstä. Sairaus muuttaa ihmistä, jota ei aina ymmärretä.</p> <p>On hienoa, jos asukkaita viedään välillä esim. kotilomalle tai mökille. Ei kuitenkaan ajatella, että asukkaan kunto olisi muuttunut. Kuvitellessaan hänet sellaisena, kuin oli ennen. Esim. mökkilomalla olivat erään asukkaan kanssa kastuneet patjat kolmena yönä.</p>	<p>Asukkaan vaatimus itseltään hyvästä pärjäämisestä.</p> <p>Asioiden todellisuuden salaaminen läheisiltä.</p> <p>Läheisten häpeäminen asukkaan sairautta ja siitä johtuvaa käytöstä kohtaan.</p> <p>Läheisten järjestämät lomat hyvä asia. Ymmärrys asukkaan voinnin muuttumisesta huonompaan.</p>	<p>Asukkaat vaativat itseltään enemmän, kuin voivat toteuttaa, ja läheiset voivat hävetä asukkaan käytöstä.</p> <p>Sairaus ja asukkaan muuttuminen vaikea hyväksyä</p>	<p>Läheisten käyminen ja käymättömyys vaikuttavat asukkaan mielialaan ja elämänlaatuun.</p> <p>Henkilökunnan ammatillinen rooli tärkeää, kun asukas vaatii itseltään liikaa tai, kun läheiset häpeävät omaisen käytöstä, tai ei haluta hyväksyä hänen sairauttaan.</p>
--	---	--	--

<p>Läheisyhteistyötä voisi kehittää niin, että asukas kokisi olevansa tärkeä läheisille.</p> <p>Läheiset voisivat olla enemmän osa asukkaan elämää ja osallistua enemmän asukkaan toimintaan yksikössä.</p> <p>Läheisillä on usein usko, että tietty hoitaja on paikalla 24/7. Halutaan keskustella aina saman hoitajan kanssa.</p>	<p>Asukkaan kokemus olevansa tärkeä läheisille on läheisyhteistyön kehittämisen kohde.</p> <p>Läheiset enemmän osa asukkaan elämää. Läheisen osallistuminen asukkaan arjen toimintaan.</p> <p>Läheisillä on usein usko, että omahoitaja on paikalla 24/7.</p>	<p>Merkityksellisyuden kokemus on tärkeää ja läheisten tutustuminen asukkaan arkeen.</p> <p>Omahoitajalla tärkeä rooli.</p>	<p>Läheisyhteistyössä arjen hyvinvointiin ja omannäköiseen elämään vaikuttavia tekijöitä ovat asukkaan arkeen tutustuminen, omahoitajan tärkeys ja asukkaiden kokeminen itsensä tärkeäksi.</p>
<p>Läheiset yrittävät välillä tehdä liikaa asioita, jotka kuuluvat ohjaajien tehtäviin. Esim., jos epikriisi</p>	<p>Omaisille menneet tärkeät paperit yksikköön. Tärkeää tuoda tieto yksikköön.</p>	<p>Asukkaan hoidon ja tiedonkulun parhaaksi häntä</p>	<p>Läheisyhteistyössä tärkeää on tiedonkulku, kyky työskennellä yhdessä</p>

<p>sairaalasta menee omaisen osoitteen ja ohjeet jatkosta, olisi tärkeää tuoda tieto yksikköön. Tietoa tarvittaisiin siellä ja mukana voi olla sairauden hoitamiseen liittyviä ohjeita esim. laboratoriotestien ottaminen.</p> <p>Muuten pitäisi sopia niin, että läheiset hoitavat esim. laboratoriotestien tilaamisen.</p>	<p>Mukana voi olla sairauden hoitamiseen liittyviä ohjeita.</p> <p>Yhdessä sopiminen läheisten tehtävistä ja ohjaajien tehtävistä.</p>	<p>koskevien paperien tuominen yksikköön tärkeää.</p>	<p>ja saada aikaan kaikille toimiva lopputulos.</p>
<p>Asukkaan elämänselämä vaikuttaa jokapäiväiseen kohtaamiseen asukkaan kanssa. Asukkaan elämänselämä vaikuttaa nykypäivään paljon.</p> <p>Etenkin muistisairaiden kohdalla elämänselämän tuntemus asukkaasta auttaa ymmärtämään tiettyjä toimintoja, joita he voivat toistaa.</p>	<p>Elämänselämä vaikuttaa asukkaan jokapäiväiseen kohtaamiseen.</p> <p>Asukkaan elämänselämän vaikutus vahva.</p> <p>Elämänselämän tuntemus etenkin muistisairailta auttaa</p>	<p>Elämänselämän vaikutuksen ymmärrys helpottaa henkilökunnan ja asukkaiden yhteistyötä</p> <p>Hoitotyön arjessa voidaan hyödyntää tietoa asukkaan</p>	<p>Henkilökunnan mukaan asukkaan elämänselämän merkitys on suuri ja yksilöllisyyttä tukevan hoidon edellytys arjessa.</p>

<p>Hoitotyössä voi hyödyntää tietoa elämänhistoriasta ja ammatista sekä tuoda asukkaalle tuttuja arki-rutiineja elämän hallintaa tukemaan ja piristämään.</p> <p>(Esimerkiksi eräs asukas keräsi ruokailuvälineitä huoneeseen. Ne olivat hänelle puita puulämmitteeseen vanhaan kotiin. Tuoleista on myös tehty pinoja, jotka kuvasivat asukkaan vanhaa työtä.)</p> <p>Elämänhistoria voi auttaa ymmärtämään ja huomioimaan mahdollisuuksien mukaan, mihin asukas on aikaisemmin tottunut hoitotoimenpiteissä. Esim. kaikki eivät halua esim. miesohjaajaa pesemään pesuja.</p> <p>Vanhat valokuvat tai esineet, joita asukkaalla on huoneessaan, auttavat muistamaan vanhoja asioita entisestä elämästä.</p> <p>Niiden avulla voidaan keskustella elämänhistoriasta.</p>	<p>ymmärtämään rutiinin omaisia toimintoja.</p> <p>Tieto aiemmasta elämästä auttaa ymmärtämään asukkaan käytöstä.</p> <p>Elämänhistorian tuntemus auttaa ymmärtämään ja huomioimaan asukkaan tottumukset hoitotoimenpiteissä mahdollisuuksien mukaan.</p> <p>Vanhat valokuvat auttavat muistamaan asioita ja elämänhistoriaa.</p> <p>Väline keskustelulle. Asukasta voidaan ymmärtää paremmin</p>	<p>elämänhistoriasta. Tuoda tuttuja arkirutiineja elämänhallintaa tukemaan ja piristämään.</p> <p>Vanhoilla valokuvilla ja tavaroilla on suuri merkitys ja ovat väline keskustelulle ja ymmärrykselle.</p>	<p>Vanhojen valokuvien ja tavaroiden merkitys elämänhistorian tuntemiseen.</p>
---	---	--	--

<p>Läheisten merkitys on vaihteleva. Kaikilla ei ole läheisiä tai välit ovat huonot. Jonka vuoksi ei olla tekemisissä.</p> <p>Läheisten kanssa yhteistyö voi olla hankalaakin. Asukas on voinut kieltää yhteyden tai läheiset. Voi olla aikaisempia vaikeita ja huonoja muistoja elämän varrelta. Toisinaan läheiset ovat voineet löytyä uudestaan. Vaikka yksikköön tultaessa ei ole ollut läheisiä, he ovat voineet löytyä uudestaan.</p> <p>Kaikilla asukkailla ei ole läheisiä, mutta on tärkeää, että he saavat olla tekemisissä muiden asukkaiden läheisten kanssa.</p> <p>Monelle asukkaalle edunvalvoja toimii omaisen roolissa. Läheisiä tai omaisia ei tällöin ole.</p> <p>Omaohjaaja tai henkilökunta ”paikkaa” omaisen tai läheisen. Jouluna tai merkkipäivänä läheisen puute</p>	<p>Läheisten merkitys vaihteleva.</p> <p>Ei ole läheisiä tai on huonot välit.</p> <p>Yhteistyön hankaluuden vuoksi, läheisten puuttuminen koetaan helpottavaksi.</p> <p>Asukas kieltänyt yhteydenpidon läheisiin aikaisempien huonojen kokemusten vuoksi.</p> <p>Läheiset ovat löytyneet uudestaan, kun on muutettu yksikköön.</p> <p>Kaikilla ei ole läheisiä ja muiden läheiset merkityksellisiä.</p> <p>Monelle edunvalvoja omaisen roolissa</p>	<p>Läheisten merkitys on vaihteleva, yksilöllinen ja negatiivinen, johon vaikuttaa menneet kokemukset.</p> <p>Kun läheisiä ei ole, muiden läheisten merkitys kasvaa.</p> <p>Edunvalvoja tai henkilökunta omaisen roolissa</p> <p>Joulun ja merkkipäivien vieton merkitys</p>	<p>Henkilökunnan ymmärrys tärkeää asukkaiden ja läheisten välisestä yhteistyöstä, jotta se on asukkaiden toiveiden mukaista.</p> <p>Henkilökunnalla on vahva rooli, kun läheisiä ei ole. Myös edunvalvoja toimii läheisenä.</p> <p>Jouluna ja merkkipäivinä läheisen merkitys korostuu.</p>
---	---	--	---

<p>näky, koska silloin häntä kaivattaisiin erityisesti.</p> <p>Joskus on jopa helpottavaa, kun läheisiä ei ole, sillä yhteistyö läheisen kanssa voi olla myös hyvin hankalaa.</p>	<p>Omaohjaaja tai henkilökunta omaisen roolissa.</p> <p>Jouluna ja merkkipäivinä läheisen puute näkyy.</p> <p>Yhteistyön hankaluuden vuoksi, läheisen puuttuminen koetaan helpottavaksi.</p> <p>Huonot kokemukset ovat voineet vaikuttaa.</p>	<p>Läheiset voivat olla myös hyvin haastavia tai asukas on kieltänyt yhteydenpidon.</p>	<p>Läheisen puuttuminen jopa helpotus.</p>
---	---	---	--

KERTOMUS ELÄMÄNHISTORIASTA

Millaisia muistoja tai kokemuksia on lapsuuden perheestä, esim. onko perhe ollut suuri?

Onko ollut naimisissa tai elänyt yksin pitkään?

Millainen merkitys lapsilla tai lapsenlapsenlapsilla on ollut tai on tällä hetkellä?

Millainen merkitys ammatilla on ollut?

Millaiset elämäntapahtumat ovat olleet merkityksellisiä?

Ovatko jotkin elämänvaiheet olleet erityisen vaikeita?

Miten vaikeista asioista on selvitty, ja onko niistä puhuttu tai vaiettu?

Millaiset harrastukset ovat olleet tai ovat nyt tärkeitä?

Millaisia ovat lempiasiat elämästä, kuten lempiruoka tai lempimusiikki?

Kiitos tiedoista.

Tiedot ovat luottamuksellisia ja tavoitteena on, että elämä säilyy sisällöltään ja laadultaan saman suuntaisena, kuin ennenkin. Elämänhistorian tuntemus auttaa arjessa meitä kaikkia.